

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra technické a informační výchovy

Diplomová práce

Michaela Hlobilová

Technika ručního šití a její uplatnění v projektovém vyučování
na 1.stupni ZŠ

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne

Michaela Hlobilová

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji PhDr. Pavlíně Částkové, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce, za její ochotu, čas, trpělivost a cenné rady, které mi věnovala při odborných konzultacích. Poděkování patří i manželovi, celé mé rodině a přátelům za jejich podporu v průběhu celého studia.

Obsah

Úvod	6
1 Teoretické ukotvení	8
1.1 Vymezení základních pojmů technické vzdělávání a technická výchova	8
1.2 Technická výchova v současné primární škole	9
1.3 Technická výchova v RVP ZV	9
1.3.1 Charakteristika vzdělávací oblasti	10
1.3.2 Cílové zaměření vzdělávací oblasti	10
1.3.3 Vzdělávací obsah	11
1.4 Materiály využívané v technické výchově	12
2 Specifika technické výchovy na primární škole	14
2.1 Učitel technické výchovy a jeho příprava na výuku	14
2.2 Didaktické zásady	16
2.3 Vyučovací metody	17
2.4 Formy vyučování	19
2.5 Motivace	22
2.6 Tvořivost	23
2.7 Bezpečnost a hygiena	25
2.8 Hodnocení	26
3 Technika ručního šití a její uplatnění na primární škole	29
3.1 Textil	29
3.2 Textilní materiály	30
3.2.1 Přírodní vlákna	31
3.2.2 Chemická vlákna	33
3.2.3 Hutnická textilní vlákna	34
3.3 Textilní techniky	35
3.3.1 Práce s plošnou textilií	35

3.3.2	Práce s délkovou textilií	36
3.4	Pomůcky potřebné k šití	38
3.5	Přehled typů stehů.....	40
3.6	Začlenění techniky ručního šití do RVP ZV a ŠVP.....	43
4	Projektové vyučování	45
4.1	Projekt, projektové vyučování, projektová metoda	45
4.2	Typy projektů.....	46
4.3	Fáze projektu.....	48
4.4	Výhody a nevýhody projektového vyučování	49
5	Výzkumné šetření	51
5.1	Základní vymezení a cíle	51
5.2	Výzkumná metoda	52
5.3	Charakteristika výzkumného vzorku	52
5.4	Analýza položek dotazníku.....	58
5.5	Vyhodnocení výzkumných otázek.....	77
5.6	Shrnutí a diskuze.....	80
	Závěr.....	82
	Seznam zkratk.....	86
	Seznam tabulek, grafů a obrázků.....	87
	Seznam použité literatury	90
	Seznam příloh.....	94

Úvod

Technická výchova je nedílnou součástí základního vzdělávání. Klade si za cíl seznámit žáky s různými materiály a technikami a umožnit jim osvojit si široké spektrum schopností a dovedností. Představuje žákům techniku jako součást lidské kultury včetně lidových tradic a zvyků. Technika ručního šití má v rámci lidové tvorby dlouhou historii. Stejně tak je tomu i v historii vzdělávání. Přestože škála materiálů, technik a možností práce s nimi se neustále zvětšuje, v technické výchově se tato tendence bohužel příliš neprojevuje. V praxi často technická výchova splývá s výtvarnou výchovou, a tak jde využití různorodých technik a materiálů stranou. Cílem naší diplomové práce je zjistit reálnou situaci využívání techniky ručního šití na primární škole.

Teoretická část je členěna do čtyř kapitol. První kapitola se zabývá technickou výchovou v současné primární škole a jejím uvedením do kontextu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání (dále RVP ZV). Obsahuje také přehled materiálů, které učitel může v technické výchově využívat.

Druhá kapitola je věnována vyučovacímu procesu a jeho součástí, jimiž jsou vyučovací metody, formy vyučování, didaktické zásady a hodnocení. V technické výchově je některým složkám věnována zvláštní pozornost, na základě čehož jsme jim i my věnovali větší prostor. Jsou to pojmy tvořivost a motivace, dále bezpečnost a hygiena práce, a v neposlední řadě učitel.

Třetí kapitola je zaměřena na textil a techniku ručního šití. Nejdříve popisujeme textilní materiály a techniky práce s textilem, poté se podrobněji věnujeme samotné technice ručního šití. Řadíme sem druhy stehů, pomůcky potřebné k realizaci ručního šití a na závěr začlenění této techniky do RVP ZV.

Poslední kapitola teoretické části obsahuje informace o projektovém vyučování jako jsou typy projektů, jejich fáze, a také pozitiva a negativa, která s sebou tato metoda nese.

Empirická část diplomové práce se zabývá využíváním techniky ručního šití na primární škole. Cílem bylo zmapovat míru a způsob využívání této techniky, a rovněž se pokusit objasnit důvody, které učitele motivují nebo naopak odrazují od jejího využívání. Pro sběr dat jsme zvolili dotazníkové šetření.

Součástí této práce je také návrh metodické řady na osvojení si techniky ručního šití pro žáky primární školy. Člení tento postup na jednotlivé kroky a zahrnuje i náměty pro realizaci.

Téma této práce autorka zvolila na základě toho, že má sama velmi kladný vztah k technice ručního šití. Je přesvědčená o tom, že i děti může tato technika bavit a mohou si ji osvojit stejně jako jiné techniky. Je podle ní důležité, aby technická výchova nebyla mezi ostatními předměty na primární škole opomíjena, protože tvoří důležitou složku všeobecného vzdělávání a výchovy žáka.

1 Teoretické ukotvení

V rámci první kapitoly se budeme věnovat teoretickému ukotvení této diplomové práce. Budou objasněny základní pojmy jako technické vzdělávání, technická výchova a pracovní činnosti. Podstatná část kapitoly bude věnována RVP ZV, jež je základním kurikulárním dokumentem pro vzdělávání na primární škole. Dominantním cílem bude ukotvení technické výchovy v RVP ZV, její charakteristika, cíle tohoto předmětu a jeho obsah. Poslední kapitola je věnována všem materiálům využívaným v technické výchově, jelikož v dalších částech diplomové práce už se zaměříme pouze na textil a materiály, které souvisí s technikou ručního šití.

1.1 Vymezení základních pojmů technické vzdělávání a technická výchova

Technické vzdělávání je součástí základního vzdělávání dětí mladšího školního věku. Musíme ovšem jasně rozlišovat mezi pojmy technické vzdělávání na základní škole a odborné technické vzdělávání, které je realizováno odborníky na středních odborných učilištích, středních odborných školách a vysokých školách.

Podle Škárý je technické vzdělávání na základních školách „*zaměřeno na to, aby žák získal základní představu a poznatky o technické činnosti a základní předpoklady k jejímu racionálnímu a efektivnímu vykonávání, ať jde o jakýkoliv konkrétní obor technických činností*“¹. Dodává dále, že není důležité, zda bude žák v budoucnu vykonávat technicky zaměřené povolání, jelikož každý člověk může tyto dovednosti ocenit a využít i v běžném životě. Zdůrazňuje rovněž důležitost rozvíjení určitých psychických procesů a vlastností, jako například představivost nebo tvořivost.

Friedmann uvádí ve své publikaci, že „*technická výchova v sobě obsahuje technické vzdělávání (tedy proces osvojování potřebných technických vědomostí, dovedností a návyků), vytváření vztahu k technice a rozvoj tvořivého technického myšlení.*“² Zároveň chápe technickou výchovu jako důležitou součást celkové výchovy žáků na základních školách.

Pojmy technická výchova a technické vzdělávání jsou si velmi blízké a jejich použití může být u různých autorů odlišné.

1 ŠKÁRA, Ivan. *Úvod do teorie technického vzdělávání a technické výchovy žáků základní školy*: [určeno pro posl. pedagog. fak.]. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0743-5, s. 11

2 FRIEDMANN, Zdeněk. *Didaktika technické výchovy*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 92 s. ISBN 80-210-2641-3, s. 6

1.2 Technická výchova v současné primární škole

Technická výchova je na primární škole realizována v rámci předmětu, který bývá nazýván různě. S označením „Technická výchova“ se v praxi setkáváme spíše výjimečně. Mnohem častější jsou názvy „Pracovní činnosti“, „Pracovní výchova“ nebo „Člověk a svět práce“. Nicméně náplň, zaměření a cíle by měly být ve všech případech totožné.

Technická výchova je specifickým předmětem, který vyžaduje zvláštní podmínky. Na jedné stránce klade důraz na strukturu vyučování, proces práce s materiálem, a v souvislosti s tím vytváření určitého produktu, výrobku. Na stránce druhé také vyžaduje speciální prostory školy a jejich dostačující vybavenost pro kvalitní technické vzdělávání. Proto může být tento předmět pro některé učitele či ředitele nepopulární a náročný.³ Ke kvalitní výuce technicky zaměřených předmětů je tedy ze strany školy, potažmo ředitele, nutné poskytnout vhodné prostory, materiály, nástroje a vybavení. Bez uvedeného není možné, při jakkoli vysoké snaze ze strany učitele, provádět výuku technických předmětů kvalitně. Od učitele se pak očekává, že veškeré tyto materiály a prostředky bude využívat, a zároveň volit vhodné postupy pro dosažení cílů. Dále konstruovat výuku tak, aby byla pro žáky zajímavá po stránce námětů a materiálů, přinášela nové informace a poskytovala jim možnost naučit se a osvojit si nové schopnosti a dovednosti.

S technickou výchovou se žáci poprvé setkávají již v mateřských školách a na primární škole dále tyto znalosti a dovednosti rozvíjí a prohlubují. Cíle a obsah technické výchovy jsou vymezeny v RVP ZV a věnujeme se jim v následující kapitole.

1.3 Technická výchova v RVP ZV

Technická výchova se řadí do vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Tuto oblast dále nedělíme na další podoblasti neboli vzdělávací obory. Jediný vzdělávací obor je pojmenován stejně jako celá oblast, tedy Člověk a svět práce. V RVP ZV najdeme charakteristiku dané oblasti, vymezení obsahu a cílů pro jednotlivá období a návaznost mezi nimi. V této diplomové práci se však zaměříme pouze na primární školu.

³ KVAPIL, Luděk. *Technická výchova a její místo v současném systému základního vzdělávání*. Trendy ve vzdělávání [online]. Olomouc: UPOL, 2009, roč. 2, č. 1 [cit. 2019-01-11]. ISSN 1805-8949. Dostupné z: <http://tvv-journal.upol.cz/pdfs/tvv/2009/01/20.pdf>

1.3.1 Charakteristika vzdělávací oblasti

Technickou výchovu charakterizuje v RVP ZV oblast Člověk a svět práce. Tato oblast zahrnuje základní pracovní dovednosti a návyky, pracovní činnosti a technologie, se kterými se žáci běžně setkávají v různých životních situacích a oborech lidské činnosti. Technická výchova se snaží rozvíjet a formovat profesní orientaci žáků a doplnit tím do základního vzdělávání důležitou složku, která rozšiřuje uplatnění žáků ve společnosti a jejich tvořivé myšlení. Tímto se odlišuje od ostatních vzdělávacích oblastí.⁴

1.3.2 Cílové zaměření vzdělávací oblasti

Cílem vzdělávání v této oblasti je především rozvíjení klíčových kompetencí popsaných v RVP ZV (kompetence k učení; k řešení problémů; komunikativní; sociální a personální; občanské a pracovní). RVP ZV definuje klíčové kompetence jako „*souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.*“⁵.

Pokud se tedy zaměříme na konkrétní rozvíjení těchto kompetencí v rámci technické výchovy, uvádí RVP ZV cíle shrnuté v následujících bodech:

- Vytvoření pozitivního a odpovědného přístupu k práci a zvládnutí základních pracovních dovedností a návyků.
- Využití tvořivosti a vlastní iniciativy při důsledném plnění úkolů a podpora podnikatelského myšlení, sebedůvěry a seberealizace prostřednictvím pracovní činnosti.
- Uvědomění si významu techniky pro pracovní činnosti člověka, poznání okolního světa a hodnoty práce člověka i vztah k životnímu prostředí.
- Zlepšení orientace v oborech lidské činnosti, formách práce i profesním zaměření, což souvisí s volbou budoucího povolání.⁶

⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.* [online]. Praha: MŠMT, 2015. 164 s. [cit. 2019-01-20]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf>, s. 103

⁵ Tamtéž, s.10

⁶ Tamtéž, s.103

1.3.3 Vzdělávací obsah

Vzdělávací obsah je stanovený shodně pro všechny žáky (dívky i chlapce). Žáci se postupně seznamují s různými materiály, získávají znalosti i dovednosti pro práci s nimi, učí se zorganizovat si práci a zvolit vhodný postup. Vždy by měl být kladen důraz na bezpečnost a hygienu práce. Na prvním stupni základního vzdělávání dělíme vzdělávací obsah na 4 tematické okruhy:

1. Práce s drobným materiálem
2. Konstrukční činnosti
3. Pěstitelské práce
4. Příprava pokrmů

Zařazení všech těchto okruhů do výuky je povinné, což je rozdílné například oproti druhému stupni. Pro každý okruh jsou v RVP ZV stanoveny očekávané výstupy pro první a druhé období (včetně minimální doporučené úrovně pro úpravy v rámci podpůrných opatření) a učivo, které tematický okruh zahrnuje. Jelikož technika ručního šití, která je tématem této diplomové práce, spadá do prvního tematického okruhu, uvádíme dále pouze očekávané výstupy a učivo, které obsahuje právě tento tematický okruh.

Tematický okruh „Práce s drobným materiálem“ zahrnuje učivo týkající se seznámení s různými typy materiálů (včetně textilu) a také s jejich vlastnostmi. Dále se žáci učí, jaké funkce mají různé nástroje a pracovní pomůcky, a jak je používat. V neposlední řadě tento okruh zahrnuje schopnost zorganizovat si práci a pracovní postup a zvládnutí jednoduchých pracovních operací.

Následující očekávané výstupy potom vymezují, co a v jaké míře by si měl žák v rámci tohoto tematického okruhu osvojit. V prvním období žák *„vytváří jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů; pracuje podle slovního návodu a předlohy“*⁷ a ve druhém období *„vytváří přiměřenými pracovními operacemi a postupy na základě své představivosti různé výrobky z daného materiálu; využívá při tvořivých činnostech s různým materiálem prvky lidových tradic; volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu; udržuje pořádek na pracovním místě*

⁷ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2015. 164 s. [cit. 2019-01-20]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf>, s. 104

a dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce; poskytne první pomoc při úrazu.“⁸ Zatímco výstupy pro první období jsou pouze orientační, očekávané výstupy pro druhé období, tedy konec 5. ročníku, jsou závazné.

1.4 Materiály využívané v technické výchově

S technickými materiály přijdou děti ve škole do styku každý den. Technickým materiálem je například papír, ale také lepidlo, lepicí páska nebo guma. V technické výchově můžeme využívat obrovské množství materiálů, jejichž výběr a možnosti se neustále rozšiřují a z kvalitnějších.

Ve své knize (*Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*) Honzíková popisuje jednotlivé materiály a dělí je do těchto skupin: drobný materiál; dřevo; kovy; plastické hmoty; modelovací hmoty; textil; materiál pro práce montážní a demontážní; papír. Jako nejčastěji používaný materiál v období mladšího školního věku označuje drobný materiál. V rámci této skupiny můžeme dále rozlišovat drobný přírodní materiál (kaštiny, žaludy, šišky, semena, sušené květiny, listy, a další...) a drobný technický materiál (vytvořen lidskou rukou, například kousky drátů, bužírky, plastové lahve, odstřížky látek, koženky, apod.). Dalším velmi významným materiálem je papír a jeho různé typy (papír, kartón, lepenka). Již od předškolního věku děti ve větší míře pracují také s modelovacími hmotami a různými druhy stavebnic, které řadí do skupiny montážních a demontážních prací (zmiňuje zde například Merkur, Lego, Chevu, Lokon a další). Textil považuje za velmi zajímavou a oblíbenou variantu materiálu. Podrobněji se mu budeme věnovat v kapitole č.3. Dále uvádí, že se dřevem, kovy a plasty se děti setkávají v mnohem menší míře.⁹ V dnešní době se však dá předpokládat, že plasty se využívají v technické výchově stále častěji, především PET lahve, brčka nebo fólie.

Velmi důležitá je v tomto směru kreativita a nápaditost učitele. Škála materiálů vhodných pro technickou výchovu je opravdu velká, ale záleží na učiteli, jakým způsobem a které materiály ve výuce použije. Kvapil uvádí, že některé materiály jsou využívány ve větší míře. „*Ze zkušeností, které jsme získali výzkumem na 1. st. základní školy, nevyužívají učitelé všechny dostupné technické materiály rovnoměrně a některé z nich upřednostňují před*

⁸ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.* [online]. Praha: MŠMT, 2015. 164 s. [cit. 2019-01-20]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf>, s.104

⁹ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ.* V Plzni: Západočeská univerzita, 2006. ISBN 8070434538.

druhými“¹⁰ Důvodem podle něj může být obava z bezpečnosti při práci s daným materiálem, absence zkušeností, nebo nedostatek či úplná nedostupnost materiálu.

¹⁰ KVAPIL, Luděk. *Technická výchova a její místo v současném systému základního vzdělávání*. Trendy ve vzdělávání [online]. Olomouc: UPOL, 2009, roč. 2, č. 1 [cit. 2019-01-30]. ISSN 1805-8949. Dostupné z: <http://tvv-journal.upol.cz/pdfs/tvv/2009/01/20.pdf>, s. 93

2 Specifika technické výchovy na primární škole

V této kapitole se zaměříme celkově na vyučovací proces na primární škole, blíže pak na výuku technické výchovy. Jedním z nejdůležitějších činitelů vyučovacího procesu je učitel. V první kapitole popisujeme požadavky a povinnosti kladené na učitele, a také přípravu na hodinu. Jelikož zařazení techniky ručního šití do výuky závisí ve velké míře právě na učiteli, což bude více rozvedeno ve třetí kapitole, je jeho přístup stěžejní. Dále jsou popsány didaktické zásady a krátký přehled forem výuky a vyučovacích metod. Projektové metodě, která je rovněž předmětem této diplomové práce, pak bude samostatně věnována celá čtvrtá kapitola. Velmi důležitými jsou pro technickou výchovu také tvořivost, motivace a adekvátní způsob hodnocení. V neposlední řadě pak ještě bezpečnost práce a hygiena.

2.1 Učitel technické výchovy a jeho příprava na výuku

Učitel je jedním z nejdůležitějších složek vyučovacího procesu. Plánuje a řídí výuku, což vyžaduje specifické znalosti a dovednosti, ale také působí na žáky po výchovné stránce svou osobností. Toto vše na něj klade poměrně vysoké nároky. Proto by měl mít odpovídající pedagogické a psychologické vzdělání, adekvátní znalosti v jednotlivých oborech a předmětech, které vyučuje, a všeobecný kulturní přehled. Učitel je mnohdy pro děti vzorem, a tak by se měl vždy chovat zodpovědně, důsledně a spravedlivě, a to nejen v prostorách školy.

Konkrétně učitel technické výchovy by měl být tvořivý a nápaditý, měl by dokázat pracovat s různými materiály i nástroji, sestavit správně a vhodně pracovní postup, zorganizovat práci v hodině, a také by měl být manuálně zručný. Dále by měl být schopen „vytvářet u dětí správný postoj k technice a práci na základě jejich individuálních zvláštností, a tak jim umožnit najít si odpovídající místo ve společnosti, neboť technika pomáhá řešit lidské problémy, rozšiřuje lidské možnosti, aplikuje naše představy do reálné skutečnosti“ a „umět rozvíjet u dětí při pracovních činnostech s různými materiály a stavebnicemi (ale i prohlubovat, vyvíjet a rozšiřovat) smyslové vnímání, fantazii, senzomotorické dovednosti, nervosvalovou koordinaci, intelekt, technickou představivost, myšlení a tvořivost, smysl pro spolupráci a vzájemnou pomoc, ale také city, charakter a vůli.“¹¹

¹¹ HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján BAJTOŠ. *Diadaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 8070432551, s.39

Mezi povinnosti učitele technické výchovy patří plánovací činnost. Honzíková uvádí tzv. Trojstupňový model plánovací činnosti. Ten zahrnuje celoroční plán, tematický plán a plán učební jednotky.¹² Tyto plány by měly být komplexní, konkrétní a v maximální míře přizpůsobeny žákům, kterým jsou určeny. A to jak po stránce jejich schopností a možností, ale také zájmů a preferencí.

Pro přípravu konkrétní vyučovací jednotky technické výchovy je jednou z nejdůležitějších věcí námět. Vhodně zvolený námět by měl rozvíjet tvořivost žáků, podněcovat jejich zájem o technickou výchovu, a hlavně by měl být přiměřeně náročný, a tedy zvládnutelný pro žáky. Učiteli by měl dát možnost efektivně využít organizační metody a formy a také zakomponovat do výuky mezipředmětové vztahy. Ze zvoleného pracovního námětu poté vychází konkrétní výrobek, následně metody, formy i postup práce. Učitel musí námět dobře promyslet, aby vhodně zvolil všechny další složky vyučovací jednotky. Měl by předem promyslet také případné obtíže a těžkosti, které mohou pro žáky v rámci pracovního postupu nastat. V ideálním případě by si měl zkusit výrobek sám zhotovit.

Při tvorbě přípravy na konkrétní vyučovací jednotku bere učitel v potaz jak celoroční a tematický plán, tak učebnici, mezipředmětové vztahy, psychický vývoj žáků i společensko-kulturní kontext. Honzíková pak uvádí jako vhodný následující postup:

1. *„Formulace specifických (konkrétních) cílů*
2. *Výběr a konkretizace učiva*
3. *Volba optimálních metod a materiálních prostředků vyučování*
4. *Volba optimálních organizačních forem vyučovacího procesu*
5. *Určení struktury vyučovací jednotky a modelování vyučovacích situací tak, aby vytvořily jednotný celek.“*¹³

12 HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján BAJTOŠ. *Diadaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 8070432551, s.41

13 Tamtéž, s.43

2.2 Didaktické zásady

Aby byl vzdělávací proces efektivní a úspěšný, je nutné, aby v sobě obsahoval několik faktorů. „Důležitou roli hraje osobnost pedagoga a předpoklady vyučovaného jedince. Vedle těchto činitelů je nutné ještě zdůraznit materiální a organizační zabezpečení celého pedagogického procesu. Aby výuka byla co možná nejefektivnější, je nutné dodržovat určitá pravidla, která můžeme specifikovat jako didaktické zásady.“¹⁴ Tyto didaktické zásady jsou shodné pro celý výchovně vzdělávací proces, tudíž i v technické výchově bychom se měli snažit je maximálně dodržovat. Toto jsou ty nejdůležitější:

- **Cílevědomost** (stanovení konkrétních a vhodných cílů a jejich dostatečné vysvětlení žákům)
- **Soustavnost** (učivo i osvojování schopností a dovedností by mělo být v logickém sledu a návaznosti, a zároveň co nejvíce propojeno)
- **Aktivnost** (podpora a podněcování individuální činnosti jedince a vhodná motivace)
- **Názornost** (důležitost smyslového nazírání, představ a zkušeností žáků)
- **Uvědomělost** (porozumění nové látce, její souvislost s již známými vědomostmi, a také propojení a význam v praxi)
- **Trvalost** (požadavek, aby si žák osvojil látku, schopnosti a dovednosti trvale)
- **Přiměřenost** (všechny aspekty výchovně vzdělávacího procesu musí být přiměřené žákům)
- **Emocionálnost** (zajišťovat tvůrčí a přívětivou atmosféru)
- **Jednotné působení** (pouze působení všech, tedy učitele, rodičů i okolí, zajistí úspěch ve výchovně vzdělávacím procesu)

Následující tři zásady jsou rovněž velmi důležité, především pro potřeby technické výchovy:

- **Spojení teorie a praxe** (znamená jednak zařazování námětů, které jsou použitelné v praxi, ale také zapojení nebo spolupráce s muzei či dílnami)
- **Vědeckost** (správné vyjadřování a soulad s aktuálními vědeckými objevy a poznatky)

¹⁴ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Kdo tvoří, ten nezlobí: průvodce pro práci s materiálem*. Plzeň: Nava, 2013. ISBN 978-80-7211-455-9, s.11

- **Kolektivní výchova** (rozdívá u dětí spolupráci a zodpovědnost za jejich část úkolu)¹⁵

2.3 Vyučovací metody

Vyučovací metoda je „*Postup, cesta, způsob vyučování (řec. Methodos). Charakterizuje činnost učitele vedoucí žáka k dosažení stanovených vzdělávacích cílů*“.¹⁶ Při tvorbě přípravy vyučovací jednotky učitel vybírá co nejvhodnější metodu na základě stanoveného námětu, cílů a obsahu učiva. Na výběr metody má kromě toho vliv ještě postoj, zkušenosti a osobnost učitele, pak také schopnosti a dovednosti žáků, materiální vybavení třídy a další.

Co se týká klasifikace vyučovacích metod, setkáváme se v literatuře s mnohým dělením. Je to způsobeno tím, že metody se vzájemně prolínají, a navíc nemůžeme nikdy stanovit metodu, která je pro určitou situaci univerzální nebo jednoznačně nejlepší. Stejnou metodu můžeme použít v různých situacích, s různým záměrem a cílem, a s různým výsledkem. Metody můžeme dělit na základě různých aspektů či kritérií (počet žáků, přístup učitele, zdroj poznatků, poměr vedení a samostatnosti žáků, apod.).¹⁷ Na základě těchto aspektů vzniklo obrovské množství různých klasifikací. Uvádím zde třídění podle Novákové a Maňáka, kteří zvolili jako směrodatný didaktický aspekt:

1) „Metody slovní“

a) *Monologické metody (přednáška, vyprávění, vysvětlování, instruktáž)*

b) *Dialogické metody (rozhovor, diskuze, dramatizace)*

c) *Metody písemných prací*

d) *Metody práce s učebnicí a knihou*

2) Metody názorně demonstrační

a) *Pozorování*

b) *Předvádění (předvádění předmětů, obrazů a jiných pomůcek, předvádění pokusů, předvádění činností)*

3) Metody praktické

¹⁵ HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján BAJTOŠ. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-255-1, s.19-20

¹⁶ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8, s.287

¹⁷ NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika III*. 2. nezm. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0598-9, s.10-11

- a) *Nácvik pohybových a praktických dovedností*
- b) *Žákovské pokusy a jiné laboratorní činnosti*
- c) *Grafické a výtvarné práce*¹⁸

Honzíková ve své knize uvádí odlišné dělení metod. Stejně pak najdeme i u Friedmanna.¹⁹ Toto dělení se vyskytuje často ve spojitosti s využitím při technické výchově, proto bychom jej rádi zahrnuli do naší práce. Metody jsou tady děleny následovně:

- 1) **Metody motivační** - nejčastěji jsou využívány v úvodní části hodiny, aby probudily zájem o práci, vytvoření výrobku a odhodlání k práci
- 2) **Metody expoziční** - slouží především k prezentaci látky. Řadíme sem například:
 - Výklad (Učitel interpretuje poznatky žákům. Rozlišujeme vyprávění, popis a vysvětlování.)
 - Rozhovor (Zapojuje žáky formou otázek a odpovědí. Otázky by měly být vhodně zvolené a odpovídající věku a vědomostem žáků.)
 - Pozorování (Má danou strukturu, vyžaduje aktivitu pozorovatele a pevné stanovení cíle. Bývá využíváno ve spojení s dalšími metodami.)
 - Předvádění (Učivo či pracovní postup jsou prezentovány názornou formou, například obrazy, fotografie, filmy, reálné předměty, plány, apod.)
 - Instruktaž (Zahrnuje více různých metod pro práci.)
 - Mezi expoziční metody můžeme zahrnout také exkurzi či vycházku. To jsou sice organizační formy hodiny, ale mohou mít funkci expoziční metody pro jinou hodinu.
 - Zároveň může být velmi obohacující využívat problémové metody. V rámci problémové metody učitel žákům nepředává hotové informace a poznatky, ale předkládá jim určitý problém, jehož řešením získávají nové poznatky. Podobně projektová metoda.
- 3) **Metody fixační** - úkolem těchto metod je především procvičování a upevňování získaných vědomostí a dovedností.

¹⁸ NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika III.* 2. nezm. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0598-9, s.12-13

¹⁹ FRIEDMANN, Zdeněk. *Didaktika technické výchovy.* Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0764-8, s.18-22

4) Metody diagnostikování a hodnocení - tyto metody zajišťují kontrolu provedení práce a její ohodnocení. Hodnotí se nejen samotný výsledek práce, ale i její průběh. Hodnocení může být celý kolektiv, či individuálně každý žák. Více v jedné z dalších kapitol.²⁰

V jiné knize od Honzíkovej jsou uvedeny, místo metod fixačních, metody cvičení a samostatné práce, kam také zařazuje opakování a cvičení, ale navíc:

- Metoda montáže a demontáže (Zahrnuje samostatnou práci žáků podle návodu, a poté podle vlastní fantazie.)
- Metodická řada výrobku (Je to detailně vypracovaný pracovní postup, se všemi kroky, které shrnují postup výroby daného výrobku.)²¹

V dnešní době převládají ve vzdělávání tendence udělat vyučovací proces pro žáky podnětný a co nejzábavnější. Jedním z faktorů, který tomu může napomoci, je zařazení her do vyučovacího procesu. V technické výchově mohou hry sloužit jako obrovská motivace, podpora zájmu o práci, rozvoj žáka, zlepšení atmosféry a tvořivého myšlení. Jak uvádí Nelešovská, hra slouží „jako prostředek motivační, iniciační, aktivizační apod., ale zejména a v celistvější podobě jako prostředek podmiňující osobnostní a sociální rozvoj žáka.“²² Především na prvním stupni základního vzdělávání bychom se měli snažit o hojně zapojování her do výuky. Hry můžeme využít jako motivaci, ale také jako součást pracovního postupu. Výrobky zhotovené v technické výchově můžeme navíc následně používat i v didaktických hrách v rámci výuky.

2.4 Formy vyučování

Formy vyučování se zabývají organizační stránkou vyučovací jednotky. Stanovují tedy, jakým způsobem bude vyučovací jednotka probíhat. Člení vyučovací jednotku z časového hlediska, jak dlouhý časový úsek bude věnován jednotlivým aktivitám a metodám, určuje kde a za jakých podmínek bude vyučovací jednotka realizována, jaké jsou potřeba pomůcky a prostředky. Organizuje práci žáků z hlediska jejich samostatné, skupinové práce, apod. A v neposlední řadě kontroluje, zda vše bude probíhat v souladu s didaktickými zásadami. Volba správné formy vyučování má zásadní vliv na úspěšnost vyučovacího procesu.

20 HONZÍKOVÁ, Jarmila. Kdo tvoří, ten nezlobí: průvodce pro práci s materiálem. Plzeň: Nava, 2013. ISBN 978-80-7211-455-9, s.8-9

21 HONZÍKOVÁ, Jarmila. Pracovní činnosti na 1. stupni základní školy. Plzeň: Západočeská univerzita, 2000. ISBN 80-7082-634-7, s.12

22 NELEŠOVSKÁ, Alena. Jak se děti učí hrou. Praha: Grada, 2004. Výchova a vzdělávání. ISBN 80-247-0815-9, s.11

Vyučovací formy můžeme, stejně jako vyučovací metody, dělit různými způsoby, které se v literatuře liší. Nejčastěji se setkáváme s dělením podle následujících hledisek:

1) **Organizační** – toto hledisko dělí formy podle vnějších podmínek (čas, místo, obsah)

- Podle tohoto hlediska bychom mohli rozlišovat například exkurzi, práci ve třídě, práci v dílně, a také jednu vyučovací jednotku, nebo například vyučovací blok zahrnující více vyučovacích jednotek.

2) **Sociální/interakční** – uspořádání podle rozdělení subjektu vyučovacího procesu (žáci)

- Hromadné vyučování (každý žák pracuje samostatně podle svých možností)
- Skupinové vyučování (žáci pracují v prostředí skupiny, což je připravuje na práci v pracovním kolektivu)
- Diferencované vyučování (žáci jsou rozděleni do dvou skupin podle určitého hlediska (pohlaví, zájem, ...), což dává učiteli možnost vytvořit v rámci jedné vyučovací jednotky dva odlišné výrobky)
- Individuální vyučování (intenzivní práce jen s jedním žákem)

3) **Metodické** – jde vlastně o formu, která je složená z konkrétních metod, které mají dané určité řazení, souvislost, účel.

- Vhodným příkladem je pokus.²³

Z hlediska využití jednotlivých forem vyučování v pracovní výchově, bychom chtěli vyzdvihnout především skupinovou práci. Práce ve skupině učí žáky spolupráci a zodpovědnosti za výsledek, také schopnosti prosadit a obhájit svůj názor, zlepšuje komunikaci a organizační schopnosti žáků. Zároveň může dobře fungovat po motivační stránce. Vzhledem k tomu, že jedním z cílů technické výchovy je, že vede žáky k „*pozitivnímu vztahu k práci a k odpovědnosti za kvalitu svých i společných výsledků práce*“²⁴, může být tato forma prostředkem, kterým tento cíl splnit. Skupinové vyučování může být zařazeno ve kterémkoliv ročníku, ideální se jeví skupiny dvou až pěti členné.

V technické výchově je výskyt pracovních skupin velmi pozitivní formou a Honzíková uvádí činitele, kteří podporují zařazování pracovních skupin do výuky. Jedná se o:

²³ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Kdo tvoří, ten nezlobí: průvodce pro práci s materiálem*. Plzeň: Nava, 2013. ISBN 978-80-7211-455-9, s.10-11

²⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2015. 164 s. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf>, s. 103

- pedagogický záměr (čerpat vše, co práce v pracovní skupině nabízí, tedy rozvoj komunikace, spolupráce, odpovědnosti a organizačních schopností)
- časovou náročnost (využití rozdělení práce a spolupodílení se na složitějším výrobku, který by byl pro jednoho žáka příliš časově náročný)
- technologickou nutnost (u některých výrobků může být dokonce spolupráce v určité fázi výroby nutná)²⁵

Dále uvádí, že pracovní skupiny můžeme dělit na homogenní, ve kterých jsou shromažďováni žáci stejných, nebo velmi podobných schopností a vlastností, a heterogenní, ve kterých jsou naopak žáci s různými schopnostmi a vlastnostmi. Pak rozlišujeme skupiny samostatné, kdy všechny skupiny pracují na stejném výrobku, a skupiny závislé, kdy každá skupina tvoří část určitého celku. Zvláštním případem je pracovní linka, kdy žáci rozdělení do skupin tvoří v rámci skupiny postupně vždy jen část daného výrobku. Ten nakonec společně spojí ve výsledný výrobek.

Základní a nejčastější formou vyučování je vyučovací hodina. „*Vyučovací hodina je taková organizační forma vyučování, při které učitel pracuje v přesně vymezeném čase se stálou skupinou žáků (třídou) v učebně, která je pro třídu vyhrazena,*“²⁶ Na hodině se podílí jednak učitel, který organizuje aktivity, předkládá dětem problémy, řídí činnosti a motivuje, ale také žák, a to tím, že spolupracuje s učitelem i svými spolužáky, projevuje zájem a snahu, využívá své schopnosti a dovednosti k řešení úkolů. Rozlišujeme mezi hodinami základního typu, které splňují všechny didaktické funkce, a specifickými hodinami, které mohou být například diagnostické, motivační, apod. Hodiny základního typu se pak drží dané struktury (úvodní část, opakování, nové učivo, procvičování, případný domácí úkol a závěrečná část). Tyto hodiny jsou někdy kritizovány, jelikož jejich opakování může vést k určitému stereotypu. V rámci hodiny by měla být využita alespoň co největší škála různých metod, forem a jiných ozvláštňení, která tomu budou zabraňovat.²⁷ Honzíková uvádí také poměr mezi různými typy vyučovacích hodin v technické výchově. Podle ní by mělo být zhruba 60% hodin dílenských, tedy takových, kde budou žáci aktivně vyrábět a tvořit, 15-20% hodin

²⁵ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Pracovní činnosti na 1. stupni základní školy*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2000. ISBN 80-7082-634-7, s.17

²⁶ HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján BAJTOŠ. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-255-1, s.99

²⁷ NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika III*. 2. nezm. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0598-9, s.45

věnovaných materiálům, pomůckám a nástrojům, jejich vlastnostem a práci s nimi, a zbylých 5-10% různým speciálním hodinám, například vycházkám nebo exkurzím.²⁸

2.5 Motivace

Motivace je jednou z nejvýznamnějších složek vyučovacího procesu a může být dokonce směrodatná, co se týká jeho úspěšnosti. O motivaci mluvíme v případě, kdy hledáme odpověď na otázku „proč“ žák dělá či nedělá věci tímto způsobem. Motivaci tedy můžeme definovat jako „*souhrn vnitřních i vnějších faktorů, které 1. vzbuzují, aktivují, dodávají energii lidskému jednání a prožívání; 2. zaměřují toto jednání a prožívání určitým směrem; 3. řídí jeho průběh, způsob dosahování výsledků; 4. ovlivňují též způsob reagování jedince na jeho jednání a prožívání, jeho vztahy k ostatním lidem a ke světu*“.²⁹ Učitel, který ve výuce dokáže vhodně zvolit a použít motivaci, podporuje rozvoj žáka a jeho osobní zájem. To může být někdy nelehký úkol. Vnímání a zájmy každého žáka jsou odlišné a učitel by se měl snažit co nejvíce motivaci přizpůsobit a individualizovat pro jednotlivé žáky. Nevhodné zařazení a výběr motivace může mít právě opačné účinky. „*Motivace má dynamizující, aktivizující a usměrňující funkci*“.³⁰

Rozlišujeme dva druhy motivace:

- 1) **Motivace vnitřní** – motivace vychází z vnitřní potřeby žáka. Žák tedy tuto aktivitu dělá z vlastního přesvědčení, zájmu, záliby. Z toho vyplývá, že i samotná činnost bývá vykonávána s potěšením, ochotou, radostí, klidem, bez pocitu nátlaku a zpravidla tedy vede k vyšší úspěšnosti.
 - Žák pracuje na základě vlastního zájmu, pro své uspokojení, snaží se pracovat samostatně a dává přednost činnostem, které jej dále rozvíjí.
- 2) **Motivace vnější** – žák vykonává činnost kvůli působení vnějších činitelů. Činnost je tedy vykonávána jako prostředek pro splnění vytyčených cílů, bez osobního zájmu nebo potřeby. Pro osobní rozvoj žáka je tedy méně přínosná.

²⁸ HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján BAJTOŠ. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-255-1, s.99-100

²⁹ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8, s.127

³⁰ LOKŠOVÁ, Irena a Jozef LOKŠA. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Praha: Portál, 1999. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-205-X, s.10

- Žák pracuje pro splnění požadavků, například učitele nebo rodiče, pro získání co nejlepších známek, raději pracuje na lehkých a známých úkolech.³¹

Nejdůležitější je rozvoj a podněcování vnitřní motivace, jelikož ta může v žákovi probudit opravdový zájem a chápání vyučovacího procesu jako prostředku pro jeho osobní rozvoj.

Aby učitel dokázal žáka motivovat co nejvhodněji, musí být motivace v souladu s jeho potřebami. V souvislosti s motivací rozlišujeme potřebu poznávací (nabytí nových informací), sociální (pozitivní sociální vztahy a postavení) a výkonovou (přiměřená obtížnost úkolů).³² Způsobů, kterými můžeme motivovat je spousta. Můžeme využívat nové, žákům neznáme úkoly, soutěže, hry, brainstorming, využívání moderních technologií. Funguje rozmanitost ve výuce, tvořivost a možnost sebevyjádření žáka. Střídání forem výuky, skupinové práce, exkurze, vycházky, projekty, problémové vyučování. Také by učitel neměl zapomínat na průběžné motivační metody, jako propojení aktuálního učiva s již osvojeným, motivační výzva ke změně standardního postupu nebo pomoci druhému. Velmi citlivě by měl využívat pochvaly a kritiky.³³

2.6 Tvořivost

Pro vzdělávání a rozvoj jedince má tvořivost obrovský význam. Existuje mnoho různých definic tvořivosti. Například Friedmann uvádí, že tvořivost je „*dispozice k činnosti v problémové situaci, která nemá známé řešení, nebo kde rutinní řešení nejde použít*“³⁴. V pedagogickém slovníku najdeme následující definici: „*Duševní schopnost vycházející z poznávacích i motivačních procesů v níž ovšem hraje důležitou roli též inspirace fantazie, intuice. Projevuje se nalézáním nových řešení, která jsou nejen správná, ale současně nová, nezvyklá, nečekaná.*“³⁵ V těchto i dalších definicích ovšem můžeme nalézt společné jmenovatele, jimiž jsou pojmy jako nový, originální, užitečný či hodnotný.

Odborníci se shodují, že tvořivost je vlastnost, která přísluší každému jedinci a můžeme ji rozvíjet. Má význam nejen pro schopnosti a poznávání, ale také pro rozvoj osobnosti. Primární vliv na tvořivost má prostředí, a je tedy možné ji v rámci cílevědomého výchovného

³¹ LOKŠOVÁ, Irena a Jozef LOKŠA. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Praha: Portál, 1999. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-205-X, s.15-17

³² Tamtéž, s.14

³³ HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján BAJTOŠ. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-255-1, s.71

³⁴ FRIEDMANN, Zdeněk. *Didaktika technické výchovy*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0764-8, s.65

³⁵ PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8, s.253-254

procesu rozvíjet. Ve vyučovacím procesu by se tedy učitel měl především snažit vytvořit takové podmínky, v nichž se tvořivost žáků bude moct rozvíjet. Přitom by měl co nejvíce přihlížet k individuálním schopnostem a potřebám jednotlivých žáků.³⁶

Můžeme shrnout několik pravidel, která souvisí s tvořivým vyučováním: předkládat žákům úkoly s nejednoznačným řešením a vést je tak k tvořivému řešení; dávat možnost vyniknout schopnostem a vědomostem všech žáků bez jakýchkoliv předsudků; podporovat samostatnost, podněcovat příjemnou atmosféru; nehodnotit v průběhu tvůrčího procesu, případně pouze jemně korigovat.³⁷ Irena Lokšová a Jozef Lokša dokonce vypracovali následující zásady, které souvisí s rozvíjením tvořivosti ve vyučování. Věnovali se sice primárně výtvarné výchově, avšak můžeme z nich čerpat také pro potřeby technické výchovy:

- *Rozvíjení motivace* (Primární je vzbudit u žáků zájem a potřebu o tvořivou činnost. Nejdůležitější v tomto smyslu je právě vnitřní motivace.)
- *Rozvíjení vůle a vytrvalosti v práci* (Souvisí s tím, že učitel vede žáky k odpovědnosti za jejich práci a důvěru ve vlastní činnost.)
- *Volba cílů a metod* (Nejdůležitější pro vyučovací proces je volba cílů. Podle toho pak učitel volí vhodné metody a formy práce, které maximálně podporují tvořivost žáků.)
- *Stimulující atmosféra ve třídě* (Ve třídě by měla vládnout především přátelská a podporující atmosféra. Z velké části to závisí na učiteli, který svým postojem a přístupem může vytvořit atmosféru, ve které se žák nebude bát tvořit, stát si za svým nápadem, originálně, a především podle sebe, jej realizovat. Učitel by měl chválit, originalitu vyzdvihovat a jakékoliv projevy nepřátelství nebo vysmívání co nejrychleji vymýtit.)
- *Rozvíjení hodnotícího myšlení* (Podpora tvořivosti ze strany učitele může být podněcována také tím, že poskytne žákům možnost vybrat si materiály nebo techniku práce. Ti by ovšem měli být schopni zhodnotit své schopnosti a dovednosti, aby vybraný úkol zvládli.)
- *Hodnocení produktů výtvarné činnosti* (V každé hodině by měl být dán dostatečný prostor pro hodnocení. Originální výsledek práce by měl učitel vždy hodnotit kladně, aby podpořil žáka v jeho budoucí tvořivé činnosti.)

³⁶ LOKŠOVÁ, Irena a Jozef LOKŠA. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Praha: Portál, 1999. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-205-X, s.109-117

³⁷ Tamtéž, s.109-110

- *Respektování základních didaktických zásad* (viz kapitola 2.2)³⁸

V neposlední řadě je pro úspěšný průběh tvořivého procesu i rozvoj tvořivosti u žáků potřebný tvořivý učitel. Stejně jako se může rozvíjet tvořivost u žáků, může se neustále rozvíjet také u učitele. Jeho tvořivost se může prosadit jak v průběhu jednotlivých činností, tak u samotné přípravy. Tvořivý učitel musí znát vhodné metody, které podněcují tvořivost u žáků, vhodné formy práce a zároveň mít chuť a energii toto realizovat. Vede žáky k originalitě, aktivitě, kooperaci a inovativnosti.³⁹ Mezi organizační formy vyučování, které podněcují tvořivost, patří individuální vyučování, skupinová práce, projekty. Mezi vhodné metody pak řadíme problémové vyučování, aktivizující metody (situační, simulační, inscenační, výzkumné, apod.) a projektovou metodu.⁴⁰

Velmi důležitá je ve spojitosti s tvořivostí také motivace. Učitel by se měl snažit motivovat žáka, aby se při řešení problémů nebál riskovat a vydat se jinou, novou cestou. Na závěr této podkapitoly bychom chtěli citovat zajímavý výrok, který ve své knize píše Honzíkova. „*Každé dítě, které je vtaženo do smysluplné tvořivé činnosti, určitě nemá touhu, a ani čas, zaměřit své tvořivé aktivity nežádoucím směrem.*“⁴¹

2.7 Bezpečnost a hygiena

V technické výchově pracují žáci i učitel ve specifickém prostředí s různými nástroji a pomůckami, které jim mohou být při špatné nebo neopatrné manipulaci nebezpečné z hlediska úrazu nebo poranění. Škola a učitel se proto musí snažit zajistit takové pracovní podmínky, které budou pro žáky bezpečné, a budou tak maximálně předcházet možnosti zranění nebo úrazů. Učitel by měl umět správně a bezpečně zacházet s veškerými nástroji a pomůckami a naučit to i své žáky. Prostředí, ve kterém v technické výchově pracují, by mělo být dostatečně prostorné, vhodná by měla být také organizace práce a pracovního postupu, a v neposlední řadě by vše mělo být přizpůsobeno fyzickému i duševnímu stavu žáků.

³⁸ LOKŠOVÁ, Irena a Jozef LOKŠA. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Praha: Portál, 1999. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-205-X, s.179-180

³⁹ KANTOROVÁ, Jana a Helena GRECMANOVÁ. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. Olomouc: Hanex, 2008. Vzdělávání. ISBN 978-80-7409-024-0, s.172-173

⁴⁰ LOKŠOVÁ, Irena a Jozef LOKŠA. *Tvořivé vyučování*. Praha: Grada, 2003. Výchova a vzdělávání. ISBN 80-247_0374-2, s. 72, s.107-125

⁴¹ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Kdo tvoří, ten nezlobí: průvodce pro práci s materiálem*. Plzeň: Nava, 2013. ISBN 978-80-7211-455-9, s.7

V rámci učebních osnov každé školy jsou stanoveny normy, směrnice a předpisy bezpečnosti a ochrany zdraví (BOZ). Každý učitel s nimi musí být obeznámen a přizpůsobovat vyučovací proces těmto podmínkám.⁴² Honzíková uvádí dvě základní povinnosti každého školského zařízení:

- 1) „*Vychovávat žáky k bezpečnosti a hygieně práce, k bezpečnému chování.*
- 2) *Zabezpečit podmínky pro bezpečnou a zdraví nezávadnou práci žáků, ale i učitelů a ostatních pracovníků školy.*“⁴³

Hygiena a bezpečnost práce má tedy za cíl chránit zdraví žáků i pracovníků školy a zajistit bezpečné pracovní prostředí.

2.8 Hodnocení

Hodnocení je důležitou a neoddělitelnou složkou vyučovacího procesu. Předmětem pedagogické kontroly je hodnocení průběhu vyučovacího procesu, ověřování dosažení stanovených cílů dané vyučovací jednotky, a zhodnocení výsledků práce žáků. Nejdůležitější pro hodnocení je správně zvolit co, v jaké míře, a jakým způsobem hodnotit. „*Hodnocení má ve vyučování velmi specifickou roli, neboť bez hodnotících procesů se není možné dále rozvíjet.*“⁴⁴

Rozlišujeme mezi dvěma složkami hodnocení, které se vzájemně prolínají. První je prověřování neboli zkoušení, které zkoumá konkrétní míru dosažení cíle, osvojených schopností a dovedností. Druhá pak hodnocení žáků,⁴⁵ což je „*porovnání výsledků činností žáka zjištěných prověřováním s určitými požadavky, vzory, normami či sebou samým.*“⁴⁶ Takové hodnocení pomocí číselné stupnice nazýváme klasifikace a je na základních školách stále nejčastější formou hodnocení.

Hodnocení může mít spoustu různých funkcí. V první řadě jsou to funkce diagnostická a kontrolní, které se zabývají mírou osvojených znalostí či dovedností, a zjišťují stav vzhledem k normám a cílům. Podobně funkce prognostická může pomoci určit, jakým

⁴² HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján BAJTOŠ. Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-255-1, s.32-34

⁴³ Tamtéž, s.33

⁴⁴ ČÁSTKOVÁ, Pavlína. Sebereflexe žáka v technické výchově na primární škole. Trendy ve vzdělávání [online]. Olomouc: UPOL, 2014, roč. 7, č. 1 [cit. 2019-02-15]. ISSN 1805-8949. Dostupné z: <http://tvv-journal.upol.cz/pdfs/tvv/2014/01/05.pdf>, s. 32

⁴⁵ HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján BAJTOŠ. Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-255-1, s.85-86

⁴⁶ Tamtéž, s.86

směrem se předpokládá vývoj žáka. Důležitá je funkce výchovná. Jelikož vyučovací proces by měl být zaměřen na rozvoj celé osobnosti žáka, může hodnocení podpořit rozvoj pozitivních vlastností. To rovněž úzce souvisí s funkcí motivační, protože především průběžné hodnocení může podnítit zájem žáka a podpořit jeho aktivitu i odhodlání k dosažení cílů dlouhodobějších. Mezi další funkce patří ještě informativní, administrativní, sebehodnotící a zpětnovazební.⁴⁷ Sebehodnocení je pro žáky na primární škole velmi důležitou metodou, podporuje vnímání vlastní činnosti, zvyšuje odpovědnost a motivaci k práci. Ve velké míře jej ovlivňuje samotné hodnocení učitele, který by se měl snažit podporovat rozvoj sebehodnocení u žáků vhodnými strategiemi.⁴⁸ V technické výchově to může být prostřednictvím otázek a výroků, jako například:

- *„Kognitivní: Víím, proč bych měl/a šetřit materiálem. Víím, kde hledat inspiraci. Víím, jak si naplánovat práci. Víím, jak hodnotit výrobek i práci.*
- *Behaviorální: Když jsem si nevěděl/a rady, zeptal/a jsem se. Dokázala jsem pracovat s pomůckami tak, abych nezranila sebe ani ostatní. Výrobek se mi podařil protože...*
- *Afektivní: Rád spolupracuji se spolužáky. Myslím si, že je důležité dodržovat při práci pravidla. Mám radost ze svého výrobku.“⁴⁹*

Existují různé metody a formy hodnocení, které by měl učitel vhodně a co nejpeštreji využívat. Metody můžeme dělit podle různých kritérií:

- 1) Podle zdroje získávání informací - zde rozlišujeme ústní, písemné a praktické zkoušení.
- 2) Podle počtu zkoušených osob – prověřování znalostí u jednoho žáka označujeme jako individuální, u více žáků jako skupinové a u všech žáků ve třídě jako hromadné.
- 3) Podle časového zařazení – během vyučovacího procesu využíváme průběžné hodnocení, zkoušení vědomostí za vybraný úsek označujeme jako souhrnné zkoušení, například v pololetí nebo na konci školního roku. Přijímací zkoušení může být podmínkou

47 NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. ISBN 80-244-0037-5, s.12-13

48 ČÁSTKOVÁ, Pavlína. Sebereflexe žáka v technické výchově na primární škole. *Trendy ve vzdělávání* [online]. Olomouc: UPOL, 2014, roč. 7, č. 1 [cit. 2019-02-15]. ISSN 1805-8949. Dostupné z: <http://tvv-journal.upol.cz/pdfs/tvv/2014/01/05.pdf>, s. 33

49 Tamtéž, s. 33-34

pro přijetí do speciálních tříd nebo škol. Závěrečné zkoušení pak zakončuje vyučovací proces a hodnotí připravenost a osvojení stanovených norem.⁵⁰

Všechna hodnocení jsou pak vyjádřena konkrétní formou. Každý učitel využívá nonverbální formu hodnocení, tedy tón hlasu, gestiku, výrazy v obličeji, apod. V primární škole jsou stále často využívané symboly aplikované prostřednictvím razítek, nálepek anebo nakreslených symbolů. Ty žákovi dávají najevo úspěch nebo neúspěch jeho práce, oceňují jeho snahu a zlepšení. Nejčastější formou je stále klasifikace, neboli hodnocení podle číselné stupnice, u nás většinou pěti stupňové. Daný klasifikační stupeň/známka pak vyjadřuje určitou míru osvojených vědomostí, dovedností a schopností, která je stanovena podle určitých pravidel. Stále častěji je klasifikace nahrazována slovním hodnocením. Oproti klasifikaci je oceňováno především to, že hodnotí všechny stránky žáka a jeho práce, je tedy více individuální a může lépe motivovat a rozvíjet sebehodnocení.⁵¹

Učitel musí vždy usilovat o to, aby hodnocení bylo objektivní a spravedlivé. Předem tedy musí stanovit co konkrétně bude hodnotit, podle jakých kritérií a hledisek, a jakým způsobem či formou. S tímto by měli být předem obeznámeni všichni žáci. Zároveň by se měl učitel snažit, aby hodnocení bylo motivující a mělo pozitivní charakter, snažit se odbourat strach a stres. Případnou chybu či neúspěch žáka hodnotit s maximální ohleduplností a snažit se žáka podpořit a motivovat ke zlepšení, nikoliv kritizovat nebo na chyby poukazovat. Zároveň by učitel neměl hodnotit pouze výsledek práce, ale také snahu a průběh činnosti žáka, jeho pokrok či zlepšení.⁵²

50 HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján BAJTOŠ. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-255-1, s.87-88

51 NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. ISBN 80-244-0037-5, s.13-14

52 HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján BAJTOŠ. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-255-1, s.88-90

3 Technika ručního šití a její uplatnění na primární škole

Techniku ručního šití řadíme do technik práce s textilem, a proto i my se v rámci této kapitoly budeme věnovat textilu trochu podrobněji. Nejprve popíšeme funkce textilu a jejich význam. Poté se budeme věnovat členění textilních materiálů. Dle našeho názoru je velice důležité si uvědomit, jak textilní materiály členíme, a z čeho je vlastně získáváme nebo vyrábíme, abychom s nimi dokázali efektivně pracovat, a využívat tak maximálně jejich vlastnosti. Dále uvádíme techniky, které se zaměřují na práci s textilem. Obě tato členění jsou pouze náhledem do širokého spektra materiálů a technik, jelikož cílem není vyčerpávající přehled, ale pokus o ukotvení problematiky v širším měřítku. Tato kapitola ještě zahrnuje pomůcky a nástroje potřebné pro techniku ručního šití, přehled základních stehů, které byly rovněž součástí položek v našem dotazníku. Na závěr této kapitoly jsme se pokusili nastínit využívání ručního šití na primární škole v dnešní době a v době, která tomu předcházela.

3.1 Textil

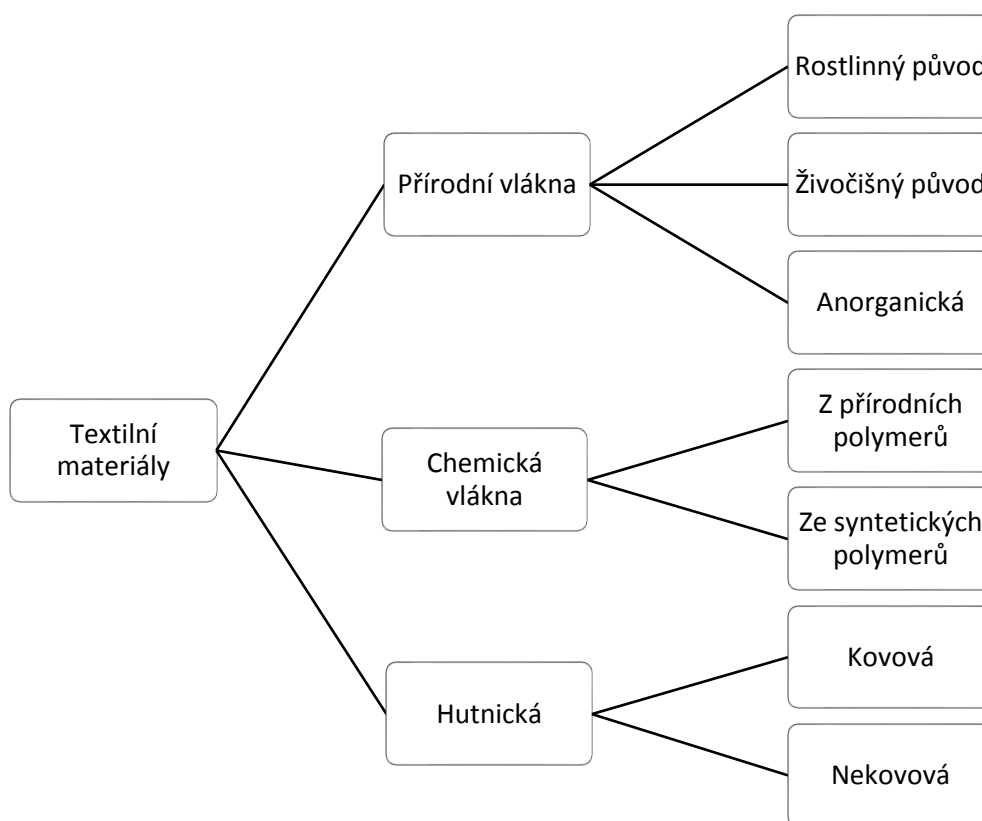
Textil je velmi variabilní materiál, který můžeme využívat mnoha způsoby. Má čtyři základní funkce:

- **Klimatickou** (souvisí s tím, že textil jako oděv izoluje a chrání naše tělo před vnějšími vlivy)
- **Reprezentační** (zdobení, výšivky a celková honosnost oděvu vždy v minulosti odkazovaly k majetku a byly symbolem bohatství jeho majitele. Stejně tak osobní předměty nebo předměty v domácnosti)
- **Sociální** (v minulosti bylo v některých případech možné zařadit člověka do jisté sociální skupiny na základě jeho oděvu. Například lidový kroj prozradil, ze které oblasti se člověk nachází nebo jestli je žena vdaná či svobodná. Dodnes přetrvávají v oblékání některých národů tyto zvyklosti, třeba v Africe. Přestože dnes už rozdíly nejsou tolik patrné, každý po této stránce podléhá určitému vlivu společnosti.)
- **Estetickou** (tato funkce ovlivňuje naše rozhodování při výběru a práci s textilním materiálem. Každý z nás považuje za krásné něco jiného, podle vlastního vkusu.

Nejedná se samozřejmě jen o oděvy, ale také o bytový textil, doplňky, a v neposlední řadě o cestu při vlastní tvorbě a práci s textilem.)⁵³

3.2 Textilní materiály

Textilní materiály rozdělujeme podle typu vláken na tři skupiny. „**Přírodní**, která jsou rostlinného původu, živočišného původu nebo anorganická, **chemická** vlákna z přírodních polymerů nebo ze syntetických polymerů, a nakonec **hutnická** vlákna kovová či nekovová.“⁵⁴ V krátkosti bychom chtěli toto dělení trochu rozvést a zmínit některé materiály, které do daných skupin patří. Rozhodně se ale nebude jednat o komplexní přehled všech materiálů. Snažili jsme se zaměřit na ty nejvýznamnější zástupce jednotlivých kategorií, anebo na ty, jejichž využití může souviset s ručním šitím. Toto dělení je tedy spíše takovým náhledem do druhů a typů textilních materiálů a bylo strukturováno na základě knihy od Honzíkové (*Materiály pro pracovní činnosti na 1.stupni ZŠ*).⁵⁵ Pro jasnější orientaci v členění textilních materiálů poslouží následující schéma:

⁵³ SKARLANTOVÁ, Jana; VECHOVÁ, Marie. *Textilní výtvarné techniky*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-723-8319-1, s. 14

⁵⁴ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Příroda jako zdroj surovin: Bez přírodních materiálů není móda* [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: http://biologievsednihodne.cz/download/10_bez_prirodnich_materialu_neni_moda.pdf, s.4

⁵⁵ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2006. ISBN 80-7043-453-8, s.35-47

3.2.1 Přírodní vlákna

Přírodní vlákna dělíme na vlákna rostlinného původu, vlákna živočišného původu a anorganická vlákna. Vlákna rostlinného původu můžeme získávat z různých částí rostlin, tedy například ze semen, stonků, listů nebo plodů. Vlákna živočišného původu pak nejčastěji získáváme ze srsti a chlupů různých živočichů, anebo z toho, co živočichové produkují (s tím se setkáme například u hedvábí). Do skupiny anorganických vláken pak zařazujeme třeba taková, která se získávají z minerálů, čili přírodnin.

První skupinu tedy tvoří přírodní vlákna rostlinného původu. Ty můžeme dělit následujícím způsobem podle toho, z jakých částí rostlin pochází:

1) Ze semen

- a) Bavlna – vyrábí se z tobolek různých odrůd rostliny bavlníku a je jednou ze zásadních surovin pro textilní výrobu. Použití bavlny je velmi široké a její pěstování se stále rozvíjí a rozšiřuje.⁵⁶ Jako materiál je bavlna poddajná, neklade odpor při tvarování, absorbuje kapaliny a je příjemná na dotek. Zpravidla má bílou nebo lehce nahnědlou barvu a využívá se hojně na oblečení a prádlo.
- b) Kapok – získává se ze semen stromu. Jejich získávání je velmi náročné a provádí se zpravidla ručně. Tento materiál není příliš pružný ani odolný. Používá se nejvíce jako vycpávkový materiál.⁵⁷

2) Ze stonků

- a) Len – Je pokládán za jednu z nejstarších rostlin pěstovaných a využívaných pro výrobu látek.⁵⁸ Poněkud složitým pracovním postupem se vyrábí ze stonků rostliny. Je pevný, jen v malé míře pružný a používá se především pro kapesníky a nitě.
- b) Konopí – Způsobem získávání vláken je velmi podobný lnu. Je pevný, a proto se využívá pro lana, koberce, utěrky, nábytkové tkaní, apod.

⁵⁶ PILLER, Bohumil a Otto LEVINSKÝ. *Malá encyklopedie textilních materiálů*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1978. Řada textilní literatury, s.21-25

⁵⁷ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2006. ISBN 80-7043-453-8, s.36

⁵⁸ PILLER, Bohumil a Otto LEVINSKÝ. *Malá encyklopedie textilních materiálů*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1978. Řada textilní literatury, s.89-90

- c) Juta – Je o něco málo pevnější a postupem času ztrácí své vlastnosti a rozpadá se. Je vhodná pro výrobu pytlů nebo koberců.

3) Z listů

- a) Sisálové konopí – je získáváno z listů rostliny agave, výsledná vlákna jsou pevná a drsná, vhodná rovněž především pro koberce nebo nábytkové tkaniny.
- Existují ještě další druhy konopí s podobnými vlastnostmi i využitím, například manilské konopí nebo konopí domingo.

4) Z plodů

- a) Kokosová vlákna – v tomto případě vlákna pochází ze svrchní vrstvy plodů kokosové palmy. Vlákna jsou rovněž pevná a své využití nachází v kobercích nebo matracích.

Druhou skupinu přírodních vláken zastupují živočišná vlákna:

1) Ze zvířecí srsti

- a) Ovčí vlna – Toto vlákno pochází ze srsti ovcí. Jelikož existují různé druhy ovcí, můžeme rozlišovat také mezi různými druhy vlny. Vlna tedy může být jemnější nebo hrubší, avšak všechny druhy vln jsou poměrně málo pevné, ve vysoké míře pojímají vlhkost, ale nejvíce ceněnými vlastnostmi jsou vysoká tvárnost a plstivost. Využívá se hojně v textilním průmyslu pro prádlo i pletací přízi.
- Velmi ceněná je rovněž kašmírová vlna, kterou získáváme ze srsti kozy kašmírové.
 - Vlákna můžeme dále používat vyrobená z velbloudí srsti, králíčích chlupů nebo koňských žíní.⁵⁹

2) Přírodní hedvábí

- a) Pravé hedvábí – je „*bílkovinný výměšek snovacích žláz housenek nočních motýlů bourců, tuhnoucí na vzduchu v jemné dvojvlákno.*“⁶⁰ Získává se poměrně složitým zpracováním kukel tohoto motýla. Vlákna jsou měkká, velice jemná a využívají se v textilním průmyslu především na výrobu šál, kravat a podobných doplňků.

⁵⁹ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2006. ISBN 80-7043-453-8, s.37-38

⁶⁰ PILLER, Bohumil a Otto LEVINSKÝ. *Malá encyklopedie textilních materiálů*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1978. Řada textilní literatury, s.150

- b) Plané hedvábí – pochází z jiných druhů bource, vlákna nejsou tak jemná a používají se především k výrobě sametu nebo plyše.

Poslední skupinou přírodních vláken jsou vlákna anorganická neboli minerální. Jejich nejvýznamnějším zástupcem je **Azbest**. Azbest je šedozelený nebo žlutohnědý nerost, z něhož se vlákna tvoří jeho rozmačkáním a následným spřádáním s jinými vlákny. Vlákno je sice na jednu stranu křehké, avšak dokáže odolat vysokým teplotám. Proto své využití nachází ve výrobě různých ohnivzdorných obleků, rukavic, nebo izolací.⁶¹

3.2.2 Chemická vlákna

Do této skupiny řadíme veškerá vlákna, která se vyrábějí chemickou technologií, a to buďto ze syntetických anebo přírodních polymerů. Vlákna ze syntetických polymerů se začala prosazovat v průběhu 30 let minulého století. Jejich úkolem bylo postupně zastoupit vlákna z přírodních polymerů v souvislosti s tím, že měly lepší odolnost a další vlastnosti.

1) Z přírodních polymerů

- a) Vlákna z mořských řas – chemickým postupem se tato vlákna tvoří z mořských chaluž. Vlákna ve vodě přichází o svou pevnost, avšak nerozpouští se. Používá je jako příměsí do přízí nebo pletenin.
- b) Celulózová vlákna – Základ tvoří dřevo stromů, například smrk, borovice nebo buk. Vlákna jsou velmi lesklá a nekonečně dlouhá, ale mají malou pevnost. V textilnictví je najdeme v oblecích nebo podšívkách šatů.

2) Ze syntetických polymerů

- a) PAD (polyamidová vlákna) – známější pod názvy jako silon, nylon, chemlon, apod. Tato vlákna jsou velice pružná a odolná. Využívají se především pro výrobu punčoch nebo krajek.
- b) PES (polyesterová vlákna) – Pro tato vlákna používáme názvy tesil nebo slotera. Používají se především jako směs s bavlnou nebo vlnou na různé textilie.

⁶¹ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2006. ISBN 80-7043-453-8, s.39-40

- c) PVC (polyvinylchloridová vlákna) – Jeho velmi ceněnou vlastností je odolnost vůči vodě. Své využití proto nachází ve výrobě různých ochranných oděvů nebo oděvů sloužících jako ochrana proti dešti.⁶²

3.2.3 Hutnická textilní vlákna

Do této skupiny patří vlákna vytvořená z jiných materiálů, které dále třídíme na dvě podkategorie – kovová a nekovová.

- 1) **Kovová vlákna** – Tato vlákna se využívají především jako dekorace. Velmi tenké drátky se vyrábí například ze zlata, stříbra, platiny, mědi nebo z oceli. Tato vlákna zvyšují pevnost látek, avšak mohou se stát obětí koroze. Zřejmě nejznámější tkaninou, která obsahuje kovová vlákna, je brokát.

2) **Nekovová vlákna**

- a) Skleněná vlákna – Na jejich výrobu se používá bezalkalické sklo. Tato vlákna nejsou pružná ani ohebná, avšak nepodléhají vlhku, plísním, ani ohni. Používají se například do závěsů nebo záclon, či jako izolace (tzv. skleněná vata).
- b) Lávová vlákna – Jak název napoví, tato vlákna se vyrábějí z rozdrčené lávy, jsou velice pružná a ohebná, a jsou využívána především jako izolace. V textilu je můžeme nalézt v ohnivzdorných oděvech.⁶³

Z různých typů vláken se pak dále produkuje příze. Vlákna jsou totiž sama o sobě velmi krátká a tenká, a proto se poměrně náročným postupem splétají dohromady v jeden dlouhý a pevnější celek. „*Příze je délková textilie složená ze spradatelných vláken, zpevněná zákrutem nebo pojením tak, že se při přetrhu příze přetrhnou jednotlivá vlákna.*“⁶⁴ Přírodní vlákna ve většině případů obsahují nevhodné složky, které je třeba při výrobě odstranit. Ty se pak dále využívají třeba do hrubších přízí, materiálů sloužících k izolaci, a dalších. Umělá vlákna takové příměsi neobsahují, což je jedna z jejich výhod. Příze se pak dále dělí na základě toho, k čemu jsou určeny, tedy například příze určené pro tkaní, pletení, vyšívání, apod. Tkaninu neboli plošnou textilií získáváme tkaním, což je proplétání dvou přízí navzájem. Takové tkaniny pak můžeme různě členit na základě jejich vlastností nebo použití

⁶² HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2006. ISBN 80-7043-453-8, s.40-42

⁶³ Tamtéž, s.42-43

⁶⁴ Tamtéž s. 43

(např. plátno, kepr, atlas). Existují však také netkané textilie, které vznikají chemickým postupem anebo mechanickým procesem (např. vatelín nebo koženka).⁶⁵

3.3 Textilní techniky

Lidé jsou ze své podstaty velmi tvořiví a nápadití a během dlouhé historie práce s textilem vynalezli spoustu různých technik. Staňková a Baran tvrdí, že „*Ruční textilní práce v sobě živě uchovávají tisíciletou paměť lidstva. Jsou svědectvím o nekonečné zvědavosti, vynalézavosti, experimentování i stále touze po zdokonalování.*“⁶⁶ Dále tito autoři uvádějí, že základem pro veškeré techniky by měl být uzel. Ten si pravděpodobně od dávných věků splétali muži i ženy ze svých vlasů, avšak rozšířil se postupně do všech sfér lidského života. Z uzlů se tvořily různé pletence a copánky, jejich křížením a proplétáním potom postupem času vznikaly různé struktury, které skýtaly nové možnosti pro práci s textilem.⁶⁷

Technik pro práci s textilem je obrovské množství. V této kapitole teď následuje výčet několika z nich. Jsou vybrány zpravidla jen ty nejznámější a nejrozšířenější. Účelem tohoto dělení je krátké seznámení s těmito technikami a ukotvení techniky ručního šití a vyšívání v souvislosti s jinými technikami práce s textilem. Obecně můžeme tyto techniky dělit podle toho, zda pracujeme s plošnou nebo délkovou textilií. Délková textilie zahrnuje různé nitě, příze nebo provázky, plošná textilie je potom kusová, ať už tkaná nebo netkaná.

3.3.1 Práce s plošnou textilií

- a) **Lepení** – Při této technice využíváme textilií pro polepování. Můžeme polepovat různé povrchy a předměty (např. kartonové krabice, plastové tubusy, dřevěné desky, apod.) Textilie tady slouží jako dekorační prvek pro ozdobu daných předmětů.⁶⁸ Tato technika je poměrně jednoduchá pro její realizaci a je vhodná pro seznámení se s různými druhy látek a jejich vlastnostmi.
- b) **Hra s barvou** – Tuto techniku opět využíváme především k dekoraci. Na textilií můžeme kreslit (například malba na hedvábí) nebo můžeme využít batikování či savování. Batikování je poměrně zažitý způsob barvení látky. Základním principem je různé

⁶⁵ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2006. ISBN 80-7043-453-8, s.43-47

⁶⁶ STAŇKOVÁ, Jitka; BARAN, Ludvík. *Tradiční textilní techniky*. Praha: Grada, 2008. Řemesla, tradice, technika. 204 s. ISBN 978-80-247-2035-7, s. 10

⁶⁷ Tamtéž, s.8-12

⁶⁸ HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Kdo tvoří, ten nezlobí: průvodce pro práci s materiálem*. Plzeň: Nava, 2013. ISBN 978-80-7211-455-9, s.45

svazování a uzlování látky, nebo šití různých vzorů na látku, kterou posléze vyvaříme ve vodě, ve které jsou rozpuštěné speciální barvy. Po uschnutí látky a odstranění uzlů nebo výšivky vznikají na látce krásné vzory. Existují různé návody a rady pro tvorbu vzorů, avšak nikdy není možné výsledek stoprocentně odhadnout. Savování využívá zesvětlování látky pomocí nastříkání roztoku Sava. Pokud na látku předtím nalepíme nebo přiložíme šablonu s nějakým vzorem, zůstane tento vzor na látce v původní barvě.⁶⁹ Batikování i savování je poměrně rozšířené a oblíbené. Jedním z hlavních pozitiv je to, že tuto techniku můžeme použít prakticky na jakýkoliv druh látky. Žáci si mohou obarvit třeba svá trička, tašky nebo polštářky, které jim poté zůstanou.

- c) **Šití** – Pravděpodobně jedna z neznámějších technik pro práci s textilem. Její hlavní funkcí je spojit látku dohromady pevným spojem. Šití se ale netýká pouze textilních látek, sešít k sobě můžeme i papír nebo kůži. Můžeme také přišívat různé aplikace, například knoflíky nebo jiné ozdoby. Vedle ručního šití existuje také strojní šití, ke kterému využíváme šicí stroje. Technika strojního švu se ale od ručního šití liší. Jelikož je tato technika předmětem této diplomové práce, budeme se v dalších kapitolách více věnovat její technice a pomůckám potřebným k její realizaci. Ruční šití je technikou, která velmi dobře rozvíjí jemnou motoriku, pečlivost, trpělivost, soustředění a v neposlední řadě také kreativitu. Podle našeho názoru je vhodná pro žáky již od prvního ročníku. Samozřejmě je nejdříve nutné začít se základy, jako jsou navlékání niti, jednoduché stehy nebo přišívání knoflíků. V úplných začátcích můžeme pro ulehčení použít tvrdý papír s připravenými dírkami a větší tupou jehlu. Úskalím může být při větším počtu žáků organizace a bezpečnost práce.

3.3.2 Práce s délkovou textilií

- a) **Vyšívání** – Je to velice rozšířená technika, která slouží ke zdobení látky a úzce souvisí se samotným šitím. Vyšívání má dlouhou historii, kdy pro prosté ženy byla možností si bez větších prostředků ozdobit šaty, pro urozené dámy byla otázkou prestiže a možností pobavit se. Ani v dnešní době, kdy se strojová výšivka stala naprostou samozřejmostí, není výjimkou vyšívání si pro radost či pobavení.⁷⁰ Pro vyšívání je žádoucí mít speciální pomůcky (vyšívací rámeček, kvalitní příze, tkaninu vhodnou na vyšívání, případně další pomůcky jako nůžky, navlékač nití, jehly, apod.). Pomocí těchto pomůcek se pak různými

⁶⁹ VACULÍKOVÁ, Markéta. *Batikování*. Vytvarka.cz - návody a postupy [online]. 2006 [cit. 2019-04-04].

Dostupné z: <https://www.vytvarka.cz/batika-savovani-modrotisk>

⁷⁰ RŮŽIČKOVÁ, Hana. *Vyšívání*. Vysivani-online.cz – úvod [online]. 2019 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://vysivani-online.cz/>

stehy může ozdobit téměř jakákoliv látka.⁷¹ Technika je obdobná jako u techniky šití. Vyšívání je rovněž velice vhodné pro žáky primární školy. Mohou touto technikou zdobit výrobky, které ušili, nebo třeba papírová přání.

- b) **Háčkování** – Tato technika je založena na vytváření a různém propojování a křížení smyček. Jediné, co je pro háčkování nutné mít, je speciální háček a příze. Často je tato technika využívána pro tvorbu krajek.⁷²
- c) **Pletení** – Pletení je velmi podobné háčkování. Je založeno na vytváření a provlékání ok z příze pomocí pletacích jehlic. Pletací jehlice mohou být z různých materiálů (například dřevěné, kovové nebo z plastu), mohou mít různý průměr i délku. Podle toho pak volíme jehlice vhodné pro daný výrobek. Podobně je to s pletací přízí.⁷³ Technika pletení je hodně podobná háčkování. Obecně ale bývá pletení označováno za jednodušší techniku. Ve výuce na primární škole se s pletením pravděpodobně setkáme jen velmi výjimečně, spíše v rámci kreativních kroužků apod.
- d) **Drhání** – Technika je založena na uzlování nití a patří mezi nejstarší techniky práce s textilem. Nitě se mezi sebou různě proplétají, tvoří se na nich suky a uzly. Existuje velká spousta uzlů (smyčkový, vinutý, řetězkový, japonský, turecký, atd.). Drhání má dodnes velké zastoupení především v dekoračním směru a v lidové tvorbě.⁷⁴
- e) **Paličkování** – Při paličkování pracujeme se soustavou nití, které jsou navinuty na cívkách. Tyto nitě mezi sebou různými způsoby křížíme a proplétáme a zároveň odvíjíme z cívek další části nití. Tímto způsobem pak vznikají plošné krajky nebo ozdobné výšivky. Rovněž tato technika má primární zastoupení v lidové tvorbě a často se předává z generace na generaci.⁷⁵
- f) **Tkaní** – tkaní je vlastně stěžejní technikou pro práci s textilem, jelikož jeho prostřednictvím se vyrábí plošná textilie. Tato technika je doložena již ze starověkého Egypta a do dnešní doby se její podstata nezměnila.⁷⁶ Princip je takový, že se v pravém

71 BRINKMANN, Anja. Vyšívání: je to tak snadné. Přeložil Ivana ČEJKOVÁ. Praha: Vašut, 2015. Jak na to (Jan Vašut). ISBN 978-80-7236-912-6, s.6-11

72 RŮŽIČKOVÁ, Hana. Provozové panely. RucniPrace.cz [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <http://www.rucniprace.cz/kategorie/hackovani>

73 GURYČA, Lukáš. Pletení. Mini-kurzy.cz – kreativita – škola pletení pro začátečníky [online]. 2013 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://www.mini-kurzy.cz/skola-pleteni-pro-zacatecniky/>

74 STAŇKOVÁ, Jitka; BARAN, Ludvík. *Tradiční textilní techniky*. Praha: Grada, 2008. Řemesla, tradice, technika. 204 s. ISBN 978-80-247-2035-7, s.38-50

75 Tamtéž, s.92

76 FELGR, Pavel. *Tkaní*. Starovekyegypt.cz – všední život – Egypťané a řemesla . Tkalcí začátečníky [online]. 2019 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <http://www.starovekyegypt.net/egyptska-remesla/tkalci.php>

úhlu kříží soustavy nití. Rozlišujeme mezi ručním tkaním a mechanickým tkaním. Stěžejní pro tuto techniku je tkalcovský stav, jež je jedním z nejvýznamnějších objevů pro řemeslo a civilizaci vůbec. Princip tkaní je následující: jedna soustava nití je pevně natažená mezi dva válce nebo strany rámu, určuje délku tkaniny a označujeme ji jako osnovní nitě. Šířku určuje tzv. útek, tedy vodorovná soustava nití, který se pak postupně proplétá mezi osnovní nitě podle určitého schématu neboli vazby. Tímto systémem pak postupně vzniká tkaná látka. Rozlišujeme tři základní tkalcovské vazby – plátnovou, keprovou a atlasovou. Existuje mnoho variant pro ruční tkaní, například tkaní na destičkách, tkaní na hřebenovém stávkou, na rámu, a další.⁷⁷ Pro žáky můžeme zvolit variantu tkaní pomocí kartonových destiček. Tkaní jako takové je sice poměrně náročné, ale může být pro děti zábavnou výzvou.

Existuje velké množství dalších technik pro práci s textilem. Rádi bychom ještě alespoň zmínili **frivolitkovou krajku**, což je technika, ve které se pomocí malého člunku nebo dvou proplétá příze a tvoří uzlíky, a vznikají tak krásné ozdoby nebo třeba šperky.⁷⁸ Další velmi často používaná technika, která navíc souvisí s technikou šití, je **patchwork**. Jedná se o sešívání kusů látky dohromady tak, aby vznikl jeden velký celek. S tím souvisí **quilting**, což je následné sešívání látek, které vznikly patchworkem.⁷⁹ Velmi často se tímto způsobem tvoří například deky. Nastříháme si stejně velké čtverce různých látek, které potom sešíváme co nejpřesněji dohromady v pravém úhlu, čímž nám vznikne velká látka. Dvě takové velké látky nakonec sešijeme dohromady třeba s vatelínovou výplní.

3.4 Pomůcky potřebné k šití

V této kapitole bychom chtěli uvést vybavení a pomůcky, které jsou potřebné pro techniku ručního šití. Některé z nich jsou naprosto nezbytné pro samotné šití, jiné nám mohou usnadnit práci, anebo je využíváme pro ozdobení výsledného výrobku.

Jednou z nejzákladnějších a nezbytných pomůcek je jehla. Existuje mnoho různých druhů jehel. Můžeme mezi nimi rozlišovat podle délek, velikostí ouška, tloušťky a ostrosti hrotu.

⁷⁷ STAŇKOVÁ, Jitka; BARAN, Ludvík. *Tradiční textilní techniky*. Praha: Grada, 2008. Řemesla, tradice, technika. 204 s. ISBN 978-80-247-2035-7, s.148-- 156

⁷⁸ TÓTHOVÁ, Monika. *Frivolitková krajka*. Korálky.stoklasa.cz. [online]. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <http://koralky.stoklasa.cz/frivolitkova-krajka-kurz-pro-zacatecniky-x31497>

⁷⁹ VELEHRADSKÁ, Dana. *Quilting*. [online]. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <http://www.quiltingdana.cz/index.php/Jedn%C3%A1-se-o-PATCHWORK-se%C5%A1%C3%ADv%C3%A1n%C3%AD-mal%C3%BDch-kousk%C5%AF-1%C3%A1tek-s-n%C3%A1sledn%C3%BDm-PRO%C5%A0%C3%8DV%C3%81N%C3%8DM-quiltov%C3%A1n%C3%ADm.html>

Jehlu si vybíráme podle toho, s jakou nití a látkou budeme pracovat. Kratší jehlu například zvolíme, pokud budeme šít drobné stehy, delší jehla je vhodná při látání, tedy pro delší stehy. Pro klasické ruční šití jsou nejpraktičtější středně dlouhé jehly s ostrým hrotem. Pro vyšívání zvolíme jehly s větším ouškem, abychom snáze protáhli vyšívací bavlnku. Pro výuku šití u dětí existuje jehla s kulatou špičkou. Její velká výhoda spočívá v bezpečnosti, avšak musíme jí podřídit výběr látky (např. pletenina).

Velmi důležitá je rovněž volba nití. Obecně by se dalo říct, že pro šití daného materiálu je nejvhodnější nit stejného původu. Tedy při šití bavlny a vlny bychom měli zvolit nit bavlněnou, při práci s hedvábím potom nit hedvábnou. Avšak svůj vliv má také účel, za kterým šití provádíme. Nejčastěji používaná nit pro ruční šití je nit bavlněná. O něco pevnější, ale zároveň pružnější je polyesterová nit. Hedvábná nit je velmi jemná, což ale není překážkou její pevnosti. Pro dekorační účely můžeme volit nit kovovou, která ale může být špatným zacházením nebo podmínkami jednodušeji poškozena. Pro vyšívání potom volíme vyšívací bavlnky, které jsou měkké a hebké a prostorově silnější.⁸⁰

Třetím nejdůležitějším atributem pro šití je látka samotná. Zřejmě nejrozšířenějšími a nejdostupnějšími látkami jsou látky bavlněné, které jsou oblíbené pro svou měkkost, poddajnost, a především pro své široké uplatnění. Dále rozlišujeme látky vlněné, lněné a hedvábné, syntetické, a nakonec speciální, které vyžadují také speciální péči a techniku při šití.⁸¹ Jak už jsme zmiňovali v předešlé kapitole, je možné využívat techniku šití i na jiné materiály (například kůži nebo papír). Především papír je velmi vhodný pro prvotní seznámení se s šitím u dětí. Není totiž tolik měkký, a tak jim pomáhá správně směřovat jehlu a cvičit stehy.

Při šití se neobejdeme bez nůžek. Existují různé druhy nůžek podle jejich funkce – krejčovské, zahnuté, entlovací, vyšívací, apod. Velkým pomocníkem pak může být také párací nožík, který slouží k vyparání nepovedeného švu. Lze jej ovšem nahradit malými nůžkami. Mezi další pomůcky, které můžeme při šití využívat, patří špendlíky. Ty nám slouží pro uchycení a upevnění látky během šití. K dostání jsou v různých délkách, tloušťkách i z různých materiálů. Často se při šití můžeme setkat se špendlíky se skleněnou hlavičkou. Je to velmi praktická pomůcka, jelikož jsou díky hlavičce na látce dobře vidět. Určitě během

⁸⁰ Encyklopedie šití: praktický průvodce technikami šití. Praha: Ikar, 1998. ISBN 80-7202-333-0, s.63

⁸¹ Tamtéž, s.42-61

šití využijeme různá pravítka nebo pásmový či krejčovský metr, a tužku či krejčovskou křidu pro označení. Děti nebo začátečníci by pravděpodobně ocenili také navlékač jehel.⁸²

Především při tvorbě výrobků pomocí ručního šití s dětmi nejspíš oceníme některé další zboží, které označujeme jako galanterii. Radíme sem například knoflíky, zipy, přezky a spony, gumy, ozdobné šňůrky, mašličky nebo korálky.

3.5 Přehled typů stehů

Podle Ottova naučného slovníku „základ š. ručního i strojového je šev, prvek švu je steh.“⁸³ Steh je potom „jedno protáhnutí navlečené jehly tkaninou“⁸⁴. Technika ručního šití je tedy založena na tom, že pomocí různých stehů spojujeme látky k sobě. Tento spoj je označován jako šev. Při vyšívání prostřednictvím různých stehů a různými barvami nití látku zdobíme.

Existuje spousta různých stehů. V této kapitole bychom chtěli uvést ty nejznámější a nejvíce užívané, o nichž si zároveň myslíme, že jsou zvládnutelné v rámci ručního šití pro žáky na primární škole. Na využívání těchto druhů stehů jsme se také zaměřili v rámci výzkumu, který je součástí této diplomové práce. V literatuře jsme se setkali s nejednotnou terminologií ohledně názvů některých stehů. Ve výzkumu i v této kapitole tedy uvádíme názvy, které jsou převzaty z knihy „*Super snadné ruční šití pro děti*“⁸⁵. Součástí této kapitoly bude také způsob přišívaní knoflíků, který má v rámci šití důležité místo.

Před začátkem šití stehu, ale také při jeho ukončování, je důležité zajistit, aby se nit po odstřihnutí nevyvlékla. Toho můžeme docílit buďto vytvořením uzlíku na niti (například tak, že konec niti obtočíme kolem prstu, a vzniklým očkem protáhneme její konec), anebo jiným způsobem může být tzv. zapošití (ušijeme zadní steh, jímž před utáhnutím nit provlečeme).

⁸² Encyklopedie šití: praktický průvodce technikami šití. Praha: Ikar, 1998. ISBN 80-7202-333-0, s.10-14

⁸³ Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. 24. díl, [online]. Praha: J. Otto, 1906, s.633 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.ulozto.cz!/BVcdH12QJOQU/ottuv-slovník-naucny-pdf>

⁸⁴ Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. 24. díl, [online]. Praha: J. Otto, 1906, s.71 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.ulozto.cz!/BVcdH12QJOQU/ottuv-slovník-naucny-pdf>

⁸⁵ CURTO, Rosa María. Super snadné ruční šití pro děti. Přeložil Ivana HRDLIČKOVÁ. Praha: Svojtka & Co., 2015. ISBN 978-80-256-1744-1.

- 1) **Přední steh** – Jehlu s nití do látky vpichujeme a vypichujeme ve stejných intervalech (ideální velikost stehu je asi 3mm). Tento steh je vhodný pro obyčejné sešívání látek.

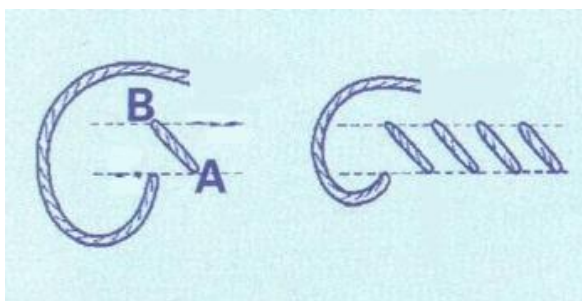
Obrázek 1 - Přední steh (<https://vysivani-online.cz/predni-steh>)

- 2) **Zadní steh** – Jehlu vpichujeme do látky a vypichujeme opět na stejné straně. Další vpich vždy provádíme do začátku předchozího stehu a vedeme o délku stehu vpřed. Steh je pevnější než přední.

Obrázek 2 - Zadní steh (<https://vysivani-online.cz/zadni-steh>)

- 3) **Šikmý steh** – Využíváme jej pro spojení okrajů dvou látek. Jehlu vpichujeme vždy zezadu, asi o délku stehu v jednom směru, a obtočíme kolem okraje látky. Tento steh obdobně tvoříme i v ploše látky, kdy steh vedeme šikmo, po vpichu se zpátky vracíme na úroveň předchozího stehu, rovnoběžně s minulým vpichem.

Obrázek 3 - Šikmý steh (<https://vysivani-online.cz/goblenovy-steh-tzv-pulkrizek>)

- 4) **Křížkový steh** – Jehlu vpíchneme zespod a ušijeme šikmý steh. Vrátime se zpátky na úroveň prvního vpichu, avšak rovnoběžně s koncem šikmého stehu. Provedeme šikmý steh v opačném směru, čímž nám vznikne křížek. Opakujeme stále stejným způsobem dál. Tento steh využíváme hlavně pro dekoraci, avšak jeho hustotu můžeme využít také pro zafixování nebo skrytí nežádoucích záhybů.

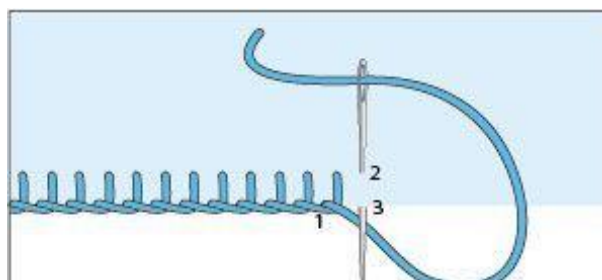
Obrázek 4- Křížkový steh (<https://vysivani-online.cz/krizkovy-steh>)

- 5) **Řetízkový steh** – Existuje více způsobů, jakými docílit tohoto stehu. Nejčastěji vypíchneme jehlu, znovu ji vpíchneme ve směru, ve kterém chceme vézt steh, avšak před utáhnutím musíme mít volnou část niti pod jehlou. Steh by měl opravdu připomínat články řetězu, a tak je určený především pro dekorační účely.

Obrázek 5 - Řetízkový steh (<https://vysivani-online.cz/retizkovy-steh>)

- 6) **Obnitkovací steh** – Využíváme jej také pro spojení nebo ozvláštnění krajů látek. Jehlu vpichujeme vždy zepředu, avšak před utáhnutím dalšího stehu musí být jehla nad volnou nití.

Obrázek 6 - Obnitkovací steh (<http://www.jaksiudelat.cz/ucime-se-poznavat-barvy>)

Důležitou součástí techniky ručního šití je přišívání knoflíků. Knoflíky se dvěma dírkami přišíváme opakováním rovnoběžného stehu, který budeme protahovat oběma dírkami. U přišívání knoflíku se čtyřmi dírkami můžeme využívat dvou rovnoběžných stehů, křížkového stehu, anebo rovnoměrného střídání provlékání všech dírek knoflíku v pravidelném čtverci. Při přišívání knoflíku na tvrdší látky musíme navíc vytvořit tzv. nitěný krček. To znamená, že nit pod knoflíkem několikrát obtočíme, abychom mezi knoflíkem a látkou vytvořili mezeru.⁸⁶

3.6 Začlenění techniky ručního šití do RVP ZV a ŠVP

V první kapitole jsme popisovali začlenění vyučovacího předmětu technické výchovy do RVP ZV. Popsali jsme charakteristiku vzdělávací oblasti Člověk a svět práce, její cílové zaměření i vzdělávací obsah. Ten dělíme na čtyři tematické okruhy, z nichž technika ručního šití spadá do práce s drobným materiálem. V rámci první kapitoly jsme rovněž uváděli očekávané výstupy tohoto tematického kruhu a učivo, které zahrnuje.

Co se týká konkrétně techniky ručního šití, není v RVP ZV nikde zmíněna. Je zde uvedeno, že žák pracuje tvořivě s různými materiály, různými pracovními postupy, jimž přizpůsobuje volbu nástrojů a pomůcek. Je zde ovšem stanoveno, že žák se má seznámit s vlastnostmi textilu a také lidovými řemesly, tradicemi a zvyky. Zde má určitě textil, šití a vyšívání své nezpochybnitelné místo. Co se týká RVP ZV, zůstává využití techniky ručního šití ve výuce možností pro učitele.

Na druhou stranu může být technika ručního šití přímo součástí školního vzdělávacího programu (dále ŠVP) konkrétních základních škol. To ovšem záleží na jejím vedení a pedagogickém sboru, kteří se na jeho tvorbě podílejí. Například ZŠ a MŠ Rymice, kde autorka působila, má ve svém ŠVP v osnovách třetího ročníku přímo stanoveno, že žák „učí se navlékat jehlu, udělat uzel, stříhat textil ... učí se základní šicí stehy, přišít knoflík“.⁸⁷ Určitě ale není podmínkou pro využití techniky ručního šití ve výuce to, aby byla uvedena v ŠVP. Volba metod a materiálů v technické výchově plně náleží učiteli.

Dovolili bychom si ještě malý náhled na to, jak to bylo s technikou ručního šití v kurikulárních dokumentech před zavedením RVP ZV. Prostudovali jsme Vzdělávací programy Základní škola (platný od r.1996), vzdělávací program Obecná škola (platný

⁸⁶ Encyklopedie šití: praktický průvodce technikami šití. Praha: Ikar, 1998. ISBN 80-7202-333-0, s.235

⁸⁷ Školní vzdělávací program ZŠ Rymice. [online]. Rymice: 2017 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <http://www.skolarymice.cz/3/dokumenty.html>

od r.1997) a vzdělávací program Národní škola (platný od r.1997). Ve vzdělávacím programu Základní škola je v rámci předmětu praktických činností věnován práci s textilem celý jeden tematický celek určený pro 1.-5.třídu. Jsou popsány materiály a pomůcky, se kterými se má žák seznámit a naučit pracovat (například různé textilie, niti, jehly, náprstek nebo krejčovský metr). Velmi obsáhlé jsou také činnosti, které zahrnují poměrně široké spektrum práce s textilem (například šití různých stehů, přišívání, látání, rozlišování textilií, a dokonce práce se stříhem.) Ve vzdělávacím programu Obecná škola jsou celkově spíše popsány cíle a témata jednotlivých předmětů. V rámci předmětu výtvarná výchova nalezneme pouze vzdálené zmínky o poznávání vlastností a kvalit různých materiálů. Ve vzdělávacím programu Národní školy je naopak v rámci předmětu pracovní výchovy rozepsán postup osvojení si základních dovedností spojených s ručním šitím a textilem. První ročník má sloužit jako seznámení se s textilem, ve druhém ročníku se žáci učí navléct jehlu a šít přední steh, ve třetím potom různé druhy stehů a přišívání knoflíků, v následujícím ročníku dokonce poznatky a seznámení se s tkaním a ozdobnými stehy, a do pátého ročníku je zařazeno háčkování a batika.⁸⁸ Využívání techniky ručního šití tedy opět záleželo v jisté míře na učiteli.

Mapování historie využívání techniky ručního šití není sice cílem této diplomové práce, ale chtěli jsme alespoň okrajově nahlédnout do ještě dřívějšího pohledu kurikulárních dokumentů na ruční šití, a s tím související povinnost využívat techniku ručního šití ve výuce. Popsat ještě dřívější historii jako takovou by vydalo na další diplomovou práci. Obecně ale můžeme zhodnotit, že technika ručního šití byla využívána ve větší míře. Podle obecného mínění patřilo ovládání ženských ručních prací k dovednostem každé vzdělané dívky. Existovaly dokonce přímo metodiky zaměřené na ruční šití u dívek ve školách, kde byl podrobně popsán jak vyučovací proces se všemi podmínkami, tak také obsah jednotlivých hodin. Uvedeme výstižnou citaci z jedné takové metodiky z roku 1885. „*Soustavné, postupné vyučování ženským pracem ručním na školách jest nezbytnou podmínkou rozkvětu této důležité a potřebné nauky dívčí, a vroucím přáním všech, již pro ženské práce ruční mají vřelý interes, anebo jich pěstují.*“⁸⁹

⁸⁸ *Vzdělávací program Základní škola 1-9.* [online]. MŠMT, 1996. 386 s. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf>
Vzdělávací program Obecná škola 1-5 [online]. MŠMT, 1997. 219 s. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf>
Vzdělávací program Národní škola [online]. MŠMT, 1997. 142 s. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf>

⁸⁹ SRBOVÁ-LUŽICKÁ, Anna. *Methodika ženských prací ručních: pro pětileté obecné a tříleté školy měšťanské.* Praha: Karel Bellmann, 1885, s.1

4 Projektové vyučování

Celá tato kapitola je věnovaná projektovému vyučování a projektové metodě. Nejdřív jsou definovány pojmy projekt, projektové vyučování a projektová metoda. Potom jsou uvedeny typy a způsoby dělení projektů a jednotlivé fáze, na které projekt dělíme od úplného začátku, tedy záměru, až po zhodnocení. V poslední kapitole jsou potom popsány výhody a nevýhody projektové metody.

Tato kapitola je důležitou součástí diplomové práce. Dle našeho názoru je totiž projektová metoda ideální pro začlenění techniky ručního šití do výuky. Jeden z hlavních důvodů je rovněž jedním z nejdůležitějších znaků projektové metody, a sice že projekt má být zaměřen prakticky a co nejvíce propojen s reálným životem. Technika ručního šití toto bezpochyby splňuje. Druhým důležitým hlediskem pro volbu projektové metody je časová náročnost na osvojení si techniky ručního šití. Zvládnout tuto techniku totiž vyžaduje větší časový fond, soustavnost, návaznost a individuální přístup každého žáka. Navíc ruční šití vždy využíváme k vytvoření nějakého výrobku, což se ztotožňuje s cílem projektové metody.

4.1 Projekt, projektové vyučování, projektová metoda

S pojmem projekt se v dnešní době setkáme hojně, avšak ne ve všech případech se jedná o skutečný projekt, respektive o realizaci projektového vyučování, využití projektové metody. Proto je velmi důležité definovat a vymežit pojmy projekt, projektové vyučování a projektová metoda.

Jana Kratochvílová uvádí ve své publikaci definici, podle níž je projekt *„komplexní úkol (problém), spjatý s životní realitou, s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj odpovědnost, aby svou teoretickou i praktickou činností dosáhl výsledného žádoucího produktu (výstupu) projektu, pro jehož obhajobu a hodnocení má argumenty, které vycházejí z nově získané zkušenosti.*⁹⁰ Přestože jsou definice projektu různé, v určitých důležitých bodech se ve většině případů shodují. Projekt je často rozsáhlý a není zaměřený pouze na jeden problém, ale obsahuje jich více. Učitel většinou předkládá nějaký problém či cíl, který by měl být pro žáky blízký a měl by poskytovat možnost dosažitelného zakončení. Žák se podílí na výběru témat a koncepci celého projektu, zatímco učitel figuruje jako poradce a podpora. Projekt je vždy zakončen výsledkem, prezentací nebo výrobkem.

⁹⁰ KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8163-5, s.36

V literatuře se hojně řeší otázka rozdílu nebo vztahu mezi projektovým vyučováním a problémovým vyučováním. Opět se můžeme setkat s různými názory a pohledy na tuto otázku. Existuje názor, že problém je spíše otázka myšlení a teorie a projekt je prakticky zaměřený. Avšak i samotný problém může být praktického rázu. Projekt vždy zahrnuje určitý problém, ale ten zpravidla není osamocený, ale navazují na něj další problémy, které je třeba vyřešit a zohlednit pro zdárné zakončení projektu. Další rozdíl můžeme vidět v tom, že problém je zpravidla pro žáka něco nového, v projektu toto není podmínkou.⁹¹ Projektové vyučování je pak tedy takové, které staví na projektové metodě.

Projektová metoda je poměrně složitá koncepce, která zahrnuje soubor různých činností. Je specifická tím, že se neobejde bez aktivity a samostatnosti žáka, který se podílí na průběhu, organizaci, zpracování informací, prezentaci výsledku i sebehodnocení. Při využití této metody nemůžeme nikdy předem stanovit její průběh ani konkrétní výsledek. Učitel předem chystá motivaci, problém, případně téma, ale během výuky je pouze v roli koordinátora a poradce.⁹² Významnými průkopníky, často označovanými za zakladatele projektové metody, byli v 19. a 20. století J. Dewey a W. H. Kilpatrick.⁹³ Podle W. H. Kilpatricka je metoda „v určitém způsobu zacházení s dítětem, aby kvalita jeho učení byla co nejlepší a aby všechny žádoucí změny jeho chování byly co nejlépe možné“.⁹⁴ Konkrétně u projektové metody vyzdvihoval praktickou stránku, řešení problémů, zapojení žáka aktivně do procesu výuky a význam sociální.⁹⁵ Vytváření projektu je pak podle něj „uspořádat učební látku na základě řešení určitého úkolu (projektu), který se blíží skutečné činnosti ze života“.⁹⁶

4.2 Typy projektů

Pro rozdělení projektů do určitých skupin můžeme zvolit různá hlediska. Kilpatrick, který stál u zrodu projektové metody, rozlišoval projekty podle účelu, který nesly (1.projekt, který přenáší myšlenku do reálné formy, 2.projekt za účelem estetického prožívání, 3.projekt

⁹¹ KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8163-5, s.39

⁹² Tamtéž, s.37-38

⁹³ Tamtéž s.24-29

⁹⁴ NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika III*. 2. nezm. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0598-9, s.9

⁹⁵ DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1620-9, s.12-13

⁹⁶ KUBÍNOVÁ, Marie. *Projekty ve vyučování matematice: cesta k tvořivosti a samostatnosti : [kapitoly z didaktiky matematiky]*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-088-9, s. 33

řešící primárně určitý problém, 4.projekt, jehož cílem je osvojit si nějakou dovednost).⁹⁷ Protože se dělení kategorie projektů u různých autorů liší, uvedeme zde typologii podle Kratochvílové.⁹⁸ Podobné kategorie uvádí také Coufalová.⁹⁹

1) Podle navrhovatele nebo původce projektu

- Můžeme rozlišovat projekty spontánní (které pochází z aktivity žáka), uměle připravené (předkládá je učitel), společné (jsou výsledkem komunikace mezi žákem a učitelem).
- Pokud bychom ale chtěli projekty rozdělit podle volby tématu a poskytnutí materiálu, rozlišovali bychom mezi strukturovaným projektem (žákovi je předloženo téma a je nasměrován k cestě k jeho řešení, avšak materiály si vyhledává sám) a nestrukturovaným projektem (žák si sám zvolí zaměření projektu, sám zvolí také způsob řešení a zpracování, a poté představí výsledek své práce). Za tzv. okrajový projekt bychom potom považovali takový, kdy učitel poskytne žákovi materiály a zdroje informací.

2) Podle účelu projektu

- Účel, cíl, zaměření, smysl, to jsou pravděpodobně nejdůležitější kritéria každého projektu, které by jej měly provázet a směřovat po celou dobu jeho trvání.

3) Podle délky

- Podle délky, ve smyslu doby trvání, můžeme projekty dělit na krátkodobý (jeden den), střednědobý (jeden týden), dlouhodobý (týden až měsíc) a mimořádně dlouhodobý (více než měsíc). Toto členění je přizpůsobeno primární škole, můžeme se setkat i s jinými časovými údaji ve spojitosti s jinou cílovou skupinou.

4) Podle místa a prostředí

- Nejvíce rozšířené jsou bezpochyby projekty školní. Znamená to, že projekt je v celém rozsahu realizován v prostorách školy, případně v jiných prostorách, ovšem v době výuky. Druhým typem, který ale není příliš využíván na primární škole, je projekt domácí. Vzájemná kombinace těchto projektů už ovšem výjimkou není. Znamená to,

⁹⁷ KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8163-5, s.45

⁹⁸ Tamtéž s. 45-49

⁹⁹ COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-958-0, s.11-12

že projekt se začne realizovat ve škole, ale žáci dostanou prostor se mu věnovat a pokračovat v něm také doma.

5) Podle počtu účastníků

- Rozlišujeme projekty individuální a kolektivní, které dále můžeme členit na skupinové, třídní, ročníkové, školní, atd.

6) Podle způsobu, jakým je projekt organizován

- Projekty mohou být podle tohoto kritéria s přihlédnutím k RVP ZV jednopředmětové, projekty slučující příbuzné předměty z jedné vzdělávací oblasti (např. přírodopis a zeměpis), projekty slučující předměty z různých vzdělávacích oblastí (např. český jazyk a prvouka) nebo projekty nadpředmětové, které se zaměřují na průřezová témata.

7) Podle informačních zdrojů

- Jedná se o dělení projektů na základě způsobu poskytování informačních zdrojů žákovi. Ve volném projektu není žákovi poskytován žádný materiál, shromažďuje si jej sám. V rámci vázaného projektu naopak učitel žákovi zdroje opatřuje sám. Existuje samozřejmě i kombinace obou typů, kdy učitel žákovi poskytne základní materiál, ale je žakovou zodpovědností tento základ obohatit o další zdroje.

4.3 Fáze projektu

Vytvořit plnohodnotný projekt a úspěšně jej zrealizovat není vůbec jednoduchá věc. Především plánování a tvorbu projektu bychom neměli zanedbat. Následné zhodnocení a případné připomínky pro zlepšení jsou ale také velmi důležitou složkou. Již Kilpatrick stanovil čtyři fáze projektu – záměr, plán, provedení a hodnocení. Kratochvílová toto rozdělení trochu upravila a uvádí následující:¹⁰⁰

1) Plánování projektu

- Ze všeho nejdřív je nutné stanovit problém či úkol k řešení. Žák by si měl položit otázku „Proč?“ projekt realizovat, a čeho by chtěl jeho prostřednictvím docílit. Učitel díky svým zkušenostem zhodnotí projekt a stanoví cíle (kognitivní, psychomotorické, afektivní a sociální).

¹⁰⁰ KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8163-5, s. 41-42

- Poté je nutné určit závěrečný výsledek, kterého chceme projektem docílit a veškeré organizační stránky (předpokládaný časový harmonogram, zabezpečení pomůcek, materiálů a prostředí, stanovit účastníky, určit kritéria a postup hodnocení).
- Žákům by měla být umožněna co největší iniciativa. Učitel by se měl snažit zohlednit jejich nápady a náměty a pokusit se je pouze rozčlenit či přizpůsobit, případně vyjmout ty, o kterých si myslí, že jsou nežádoucí.

2) Realizace projektu

- Probíhá podle předem vytvořených plánů. Učitel zastává roli pozorovatele, usměřuje, radí, pomáhá, motivuje, avšak primární činnost závisí na žákovi.

3) Prezentace výstupu projektu

- V této fázi žák nebo žáci představují výsledky své práce. Tato fáze je maximálně přizpůsobena typu projektu a výsledného produktu. Může se jednat o prezentaci, výstavu, realizace koncertu nebo představení, výlet, přednášku, sborník nebo plakát k danému tématu, apod. Tato prezentace pak probíhá na různých úrovních, například pro spolužáky ve třídě, pro spolužáky z ročníku, pro rodiče, pro veřejnost.

4) Hodnocení projektu

- Součástí první fáze bylo vytvoření kritérií hodnocení. V této fázi se hodnotí průběh projektu i jeho výsledky a na hodnocení se podílí žáci i učitel. Je to nesmírně důležitá fáze, jelikož poskytuje souhrn všech součástí projektu (volbu témat, zdrojů, práci žáků, spolupráci a komunikaci, výsledek a způsob jeho prezentace, a také by měla zahrnovat propojení projektu s praxí).

4.4 Výhody a nevýhody projektového vyučování

Projektovou metodu bohužel nevyužívají všichni učitelé anebo ji využívají jen zřídka, přestože má tato metoda velkou spoustu výhod a pozitiv. *„Cílem projektu je splnění úkolu. Ke splnění úkolu potřebují žáci vyhledat řadu informací, umět použít a zpracovat dosavadní znalosti, navázat kontakty s odborníky, umět organizovat práci, pracovat týmově, naučit se komunikaci. Při plnění úkolu žáci poznávají, že školní práce dostává konkrétní užitečnou*

podobu.“¹⁰¹ V této kapitole bychom chtěli uvést některé nejvýraznější výhody a nevýhody projektové metody.

Projektová metoda umožňuje individuální přístup k jednotlivým žákům, má schopnost žáky motivovat, vede je k zodpovědnosti za svoji práci, ke snaze najít cestu k vyřešení problému. Dále rozvíjí komunikační prostředky žáků a v ideálním případě zlepšuje vztah jak mezi žáky, tak mezi žákem a učitelem. Pro učitele znamená třeba možnost rozvoje plánovacích a organizačních dovedností a vyzkoušení nových rolí a strategií hodnocení. Významná je celková povaha této metody, která pomáhá rozvíjet všechny složky osobnosti žáka, slučuje vědomosti už známe s těmi novými, případně využívá již osvojené znalosti a dovednosti v nových situacích. Projektová metoda propojuje školu s reálným životem a prostředím a je výborným prostředkem také pro rozvíjení klíčových kompetencí dle RVP ZV a průřezových témat.

Pravděpodobně nejčastěji uváděným negativem projektové metody je časová náročnost jak jejího provedení, tak příprav a plánování ze strany učitele. Pro žáka může být obtížné hodnotit a zajistit vhodné zdroje informací a dosáhnout určeného cíle projektu. Pro učitele pak zasazení projektu do osnov a jeho zhodnocení. Problematickým se může stát také stanovisko vedení školy nebo podpora ostatních učitelů, jelikož tato metoda především v rozsáhlejších formách vyžaduje někdy i úpravu rozvrhu. Vytýkáno bývá také to, že projekty jsou mnohem častěji zaměřeny na osvojování nového učiva, a nevěnují tak dostatek prostoru pro jeho opakování a upevňování. Podle Kratochvílové ale většina z těchto negativ plyne z neznalosti ze strany učitelů, žáků i okolí. Zdůrazňuje tedy přípravu učitelů, propagaci za účelem informování rodičů a okolí a kombinování projektové metody s jinými, které budou doplňovat a vyvažovat tato negativa.¹⁰²

¹⁰¹ HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján BAJTOŠ. *Diadaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-255-1, s.81

¹⁰² KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8163-5, s. 49-55

5 Výzkumné šetření

5.1 Základní vymezení a cíle

Využívání co největšího množství různých technik a materiálů v technické výchově je velmi důležité pro rozvoj kreativity, dovedností a zkušeností žáků. Technika ručního šití nepatří mezi nejjednodušší ani nejrozšířenější ve vyučovacím procesu, avšak má v českém školství i lidové tvořivosti velkou tradici. V nynější době nejsou pedagogové na základě RVP ZV povinni zařazovat techniku ručního šití do výuky. Nicméně kurikulární dokument jim stanovuje, že by měli žáky seznámit s vlastnostmi textilu, a také je naučit využívat různé pomůcky a nástroje. Na využívání techniky ručního šití existují mezi pedagogy různé názory. Pro některé jsou vítanou možností na zpestření výuky, pro jiné nepředstavitelnou překážkou.

Cílem empirické části této diplomové práce bylo nastínit problematiku využívání techniky ručního šití ve výuce. Jednotlivé cíle byly stanoveny takto:

- Navrhnout a ověřit nástroj ke zjišťování postojů učitelů týkajících se techniky ručního šití a její implementace do výuky technické výchovy.
- Realizovat výzkumné šetření.
- Interpretovat a analyzovat výsledky dotazníkového šetření.

Na základě prostudované literatury jsme stanovili jednotlivé výzkumné otázky:

- 1) V jaké míře je využívána technika ručního šití pedagogy na primární škole v hodinách technické výchovy?
- 2) V čem učitelé spatřují přínos techniky ručního šití pro žáky?
- 3) Jaké jsou osobní postoje učitelů vážící se k realizaci techniky ručního šití na primární škole?
- 4) Je z pohledu učitelů technika ručního šití pro žáky zábavná?
- 5) Je podle nich vnímána rozdílně chlapci a dívkami?

5.2 Výzkumná metoda

Jelikož cílem našeho dotazníku bylo získat informace od co nejvíce respondentů, zvolili jsme jako výzkumný nástroj kvantitativní dotazník. Jak uvádí Chráska, je dotazník „*způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí*“.¹⁰³ Je to výzkumná metoda, která umožňuje za poměrně krátké časové období získat velké množství informací.

Dotazník byl určen pro učitele primární školy, kteří v současné době učí technickou výchovu, což bylo jediným kritériem. Byl zcela anonymní a účast ve výzkumném šetření byla dobrovolná. Jeho šíření probíhalo prostřednictvím internetu. Tento postup byl zvolen zcela záměrně, důvodem byla snaha získat co největší počet respondentů z různých škol po celé České republice. Před oficiálním šířením dotazníku bylo uskutečněno ověření u několika respondentů, a dotazník byl na základě několika připomínek a zjištění upraven do jeho finální verze. Ta byla následně v průběhu února a března letošního roku distribuována.

Byly vytvořeny dvě verze dotazníku. První sestávala z 15 otázek a jedné podotázky. Druhá pak z 9 otázek a jedné podotázky. Prvních 7 otázek bylo shodných pro obě verze. Po této položce se respondenti rozdělili podle odpovědí na dvě skupiny, z nichž každá pak pokračovala ve vyplňování pouze jedné verze dotazníku. V rámci našeho dotazníku byly využity položky uzavřené a polouzavřené, které obsahovaly navíc možnost „jiné“. Dále položky škálové, výčtové, a také byly zařazeny položky otevřené, které dávají respondentům větší prostor pro vyjádření jejich názoru.

Do první části dotazníku byly umístěny otázky zjišťující fakta a údaje o respondentovi (pohlaví, kraj jejich působiště, délka praxe, typ školy, na které učí, ročník, ve kterém momentálně učí). Další otázky už byly zaměřeny na ověřování výzkumných otázek. Primárně byly tyto otázky zaměřeny na postoje a názory respondentů.

5.3 Charakteristika výzkumného vzorku

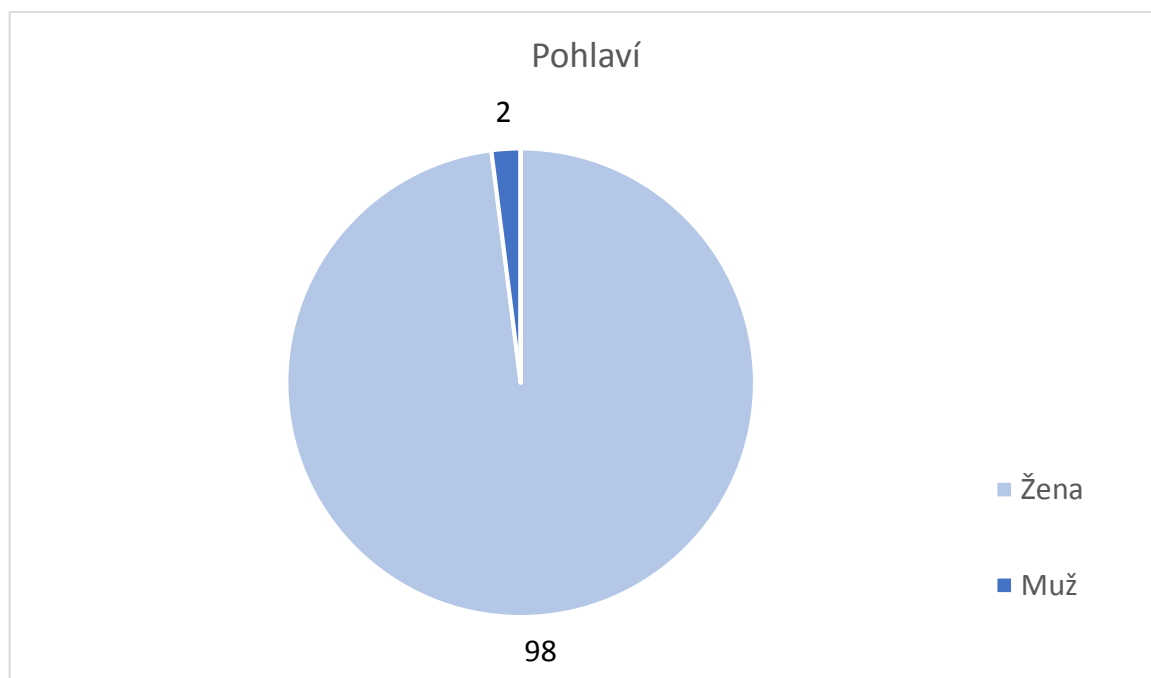
Pro určení charakteristiky výzkumného vzorku využijeme položky 1-5 z dotazníkového šetření. Celkem se výzkumného šetření zúčastnilo 100 respondentů.

¹⁰³ CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4, s.163

Otázka č. 1: Vaše pohlaví?

Odpovědi:	Absolutní četnost:	Relativní četnost:
Žena	98	98 %
Muž	2	2 %

Tabulka č. 1 – Pohlaví

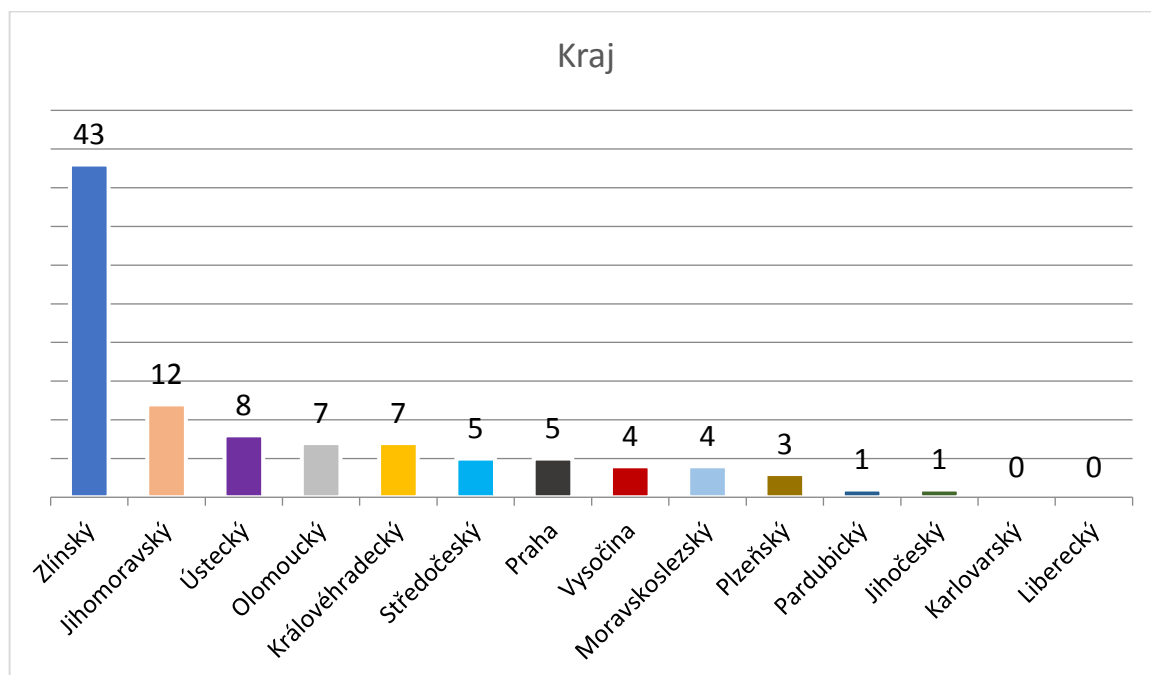
Graf č. 1 - Pohlaví

Podle odborníků a statistik v českém školství převažují ženy. Navíc čím nižší je stupeň vzdělávání, tím vyšší je poměr žen ve školství. Z celkového počtu respondentů bylo 98 % žen a 2 % mužů. To tedy odpovídá přefeminizování českého školství na primární škole.

Otázka č. 2: Ve kterém kraji učíte?

Odpovědi:	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zlínský	43	43 %
Jihomoravský	12	12 %
Ústecký	8	8 %
Olomoucký	7	7 %
Královéhradecký	7	7 %
Středočeský	5	5 %
Praha	5	5 %
Vysočina	4	4 %
Moravskoslezský	4	4 %
Plzeňský	3	3 %
Pardubický	1	1 %
Jihočeský	1	1 %
Karlovarský	0	0 %
Liberecký	0	0 %

Tabulka č. 2 – Kraj

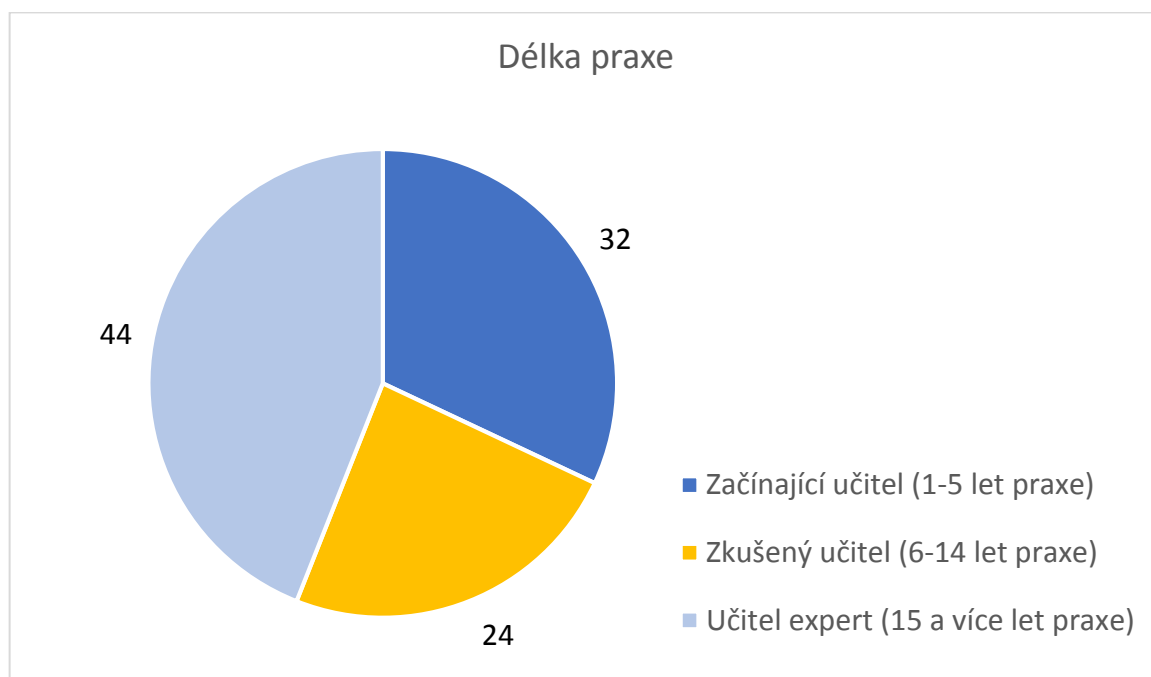
Graf č. 2 – Kraj

Tuto otázku jsme do dotazníku zařadili především proto, abychom zjistili míru rozšíření dotazníku v rámci České republiky. Podle očekávání je suverénně nejvyšší počet dotazovaných ze Zlínského kraje 43 %, odkud autorka této diplomové práce pochází. Druhým nejzastoupenějším krajem je sousední Jihomoravský 12 %, následují kraje Ústecký 8 %, Královéhradecký 7 %, Olomoucký 7 %, Středočeský 5 %, Praha 5 %, Moravskoslezský 4 %, Vysočina 4 %, Plzeňský 3 %, Jihočeský 1 % a Pardubický 1 %. Vzhledem k tomu, že byl dotazník šířen pomocí internetu, podařilo se získat respondenty téměř z celé České republiky s výjimkou Libereckého a Karlovarského kraje.

Otázka č. 3: Délka Vaší praxe?

Odpovědi:	Absolutní četnost	Relativní četnost
Začínající učitel 1-5 let praxe	32	32 %
Zkušený učitel 6-14 let praxe	24	24 %
Učitel expert 15 a více let praxe	44	44 %

Tabulka č. 3 - Délka praxe

Graf č. 3 - Délka praxe

Pro vyhodnocení této otázky jsme zvolili kategorie, které jsou vytvořeny podle délky praxe. Hranice ani názvy těchto kategorií ovšem nejsou pevně stanoveny. Vycházeli jsme

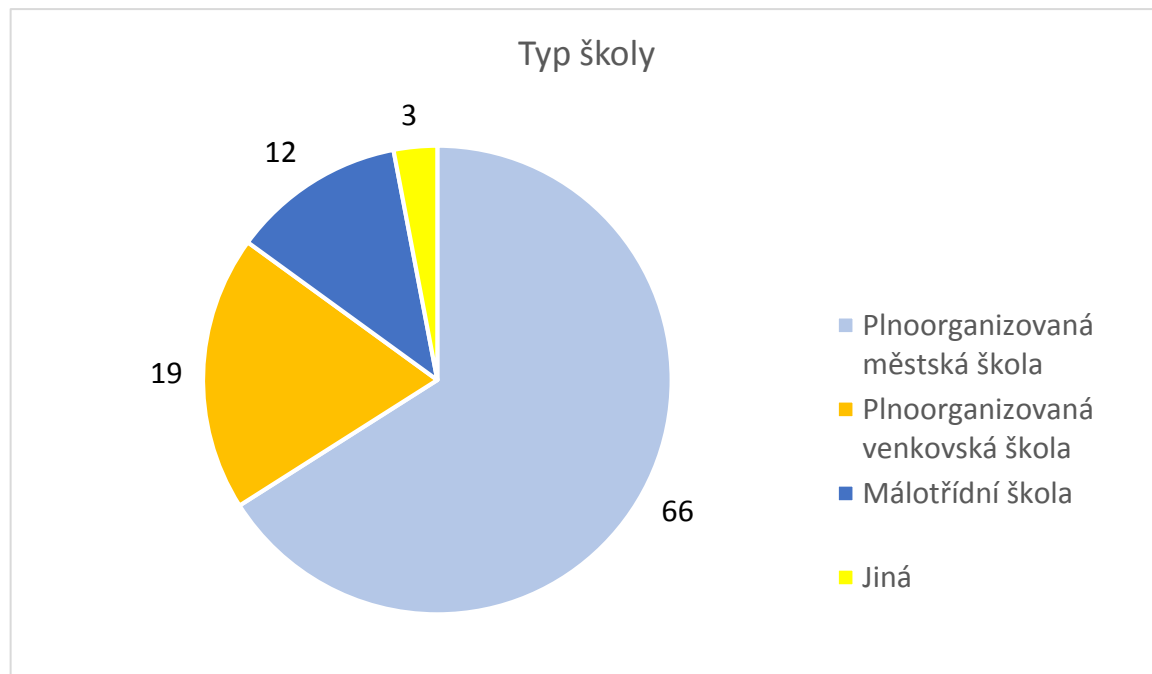
z toho, co uvádí Průcha¹⁰⁴. Ten rozlišuje kategorii začínající učitel, zkušený učitel a učitel profesionál. Hovoří ještě o kategorii vyhasínající učitel, ovšem tu jsme do výčtu nezařadili, jelikož její hranice se dá jen těžko určit, jelikož je velmi subjektivní.

Přestože výzkumné šetření probíhalo prostřednictvím internetu, nejvíce zastoupená skupina pedagogů spadá do kategorie učitel expert 42 % (třináct respondentů dokonce uvedlo praxi delší než třicet let). Na druhém místě se podle očekávání umístil začínající učitel 32 % a zastoupení zkušených učitelů je 26 %.

Otázka č. 4: Na jakém typu školy učíte?

Odpovědi:	Absolutní četnost	Relativní četnost
Plnoorganizovaná městská škola	66	66 %
Plnoorganizovaná venkovská škola	19	19 %
Málotřídní škola	12	12 %
Jiná	3	3 %

Tabulka č. 4 - Typ školy

Graf č. 4 - Typ školy

¹⁰⁴ PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8631-4, s.201-233

Rozlišujeme mezi několika typy základních škol. Plnoorganizovaná škola, málotřídní škola a alternativní školy (například Waldorf, Montessori). Plnoorganizovaná škola poskytuje všech devět ročníků a můžeme v rámci této skupiny rozlišovat mezi školou městskou a vesnickou, podle prostředí, ve kterém se nachází.¹⁰⁵ Mezi plnoorganizovanou školou městskou a vesnickou jsme chtěli rozlišit hlavně z toho důvodu, že na vesnici bývají více zakořeněné zvyky a tradice, k nimž ruční šití může v širším pojetí patřit. Málotřídní školy jsou takové, v nichž vyučovací proces probíhá ve spojených třídách.

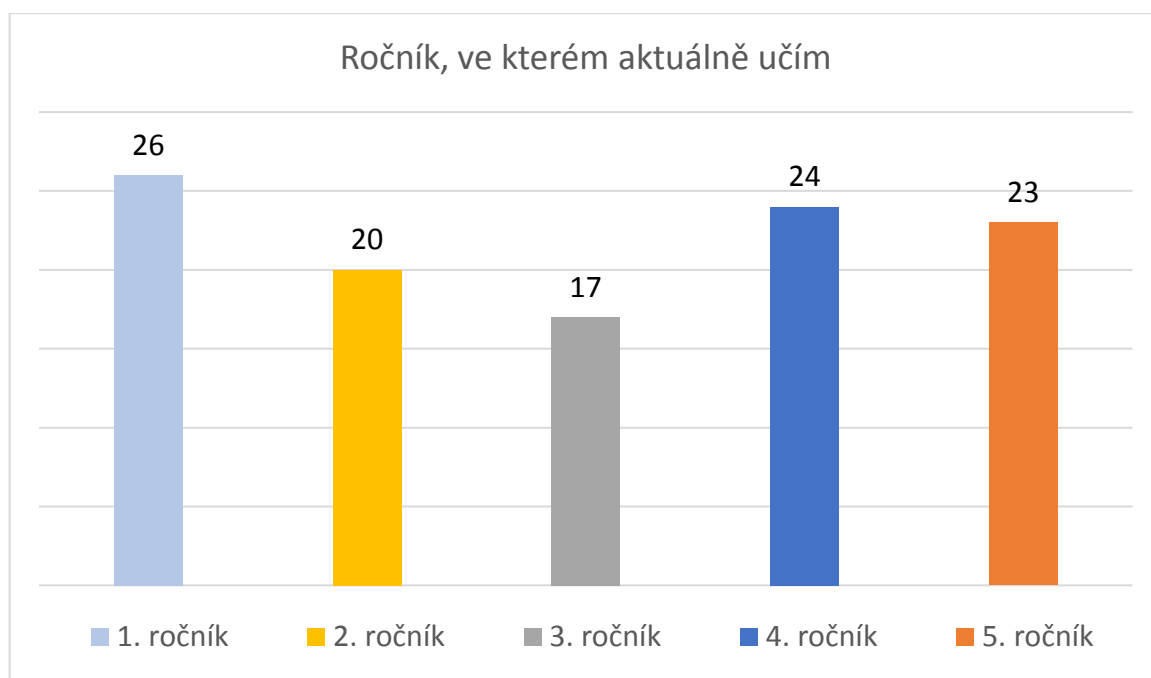
Učitelů, kteří učí na městské plnoorganizované škole, bylo 66 %, na vesnické plnoorganizované pak učí 19 % dotazovaných. Fakt, že plnoorganizovaných škol je vysoké procento, odpovídá reálnému stavu školství. Překvapivě poměrně vysoké množství pedagogů 12 % je z málotřídních škol. Počet těchto škol však v posledních letech opět roste. Kategorii jiné v dotazníku zvolili 3 % respondentů. Dva dotazovaní uvedli neúplnou základní školu a jedna respondentka uvedla soukromou školu waldorfskou. I tento poměr koresponduje s realitou, jelikož takových škol je v poměru s ostatními velmi málo.

Otázka č.5: Ve kterém ročníku momentálně učíte?

Odpovědi:	Absolutní četnost	Relativní četnost
1.	26	26 %
2.	20	20 %
3.	17	17 %
4.	24	24 %
5.	23	23 %

Tabulka č. 5 –Ročník, ve kterém aktuálně učím

¹⁰⁵ FASNEROVÁ, Martina a Dominika PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ. *Pedagogická praxe: pro studenty oboru Učitelství pro 1. stupeň základních škol*. Olomouc: Hanex, 2012. ISBN 978-80-7409-051-6, s.26

Graf č. 5 – Ročník, ve kterém aktuálně učím

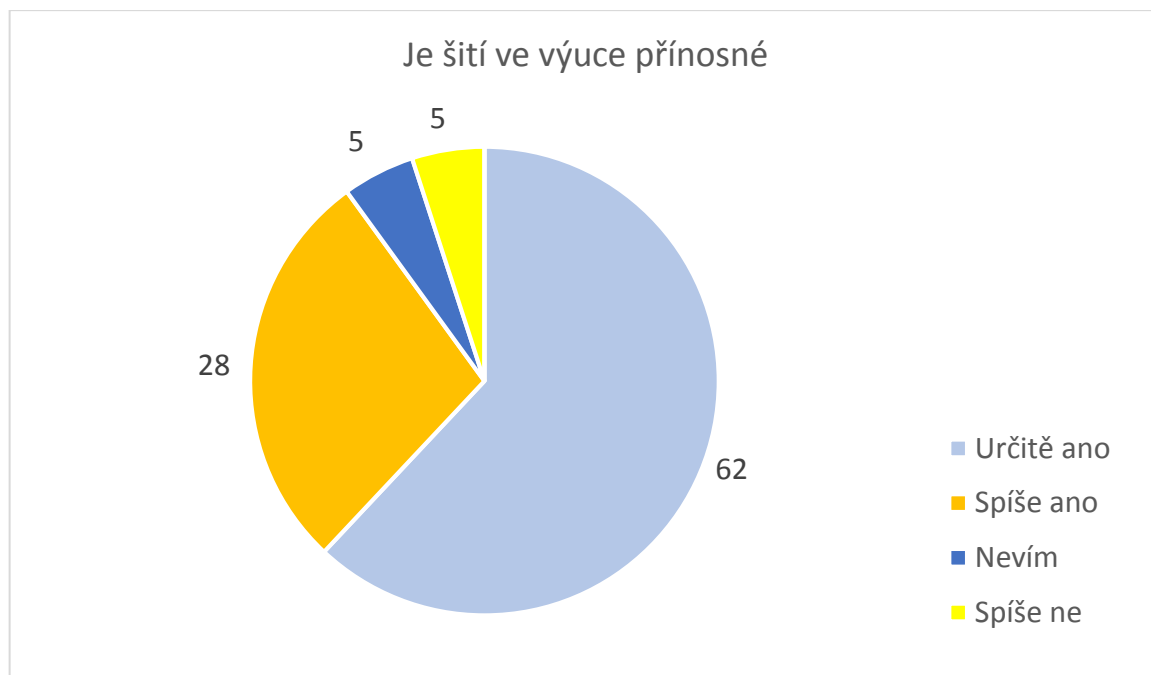
Z číselných hodnot plyne, že někteří respondenti učí ve více ročnících. To je zapříčiněno poměrně vysokým zastoupením učitelů málotřídních škol mezi respondenty. Tito uváděli různé kombinace, dva z nich dokonce uvedli, že vyučují zároveň ve všech pěti ročnících. Největší měrou jsou celkově zastoupeni učitelé prvních tříd 26 %. Dále se dotazníku zúčastnilo 20 %, pedagogů druhých tříd, 17 % ze třetích tříd, 24 % ze čtvrtých tříd a 23 % z pátých tříd.

5.4 Analýza položek dotazníku

Otázka č. 6: Myslíte si, že je pro žáky přínosné zařadit ruční šití do výuky? (Prosím o zdůvodnění)

Odpovědi:	Absolutní četnost	Relativní četnost
Určitě ano	62	62 %
Spíše ano	28	28 %
Nevím	5	5 %
Spíše ne	5	5 %
Určitě ne	0	0 %

Tabulka č. 6 – Je šití ve výuce přínosné

Graf č. 6 – Je šití ve výuce přínosné

Celkem 62 % respondentů zvolilo odpověď určitě ano, 28 % odpověď spíše ano. Tyto dvě kategorie tvoří dohromady 90 % všech odpovědí, a můžeme je souhrnně označit jako kladné. Pouze 5 % respondentů zvolilo odpověď spíše ne a 5 % označilo odpověď „nevím“.

Součástí této otázky bylo také zdůvodnění zvolené odpovědi, tedy v čem je ruční šití podle respondentů přínosné nebo naopak. Veškeré odpovědi jsme rozdělili na pozitivní a negativní a uvádíme je níže. V závorce je vždy uveden počet respondentů, kteří tuto odpověď napsali. Odpovědi nejsou přepsány doslovně, snažili jsme se je vždy seskupit podle jejich shodného významu.

Pozitivní odpovědi:

- Rozvíjí motoriku (57)
- Je to praktická dovednost pro život (40)
- Zručnost (19)
- Trpělivost, soustředění, pečlivost (22)
- Kreativita, představivost (13)
- Radost z vlastního výrobku (7)

- Rozšiřuje spektrum osvojených technik a materiálů (7)
- Koordinace mezi rukou a okem, především u menších dětí (6)
- Smysl pro krásu a estetiku (5)
- V domácím prostředí s technikou nepřijdou do kontaktu (4)
- Ojedinělé odpovědi: sebejistota, úcta k věcem, řešení problému, uvolnění svalstva, orientace v ploše.

Negativní odpovědi:

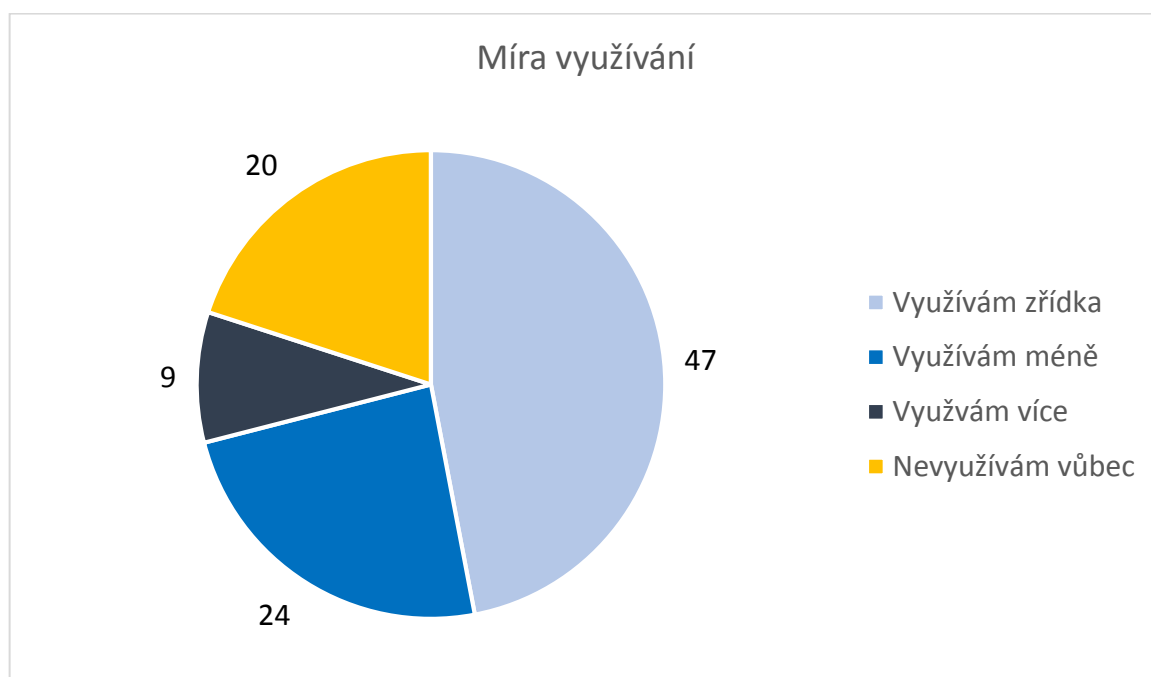
- Je to vhodné spíše pro dívky (3)
- Riziko úrazu, hledisko bezpečnosti (3)
- Není v osnovách, je to rozšiřující dovednost – například v rámci kroužku (2)
- Ojedinělé odpovědi: děti to nebaví, v dnešní době to nepotřebují - věci už se neopravují

Vzhledem k tomu, že se v otázce respondenti v 90 % stavěli k technice ručního šití pozitivně, převažují i v odpovědích pozitiva. Jako nejdůležitější charakteristiku ručního šití vidí respondenti rozvoj různých aspektů žáka (motorika, soustředění, kreativita, pečlivost, zručnost, a další). Významně jsou zastoupeny také odpovědi, které se vztahují k využití v reálném životě a radosti z vlastního výrobku. Jedním z hlavních cílů technické výchovy je využití získaných znalostí a dovedností v běžném životě. Mezi negativními převládá názor, že technika ručního šití je určena spíše pro dívky, což může být zakořeněno v dřívějších dobách, kdy se ručním pracím vyučovaly primárně dívky. Stejně častá byla odpověď, že tato technika je riziková z hlediska bezpečnosti. Toto riziko je možné eliminovat dodržováním zásad bezpečnosti a hygieny práce.

Otázka č. 7: V jaké míře využíváte ruční šití v pracovních činnostech?

Odpovědi:	Absolutní četnost	Relativní četnost
Využívám ji zřídka (1 - 2x za rok)	47	47 %
Využívám ji méně (3 - 4x za rok)	24	24 %
Využívám ji více (5x a více za rok)	9	9 %
Nevyužívám ji vůbec	20	20 %

Tabulka č. 7 – Míra využívání

Graf č. 7 – Míra využívání

Techniku ručního šití využívá na základě údajů z našeho výzkumu v různé míře 80 % respondentů. Vzhledem k tomu, že zařazení techniky ručního šití do výuky je pouze možností pro učitele, je to poměrně vysoké procento. Zřídka, tedy 1 - 2x za rok, využívá techniku ručního šití 47 % tázaných, méně 3 - 4x za rok potom 24 %, více než pětkrát dokonce 9 % dotazovaných. Vůbec ji nevyužívá 20 % dotazovaných.

Na následující dvě otázky (8a a 9a) odpovídali pouze respondenti, kteří zvolili u předchozí otázky možnost, že ruční šití nevyužívají. Jejich celkový počet je 20. Po zodpovězení těchto dvou otázek pro ně dotazník skončil.

Otázka č. 8a: Zvolte, v jaké míře se ztotožňujete s následujícími tvrzeními:

- Ruční šití sám/sama neovládám.

Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zcela souhlasím	5	25 %
Souhlasím	4	20 %
Nevím	0	0 %
Nesouhlasím	8	40 %
Zcela nesouhlasím	3	15 %

Tabulka č. 8 - Tvrzení 1 – ruční šití nevyužívám

- Nemáme ve škole vhodné vybavení.

Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zcela souhlasím	3	15 %
Souhlasím	11	55 %
Nevím	5	25 %
Nesouhlasím	1	5 %
Zcela nesouhlasím	0	0 %

Tabulka č. 9 - Tvrzení 2 – ruční šití nevyužívám

- Je to problémové z hlediska organizace a bezpečnosti.

Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zcela souhlasím	2	10 %
Souhlasím	7	35 %
Nevím	0	0 %
Nesouhlasím	11	55 %
Zcela nesouhlasím	0	0 %

Tabulka č. 10 - Tvrzení 3 – ruční šití nevyužívám

- Je to náročné na tvorbu přípravy.

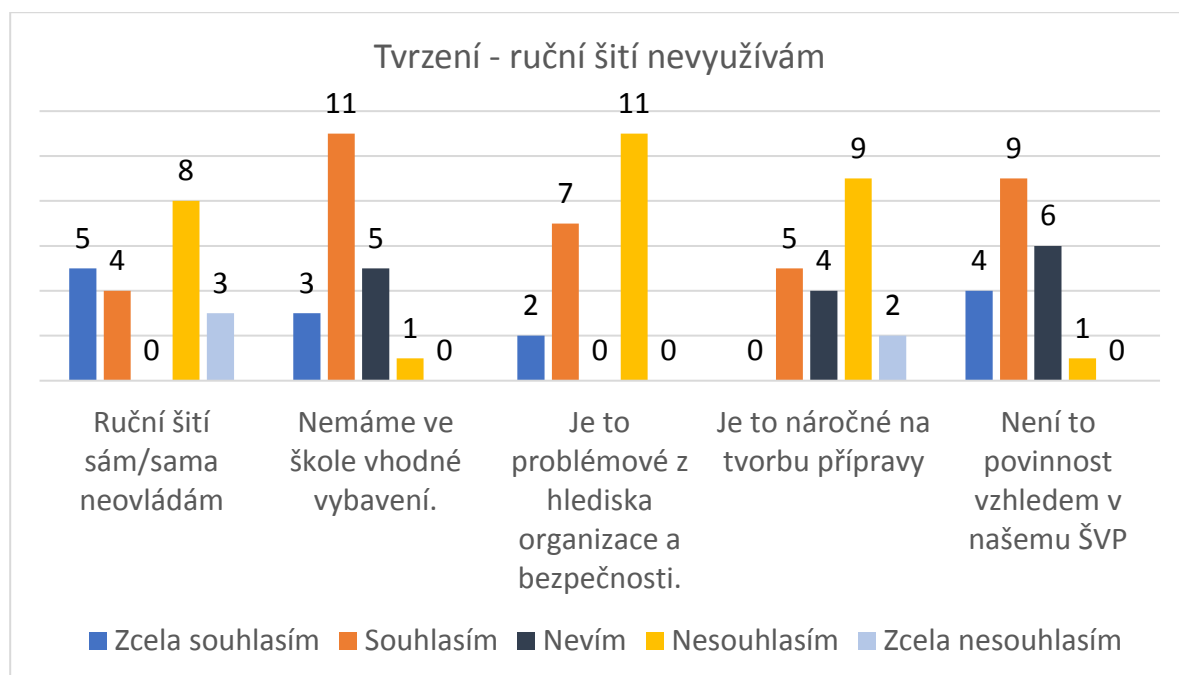
Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zcela souhlasím	0	0 %
Souhlasím	5	25 %
Nevím	4	20 %
Nesouhlasím	9	45 %
Zcela nesouhlasím	2	10 %

Tabulka č. 11 - Tvrzení 4 – ruční šití nevyužívám

- Není to povinnost vzhledem k našemu ŠVP.

Odpovědi	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zcela souhlasím	4	20 %
Souhlasím	9	45 %
Nevím	6	30 %
Nesouhlasím	1	5 %
Zcela nesouhlasím	0	0 %

Tabulka č. 12 – Tvrzení 5 – ruční šití nevyužívám

Graf č. 8 – Tvrzení 1-5 – ruční šití nevyužívám

Cílem této otázky bylo prověřit některé aspekty, které by mohly být důvodem nezařazení techniky ručního šití do výuky.

Z celkového počtu respondentů uvedlo 45 %, že techniku ručního šití neovládá (25 % zcela souhlasilo, 20 % souhlasilo). Pokud učitel sám techniku ručního šití neovládá, bylo by pro něj pravděpodobně velice složité předat tuto dovednost žákům.

70 % respondentů v různé míře uvedlo, že nemají ve své škole vhodné vybavení. To může být rovněž důvodem, který brání ve využití ručního šití. 25 % zvolilo odpověď, že nezná stav vybavenosti, z čehož můžeme usoudit, že se pravděpodobně o tuto skutečnost ani nezajímali.

U třetího tvrzení, které se týkalo bezpečnosti a organizace, byl rozdíl mezi kladným a negativním přístupem velmi mírný. Celkem 45 % respondentů vnímá ruční šití jako problémové nebo nebezpečné (z toho 10 % zcela), 55 % nesouhlasí.

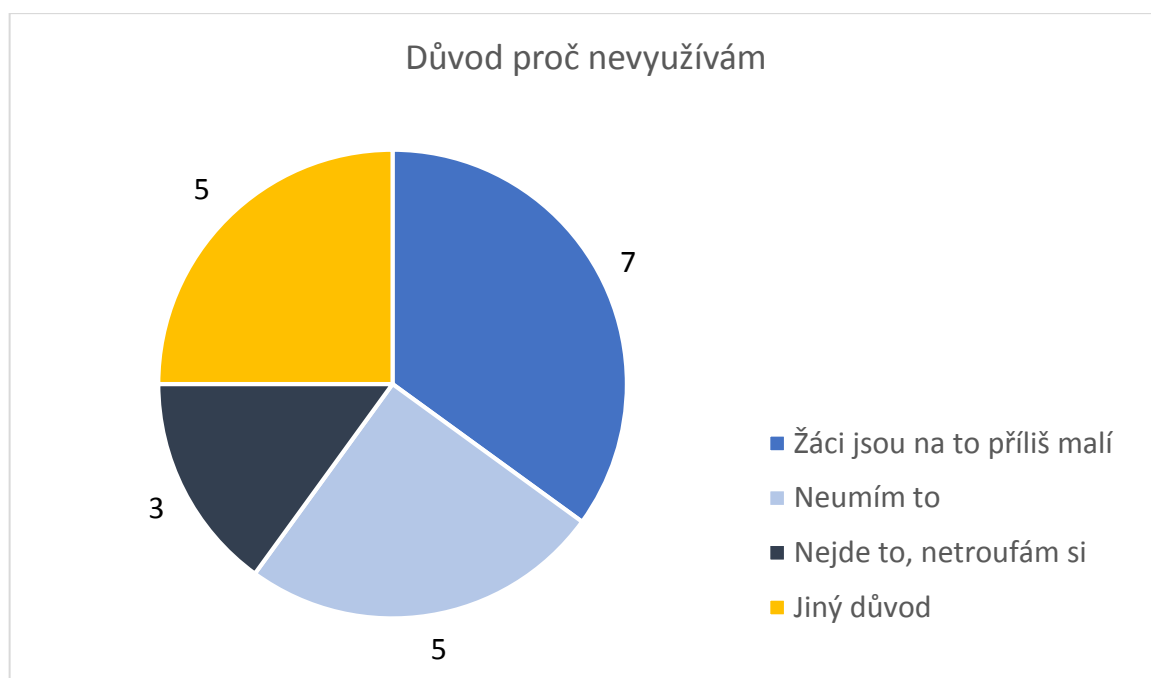
Také náročnost přípravy nejspíš, podle dat získaných z dotazníků, není podstatným důvodem pro nevyužívání ručního šití ve výuce. Pouze 25 % souhlasilo s tím, že jsou přípravy náročné, 55 % respondentů nesouhlasilo (z toho 10 % zcela nesouhlasilo), a 20 % neumělo skutečnost posoudit.

Výrazná většina 65 % respondentů souhlasí s tím, že u nich na škole není zařazení techniky ručního šití do výuky povinností (20 % souhlasilo zcela). Celých 30 % respondentů to neví, tudíž je pravděpodobné, že se o tuto skutečnost nezajímali. Pouze 5 % uvedlo, že zařazení ručního šití je u nich ve škole zařazeno do ŠVP.

Otázka č. 9a: Z jakého důvodu nezařazujete ruční šití do výuky?

Nejčastější odpovědi:	Absolutní četnost	Relativní četnost
Žáci jsou na to příliš malí	7	35 %
Neumím to	5	25 %
Nejde to, netroufám si	3	15 %

Tabulka č. 13 – Důvod, proč nevyužívám

Graf č. 9 - Důvod proč nevyužívám

Cílem této otázky bylo zjistit, který důvod je dominantní pro nezařazování techniky ručního šití do výuky. V tabulce uvádíme tři nejčastější důvody. Tím vůbec nejvíce zmiňovaným 35 %, byl nízký věk žáků. Dalším frekventovaným důvodem byl ten, že tuto techniku učitel sám neovládá, a to 25 %. Dalších 15 % si na zařazení ručního šití do výuky netroufá nebo je přesvědčeno, že to ani nelze (jeden respondent uvedl „*Nevím, zda je to vůbec možné*“). Ojediněle pak dotazovaní napsali: „*je to pro děti náročné na všechno, nezáměř dětí, nebo nenapadlo mě to*“.

Na všechny zbylé otázky odpovídali pouze respondenti, kteří u otázky č.7 uvedli, že techniku ručního šití využívají (v jakékoliv míře). Jejich celkový počet byl 80.

Otázka č. 8: Zvolte, v jaké míře se ztotožňujete s následujícími tvrzeními:

- Sám/sama mám ruční šití ráda.

Odpovědi	Absolutní četnost	Relevantní četnost
Zcela souhlasím	26	32,5 %
Souhlasím	41	51,25 %
Nevím	1	1,25 %
Nesouhlasím	11	13,75 %
Zcela nesouhlasím	1	1,25 %

Tabulka č.14 - Tvrzení 1 - Ruční šití využívám

- Sám/sama ovládám ruční šití.

Odpovědi	Absolutní četnost	Relevantní četnost
Zcela souhlasím	31	38,75 %
Souhlasím	38	47,5 %
Nevím	3	3,75 %
Nesouhlasím	7	8,75 %
Zcela nesouhlasím	1	1,25 %

Tabulka č. 15 - Tvrzení 2 - Ruční šití využívám

- Je to praktická dovednost využitelná v běžném životě.

Odpovědi	Absolutní četnost	Relevantní četnost
Zcela souhlasím	47	58,75 %
Souhlasím	31	38,75 %
Nevím	2	2,5 %
Nesouhlasím	0	0 %
Zcela nesouhlasím	0	0 %

Tabulka č. 16 - Tvrzení 3 - Ruční šití využívám

- Je to pro děti zábavné.

Odpovědi	Absolutní četnost	Relevantní četnost
Zcela souhlasím	16	20 %
Souhlasím	45	56,25 %
Nevím	15	18,75 %
Nesouhlasím	4	5 %
Zcela nesouhlasím	0	0 %

Tabulka č. 17 - Tvrzení 4 - Ruční šití využívám

- Rozvíjí zručnost a motoriku.

Odpovědi	Absolutní četnost	Relevantní četnost
Zcela souhlasím	61	76,25 %
Souhlasím	19	23,75 %
Nevím	0	0 %
Nesouhlasím	0	0 %
Zcela nesouhlasím	0	0 %

Tabulka č. 18 - Tvrzení 5 - Ruční šití využívám

- Na naší škole je vyžadováno zařadit ruční šití do výuky.

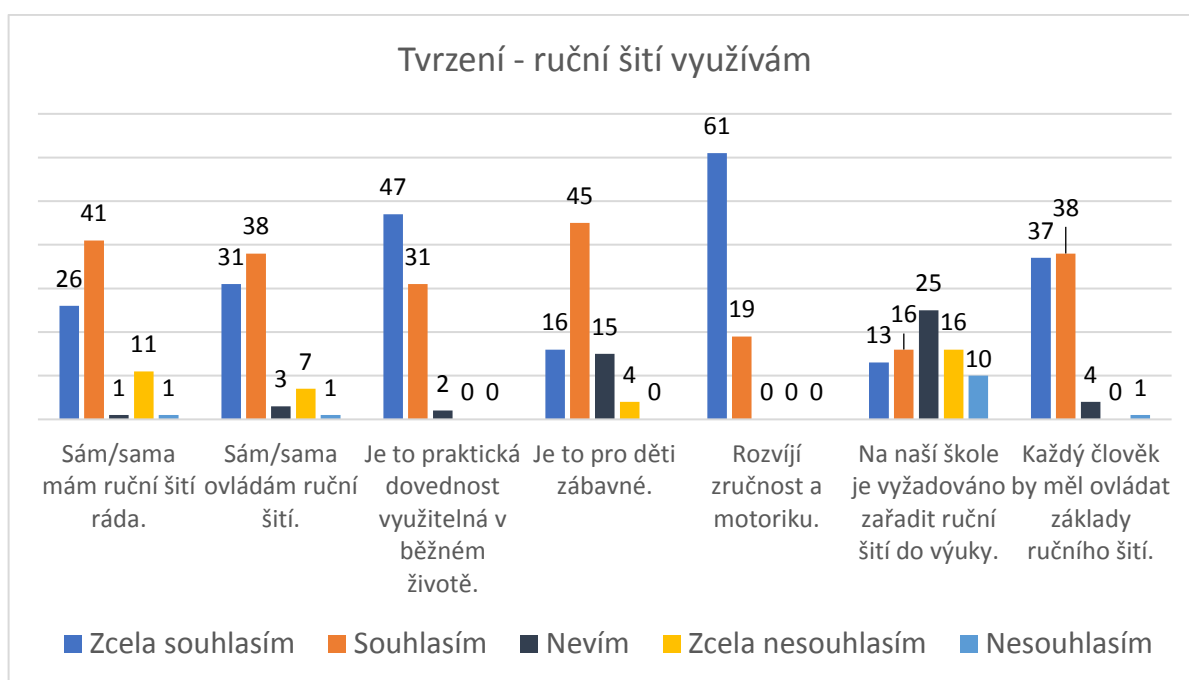
Odpovědi	Absolutní četnost	Relevantní četnost
Zcela souhlasím	13	16,25 %
Souhlasím	16	20 %
Nevím	25	31,25 %
Nesouhlasím	16	20 %
Zcela nesouhlasím	10	12,5 %

Tabulka č. 19 - Tvrzení 6 - Ruční šití využívám

- Každý člověk by měl ovládat základy ručního šití.

Odpovědi	Absolutní četnost	Relevantní četnost
Zcela souhlasím	37	46,25 %
Souhlasím	38	47,5 %
Nevím	4	5 %
Nesouhlasím	0	0 %
Zcela nesouhlasím	1	1,25 %

Tabulka č. 20 - Tvrzení 7 - Ruční šití využívám

Graf č. 10 - Tvrzení 1- 7- Ruční šití využívám

Odpovědi na tato tvrzení mohou napovědět, jaké jsou postoje pedagogů k využívání ručního šití, a případně co je vede k jeho využívání. Některé z těchto tvrzení zazněly spontánně a v podobné formě od respondentů již u odpovědí na otázku číslo 6. Ta zjišťovala, zda pokládají ruční šití za přínosné a měli uvést důvod.

S tvrzením, zda mají ruční šití sami rádi, souhlasilo 51,25 % a zcela souhlasilo 32,5 %, nesouhlasilo 13,75 %. Pouze 1,25 % zcela nesouhlasilo a stejný poměr respondentů nevědělo.

Celých 86,25 % uvedlo, že ruční šití v různé míře ovládá (38,75 % zcela, 47,5 % pouze souhlasilo). Naopak 10 % ruční šití neovládá, z toho 1,25 % zcela. U této otázky 3,75 % nevědělo, jak na ni odpovědět.

Výrazně kladně se respondenti staví k tvrzení, že ruční šití je praktická dovednost využitelná v běžném životě. Na otázku nemělo názor jen 2,5 % dotazovaných. Zbytek ovšem odpověděl kladně, 38,75 % souhlasilo, 58,75 % souhlasilo zcela. V otázce číslo 6 bylo využití v běžném životě uvedeno jako druhá nejčastější odpověď.

Jako zábavnou činnost pro děti vidí ruční šití 56,25 % respondentů a dokonce 20 % vybralo možnost zcela. Naopak 5 % si nemyslí, že je to pro děti zábavné. Poměrně vysoké procento 18,75 % na tuto otázku nemá vytvořen názor. To může být způsobeno malým množstvím zkušeností, na jejichž základě nelze potvrdit nebo vyvrátit obecné tvrzení.

Jako dovednost rozvíjející motoriku dokonce označili ruční šití všichni respondenti. 76,25 % zcela souhlasilo, 23,75 % souhlasilo. V otázce číslo 6 byl rozvoj motoriky nejčastěji uváděným důvodem respondentů.

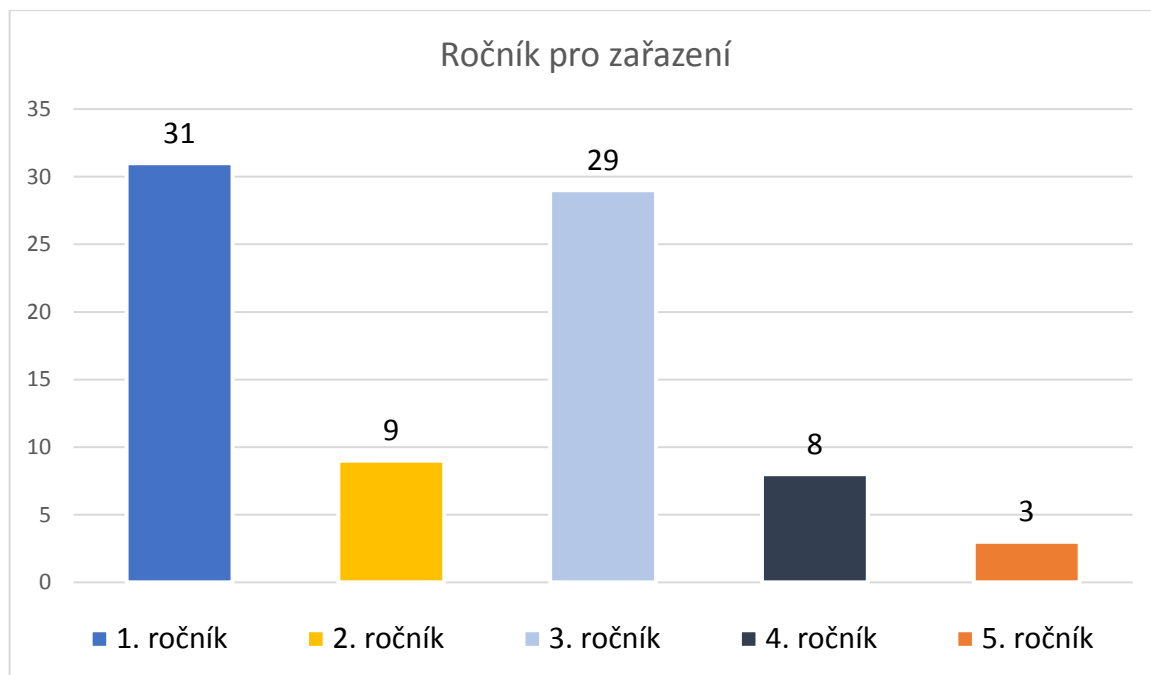
Velmi zajímavou otázkou je zjištění, zda zařazení ručního šití je na dané škole vyžadováno. Mírně převažují kladné odpovědi (16,25 % zcela souhlasilo, 20 % souhlasilo), jen o něco málo méně nesouhlasilo, což tedy znamená, že ruční šití u nich vyžadováno není (20 % nesouhlasilo, 12,5 % nesouhlasilo zcela). Celkem 31,25 % nezná odpověď na tuto otázku, což pravděpodobně vychází z neznalosti ŠVP nebo nezájmu o tuto problematiku.

Poměrně jednotný se jeví názor respondentů na tvrzení, že každý člověk by měl ruční šití ovládat. Pouze 1,25 % dotazovaných s tímto výrokem zcela nesouhlasilo. Svůj názor si zatím neutvořilo 5 % z nich. Zbytek respondentů souhlasilo 47,5 % a zcela souhlasilo 46,25 %. Toto tvrzení je významem podobné tvrzení o praktickém využití ručního šití v životě, jež respondenti velmi často sami uváděli u otázky číslo 6.

Otázka č. 9: Do kterého roční byste zařadil/a ruční šití a proč?

Odpovědi:	Absolutní četnost	Relativní četnost
Od 1.ročníku	31	38,75 %
Od 2. ročníku	9	11,25 %
Od 3. ročníku	29	36,25 %
Od 4. ročníku	8	10 %
Od 5.ročníku	3	3,75 %

Tabulka č. 21 - Ročník pro zařazení

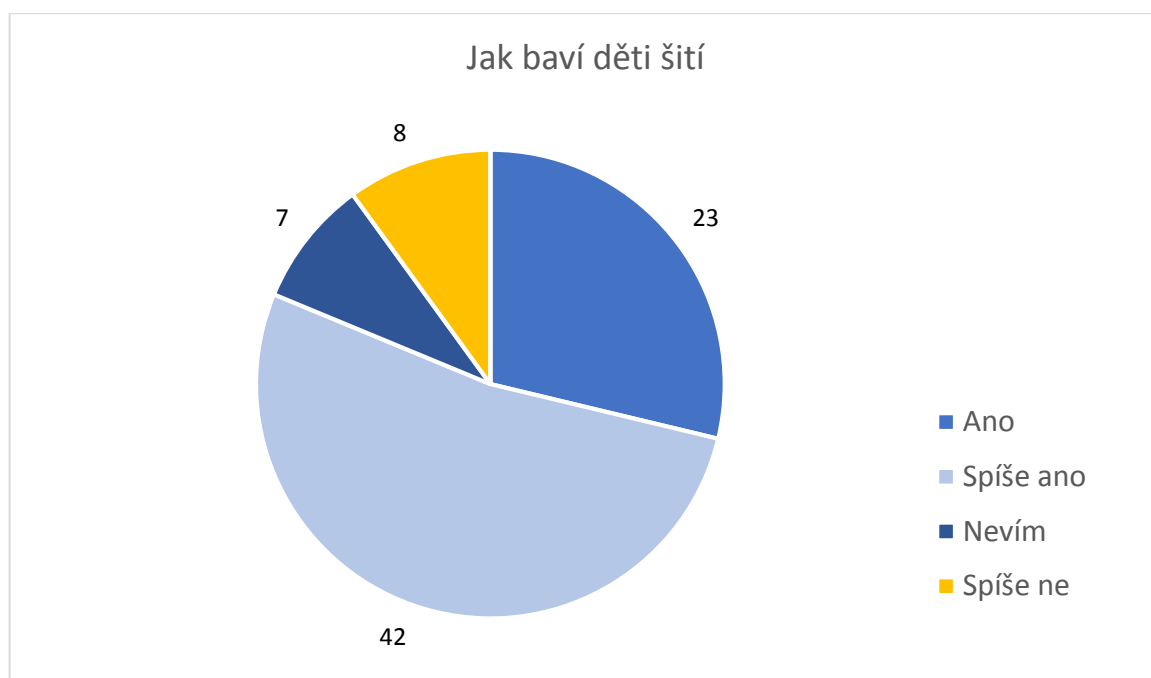
Graf č. 11 – Ročník pro zařazení

Technika ručního šití nepatří mezi nejjednodušší. Vyžaduje určitou míru koordinace, soustředění i samostatnosti. Přesto 38,75 % respondentů by zařadilo tuto techniku již od prvního ročníku. Odůvodňovali to tím, že je možno začít s jednoduššími složkami této techniky, ale je důležité začít s přípravou hned od začátku školní docházky. Jen o něco málo méně, tedy 36,25 % respondentů, by zařadilo tuto techniku od 3.ročníku. Opodstatňovali svou volbu právě vyšší mírou zručnosti a samostatnosti. Od druhého ročníku by začalo 11,25 %, od čtvrtého ročníku 10 % a až od pátého ročníku 3,75 %.

Otázka č.10: Baví děti ruční šití podle Vašeho názoru?

Odpovědi:	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	23	28,7 %
Spíše ano	42	52,5 %
Nevím	7	8,8 %
Spíše ne	8	10 %
Ne	0	0 %

Tabulka č. 22 – Jak baví děti šití

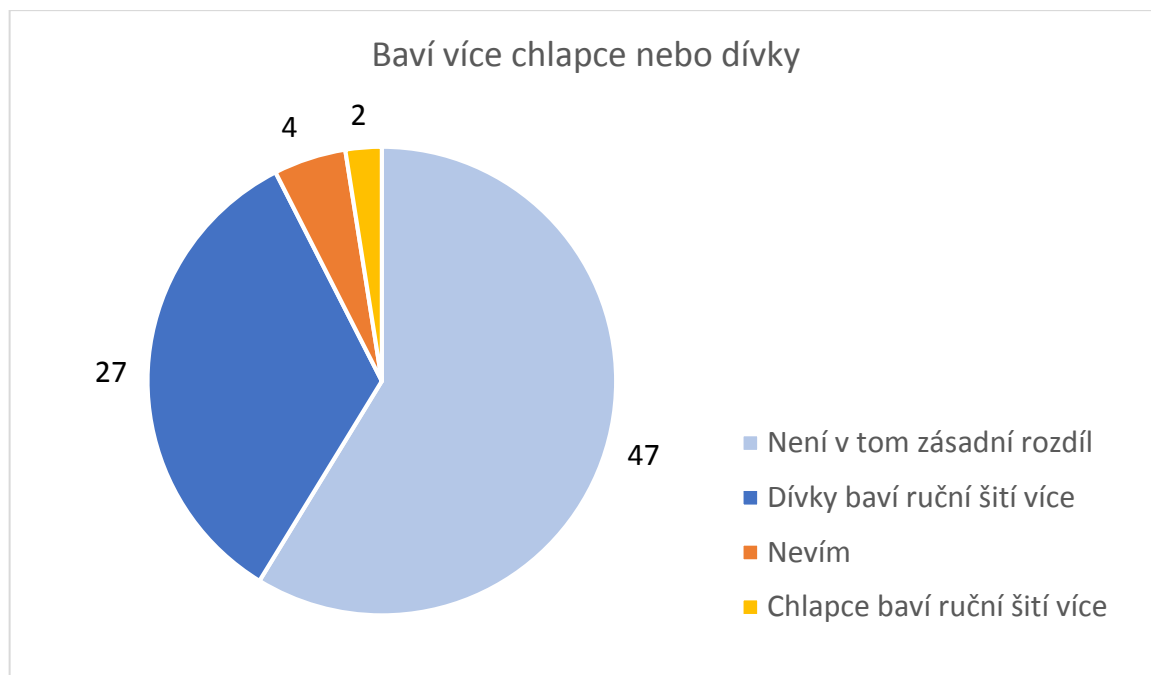
Graf č. 12 – Jak baví děti šití

Tato otázka je velmi subjektivní a závisí ve velké míře na zkušenostech pedagoga. 28,7 % zvolilo možnost ano a 52,5 % spíše ano. To znamená, že více než tři čtvrtě všech dotazovaných si myslí, že děti ruční šití baví. Pouze 10 % naopak odpovědělo negativně a 8,75 % nevědělo.

Otázka č.11: Jaký je rozdíl mezi vztahem dívek a chlapců k ručnímu šití?

Odpovědi:	Absolutní četnost	Relativní četnost
Není v tom zásadní rozdíl	47	58,7 %
Dívky baví ruční šití více	27	33,8 %
Nevím	4	5 %
Chlapce baví ruční šití více	2	2,5 %

Tabulka č. 23 - Baví více chlapce nebo dívky

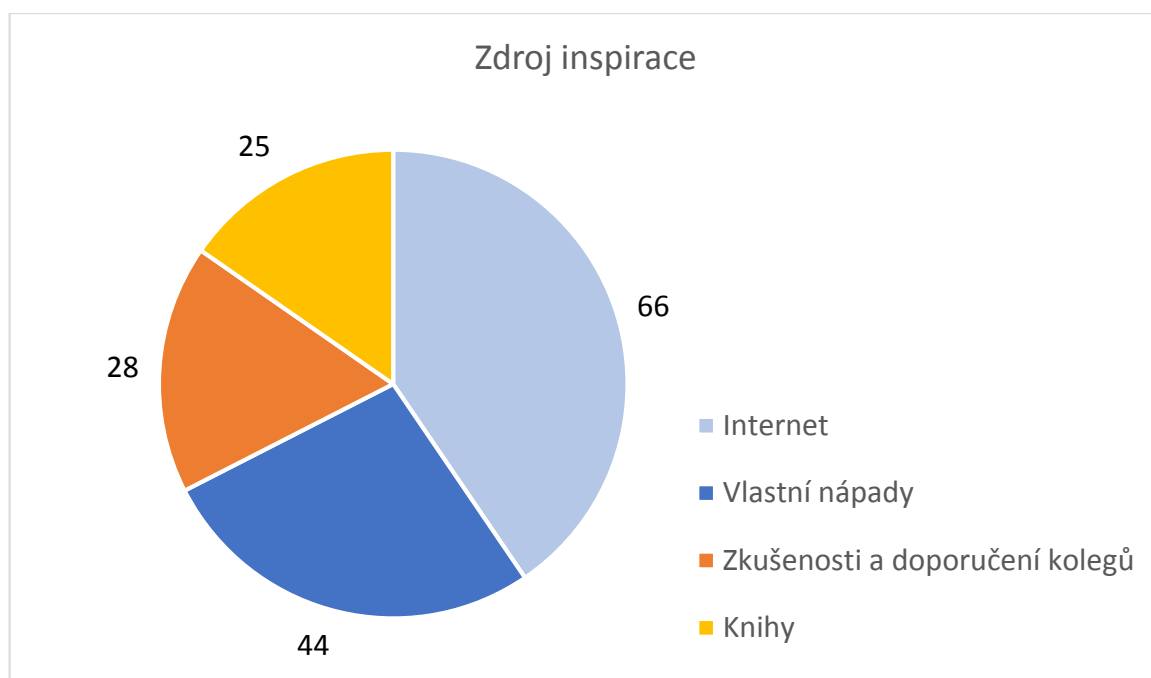
Graf č. 13 - Baví více chlapce nebo dívky

Vzhledem k historii, kdy výuku ručního šití absolvovaly pouze dívky, je tato technika obecně vnímána spíše jako ženská záležitost. Vyhodnocení této otázky se proto může zdát poměrně překvapivé. Nejčastější odpovědí totiž byla s 58,7 % ta, že mezi dívkami a chlapci není v tomto směru rozdíl. Druhou nejčastější odpovědí pak byla výhrada pro dívky, 33,8 %, což alespoň částečně potvrzuje očekávání. Kupodivu se našli i respondenti, kteří označili chlapce jako více zainteresované, 2,5 %. Pouze 5 % dotazovaných nemá na tuto otázku svůj názor.

Otázka č. 12: Odkud čerpáte inspiraci pro přípravu?

Odpovědi:	Absolutní četnost	Relativní četnost
Internet	66	82,5 %
Vlastní nápady	44	55 %
Zkušenosti a doporučení kolegů	28	35 %
Knihy	25	31,25 %

Tabulka č. 24 - Zdroj inspirace

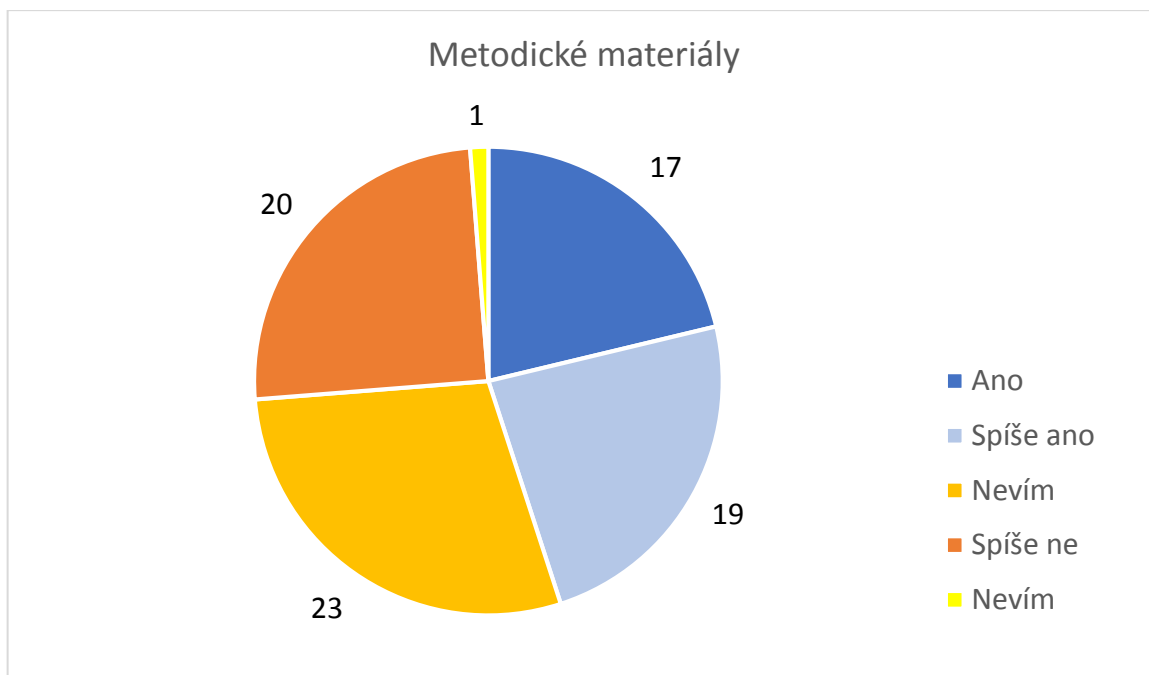
Graf č. 14 - Zdroj inspirace

U této otázky měli dotazovaní možnost zvolit více odpovědí. Podle očekávání využívají jako zdroj inspirace nejvíce internet 82,5 %. Na druhém místě jsou vlastní nápady 55 % a na třetím zkušenosti a doporučení kolegů 35 %. Až na posledním místě se s 31,25 % umístily knihy. Důvodem by mohlo být to, že knihy jsou poměrně finančně náročná záležitost, a pedagog je nemusí mít ve své nebo školní knihovně k dispozici. Naopak počítač již v dnešní době patří k vybavení každého učitele.

Otázka č. 14: Myslíte si, že metodických materiálů je dostatek?

Odpovědi:	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	17	21,25 %
Spíše ano	19	23,75 %
Nevím	23	28,75 %
Spíše ne	20	25 %
Ne	1	1,25 %

Tabulka č. 25 - Metodické materiály

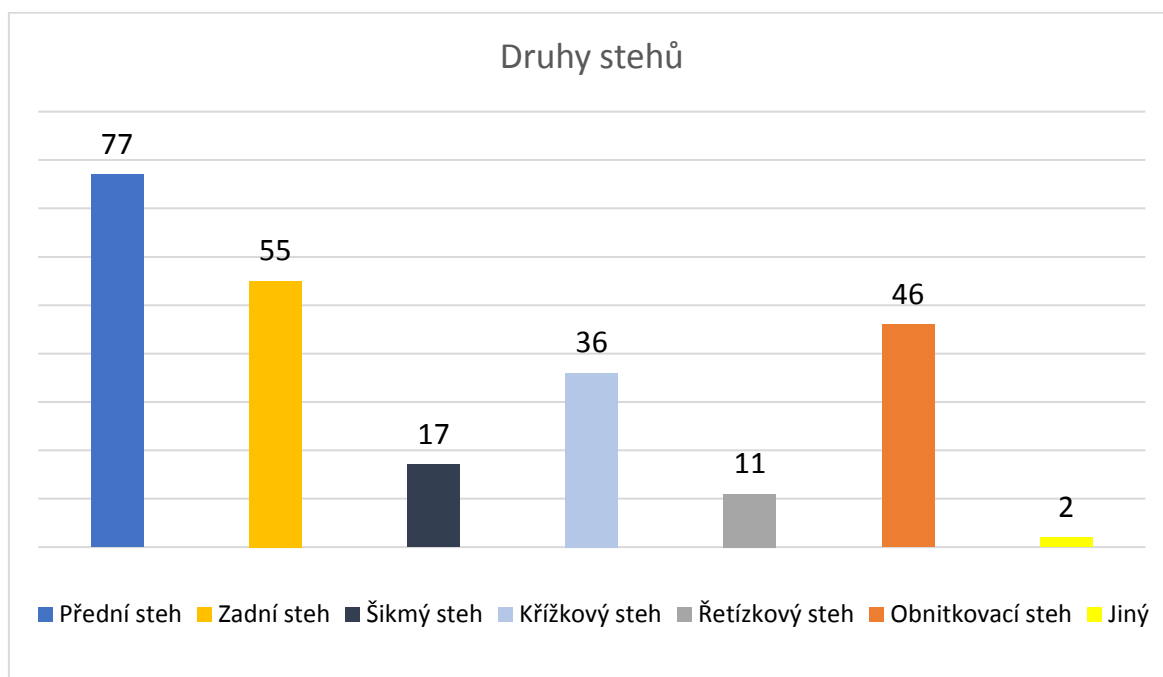
Graf č. 15 - Metodické materiály

Nejčastější odpovědí u této položky je možnost „Nevím“, kterou zvolilo 28,75 % respondentů. K posouzení stavu určité věci je třeba se jí v určité míře věnovat, nebo se o ni zajímat. Pokud pedagog využívá techniku ručního šití jen v malé míře, a tedy často nehledá vhodné materiály, nemůže zhodnotit jejich kvalitu nebo množství. Pozitivně se k problematice staví 21,25 % s odpovědí ano, a 23,75 % zvolilo spíše ano. Jasně ne zvolilo 1,25 % a spíše ne 25 %.

Otázka č. 14 Vyberte, které stehy jste někdy využil/a v hodinách pracovních činností?

Odpovědi:	Absolutní četnost	Relativní četnost
Přední steh	77	96,25 %
Zadní steh	55	68,75 %
Obnitkovací steh	46	57,5 %
Křížkový steh	36	45 %
Šikmý steh	17	21,25 %
Řetízkový steh	11	13,75 %
Jiný: jen přišítí knoflíku	1	1,25 %
Jiný: tkaní, drhání, háčkování	1	1,25 %

Tabulka č. 26 - Druhy stehů

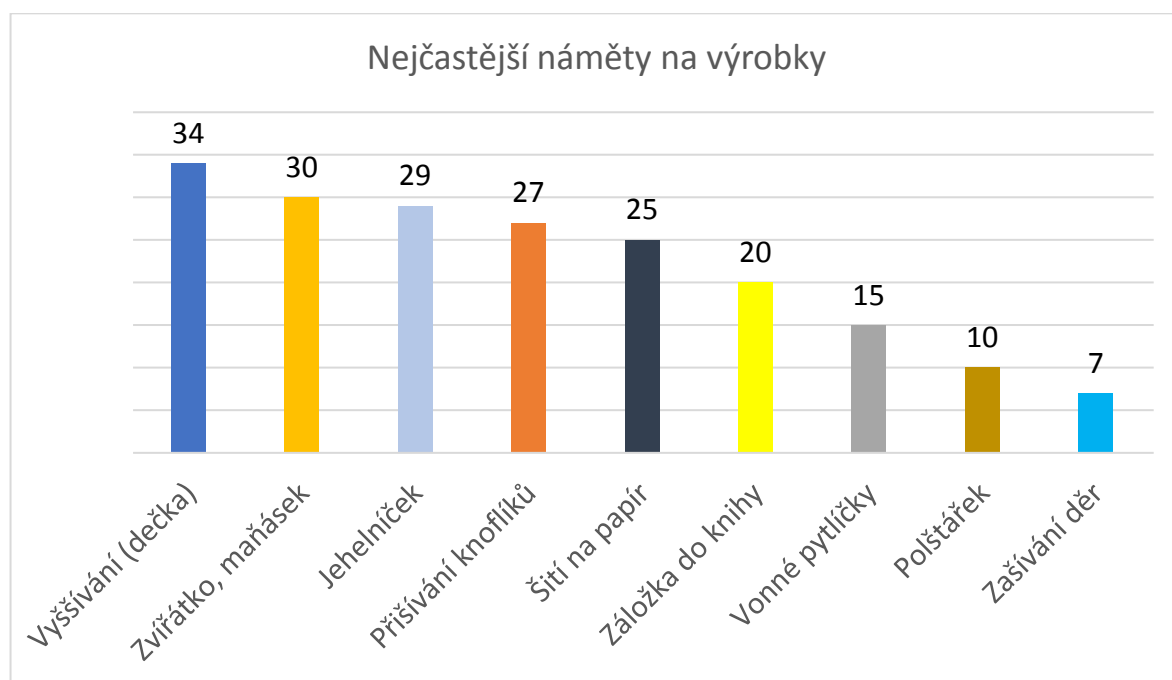
Graf č. 16 - Druhy stehů

Podle očekávání se mezi nejčastěji využívanými umístily jednodušší stehy. I u této otázky mohli respondenti volit více možností, proto jsou počty u jednotlivých položek vyšší. Nejvíce využívaný je přední steh, který použilo dokonce 96,25 %. Další jsou steh zadní 68,75 %, obnitkovací 57,5 %, křížkový 45 %, šikmý 21,25 % a na posledním místě se umístil nejtěžší steh řetízkový, který přesto využilo ve výuce 13,75 %. Součástí otázky byla rovněž možnost volné odpovědi, kterou zvolilo 2,5 % dotazovaných. Jeden uvedl, že ve výuce pouze přišivali knoflíky, druhý uvedl techniku tkaní, háčkování a drhání.

Otázka č. 15: Uved'te co nejvíce námětů na výrobky, které jste se svými žáky realizoval/a:

Nejčastější odpovědi:	Absolutní četnost	Relativní četnost
Vyšívání (dečka)	34	42,5 %
Zvířátko nebo maňásek	30	37,5 %
Jehelníček	29	36,25 %
Přišívání knoflíků	27	33,75 %
Šití na papír	25	31,25 %
Záložka do knihy	20	25 %
Vonné pytlíčky	15	18,75 %
Polštářek	10	12,5 %
Zašívání děr	7	8,75 %

Tabulka č. 27 – Nejčastější náměty na výrobky

Graf č. 17 - Nejčastější náměty na výrobky

Respondentům byla ponechána možnost volné odpovědi na tuto otázku. Odpovědi byly velmi variabilní. Někdo uvedl jeden nebo dva náměty, někdo větší množství nejrůznějších výrobků. V tabulce uvádíme nejčastější odpovědi. Jsou jimi vyšívání dečka, maňásek nebo zvířátko, jehelníček, záložka do knihy, vonné pytlíčky, polštářek. Z praktických dovedností zašívání děr a přišívání knoflíků. Chtěli bychom ještě uvést některé další zajímavé náměty,

keré se v odpovědích objevily. Jedna respondentka uvedla, že každý žák vyšival různé ornamenty na kousek látky, které pak sešili dohromady v jednu velkou deku. Dalším zajímavým námětem byly kostýmy, kuchyňská chňapka nebo klíčenka. Moc hezkým nápadem pak bylo ušít oblečky pro pejsky, které děti následně darovaly do útulku.

Na spoustě těchto námětů je vidět přesah ručního šití do běžného života, ať už se týká dovedností (zašívání děr) anebo využití daných výrobků (polštářek, kuchyňská chňapka, oblečky pro pejsky).

5.5 Vyhodnocení výzkumných otázek

1) V jaké míře je využívána technika ručního šití pedagogy na primární škole v hodinách technické výchovy?

- Jedním z nejdůležitějších cílů dotazníkového šetření bylo zjistit, v jaké míře je technika ručního šití využívána na primární škole. Více než tři čtvrtiny, konkrétně 80 % dotazovaných, odpověděly, že využívají techniku ručního šití. Zřídka (1 - 2x za rok) ji využívá 47 %, méně (3 – 4x za rok) 24 % a 9 % ji využívá dokonce víc než pětkrát za rok. Naopak ruční šití vůbec nevyužívá 20 % dotazovaných. V souvislosti s tím pak 30 % všech respondentů uvedlo, že je to na jejich škole vyžadováno. Toto může být stanoveno v ŠVP, tradicí anebo domluvou v rámci pedagogického sboru.
- Ve většině případů by učitelé zařadili techniku ručního šití již od prvního ročníku. Odkazovali na soustavnost a průpravu ke složitějším složkám této techniky prostřednictvím těch jednodušších. Jen o něco málo méně učitelů by začalo až v rámci třetího ročníku, kdy už jsou děti samostatnější, a mohly by se tak rovnou pustit do složitějších výrobků.
- Při čerpání inspirace pro přípravu hodin zahrnujících techniku ručního šití využívají respondenti nejvíce internet (82,5 %), dále sestupně v tomto pořadí vlastní nápady, rady kolegů a knihy. Na otázku, zda je metodických materiálů dostatek, odpovědělo nejvíce dotazovaných možností nevím (23 %), zbytek se v různé míře spíše přiklání ke kladné odpovědi.
- Předmětem dotazníkového šetření bylo zjistit, jaké stehy učitelé nejvíce využívají. Měli na výběr z několika základních stehů, avšak byla jim ponechána i volná odpověď.

Nejvíce využívaný je podle předpokladů nejjednodušší přední steh, a to dokonce 96,25 %. Více než polovina (55 %) využívá také steh zadní. Dále se seřadily steh obnitkovací, křížkový, šikmý a řetízkový. Možnost volné odpovědi využili dva respondenti, kteří uvedli přišívací knoflíků a tkaní, drhání a háčkování.

- Prostřednictvím otevřené otázky byly získávány údaje o námětech a výrobcích, které učitelé s žáky pomocí techniky ručního šití realizovali. Získali jsme velkou škálu různých výrobků, z nichž některé byly poměrně běžné (např. maňásci, vyšívání dečka, jehelníček, přišívací koflíků, záložka do knihy, vonné pytlíčky, apod.), jiné velmi nápadité a originální (kabelka, kostýmy, chňapka, oblečky pro pejsky, společně ušitá deka). Z toho bychom mohli posoudit, že technika ručního šití je využívána velmi kreativním a variabilním způsobem.

2) V čem učitelé spatřují přínos techniky ručního šití pro žáky?

- Naprostá většina dotazovaných (90 %) vnímá techniku ručního šití jako přínosnou. Odůvodňovali to zlepšováním motorických schopností, využitím této dovednosti v běžném životě, rozvojem kreativity, trpělivosti, soustředění, zručnosti.
- Dále jako důležitý aspekt uváděli radost žáků z vlastní práce, vnímání estetické složky, a poukazovali také na pestrost technik a materiálů, kterou je třeba žákům poskytovat.

3) Jaké jsou osobní postoje učitelů vážící se k realizaci techniky ručního šití na primární škole?

- Pro zjištění skutečností vztahujících se k této výzkumné otázce byla respondentům předložena různá tvrzení, u nichž měli určit svůj postoj. Volili mezi škálou odpovědí (zcela souhlasím-souhlasím-nevím-nesouhlasím-zcela nesouhlasím). Respondenti, kteří zvolili že ruční šití využívají (80 %), měli jiná tvrzení než ti, kteří ruční šití nevyužívají (20 %).
- Ze získaných odpovědí lze shrnout, že většina respondentů, kteří ruční šití využívají, jej má ráda a sama tuto techniku ovládá. Přes 90 % z nich označilo techniku ručního šití za praktickou dovednost, která rozvíjí motoriku, a souhlasili také s tím, že každý člověk by měl ovládat její základy.

- U respondentů, kteří ruční šití ve výuce nevyužívají, byly odpovědi rozdílnější. Více než polovina ale uvedla, že nemají ve škole vhodné vybavení (70 %) a že to není povinnost vzhledem k jejich ŠVP (65 %). Techniku ručního šití neovládá 45 % z nich, a stejné procento vidí začlenění techniky ručního šití do výuky problémové z hlediska organizace a bezpečnosti. Co se týká přípravy na hodiny, označilo je za náročné pouze 25 % z dotazovaných. U této skupiny respondentů se ale vyskytlo poměrně vysoké procento odpovědí „nevím“. To může znamenat, že se dosud o tuto problematiku nezajímali vůbec anebo jen velmi málo, a nemají tak na ni vytvořený svůj názor.

4) Je z pohledu učitelů technika ručního šití pro žáky zábavná?

- Otázku, zda děti baví ruční šití jsme položili respondentům dvakrát, avšak jen těm, kteří ruční šití využívají. Nejdřív jim bylo předloženo tvrzení „Je to pro děti zábavné“. S tím souhlasilo 76,25 dotazovaných a 5 % naopak nesouhlasilo. Posléze byla položena velmi podobná otázka „Baví děti ruční šití podle Vašeho názoru?“ Tady vybralo kladnou odpověď dokonce 81,25 %, ale narostlo také procento záporných odpovědí na 10 %. Rozdílnost položek se projevila prostřednictvím možnosti nevím.

5) Je podle nich vnímána rozdílně chlapci a dívkami?

- Dílčí výzkumnou otázkou byly preference mezi dívkami a chlapci. Poměrně překvapivě více než polovina (58,75 %) uvedla, že v tom není zásadní rozdíl. Celých 33,75 % pak ale uvedlo, že ruční šití baví více dívky. Důvodem může být vývoj a využívání této techniky v historii. Dříve byla technika využívána spíše dívkami, na základně čehož může určitá část společnosti pořád tuto problematiku vnímat.

5.6 Shrnutí a diskuze

Našeho dotazníkového šetření se zúčastnilo přesně 100 respondentů. Z toho byli pouze dva muži, což potvrzuje aktuální situaci ve školství, která někdy bývá označována jako přefeminizovaná.

Vzhledem k tomu, že jsme pro šíření dotazníku zvolili internet, očekávali jsme, že největší množství respondentů bude spadat do kategorie začínající, případně zkušený učitel. Překvapivě nejvíce zastoupenou skupinou byli učitelé experti. Tuto kategorii jsme podle Průchy vyčlenili od 15 let praxe výše. Samozřejmě by se dalo o této hranici diskutovat, jelikož některé zdroje uváděly hranici vyšší, navíc pedagogové se sami učí v průběhu celé své praxe. Každopádně náš výzkum mohlo toto zastoupení expertních učitelů ovlivnit, protože technika ručního šití má v historii vzdělávání dlouholetou tradici, a tak se dá předpokládat, že starší učitelé ji budou využívat ve větší míře. Dalším faktorem, který mohl mít na výzkum pozitivní vliv, je ten, že více než polovina respondentů učí na vesnických nebo málotřídních školách. Tady se rovněž dá předpokládat kladný, možná můžeme říct i hlubší vztah k ručním pracím a lidové tvořivosti. Jinak se výzkumného šetření zúčastnilo podle předpokladů nejvíce zástupců plnoorganizovaných škol.

Primárním cílem našeho výzkumu bylo zjistit míru využívání techniky ručního šití na primární škole. Přesně 80 % respondentů uvedlo, že tuto techniku v různé míře ve svých hodinách technické výchovy využívá. Zhruba třetina z nich pak dokonce uvedla, že je to na jejich škole vyžadováno. Nejvíce dotazovaných by navíc ruční šití zařadilo již od prvního ročníku. Odůvodňovali to tím, že je možné využít různé průpravné formy nebo jednodušší postupy v rámci této techniky. Kladli však velký důraz na návaznost a postupný rozvoj, kterých tím mohou docílit. Druhou nejčastější volbou byl ročník třetí, který právě umožňuje začít již se složitějšími postupy, a respondenti vyzdvihovali hlavně větší samostatnost žáků.

Při čerpání inspirace pro hodiny obsahující techniku ručního šití učitelé nejčastěji využívají internet, naopak knihy uváděli nejméně často. To může souviset s tím, že knihy nemusí mít na pracovišti, případně doma, k dispozici, avšak přístup na internet je v dnešní době samozřejmostí pro každou školu. Učitelé využívají poměrně často různé stehy, nejvíce steh přední a zadní, avšak i nejméně označovaný řetízkový steh využívá více než 10 % z nich.

Zjišťovali jsme také osobní postoje a vztahy učitelů k ručnímu šití. Většina respondentů, kteří uvedli, že implementují techniku ručního šití do svých hodin technické výchovy, tuto techniku sami ovládají a mají k ní kladný vztah. Přes 90 % z nich souhlasilo s tím, že je to praktická dovednost využitelná v běžném životě, jejíž základy by měl ovládat každý člověk. Jako nejdůležitější přínos nejčastěji uváděli rozvoj motoriky. Jako další pak rozvoj zručnosti, trpělivosti, kreativity, soustředění, estetického cítění nebo radost z vlastního výrobku.

Více než tři čtvrtiny dotazovaných uvedly, že dle jejich názoru ruční šití žáky baví. V naší společnosti je obecně zakořeněný postoj, že technika ručního šití je více ženskou záležitostí. Dříve se jí totiž učily pouze dívky. To nás vedlo ke zjišťování názoru respondentů na tuto problematiku. Překvapivě více než polovina z nich si myslí, že není rozdíl ve vnímání této techniky mezi chlapci a dívkami. Třetina pak upřednostňuje dle očekávání preference dívek. To by mohlo znamenat, že technika ručního šití začíná být v dnešní době vnímána více jako prostředek pro výrobu esteticky hodnotných výrobků.

V našem výzkumu ale figuruje 20 % respondentů, kteří techniku ručního šití nevyužívají vůbec. Je zarážející, že 70 % z nich uvedlo, že na jejich škole není k dispozici vhodné vybavení pro tuto techniku. Jako důvody, proč ruční šití nevyužívají, pak nejčastěji uváděli právě absenci pomůcek, dále nepovinnost vzhledem k ŠVP, bezpečnost a vlastní neznalost. V nemalé míře však uváděli také to, že technika ručního šití již v dnešní době není důležitá, jelikož si věci neopravujeme, ale kupujeme nové, a tak je zbytečné si ji vůbec osvojovat.

Výzkum nám poskytl data, pomocí nichž jsme dokázali odpovědět na všechny předem stanovené výzkumné otázky. Na jednu stranu nás příjemně překvapil vysokým procentem užívání techniky ručního šití na primární škole, na druhou stranu potvrdil některé argumenty, které přetrvávají ve společnosti a učitele od této možnosti stále odrazují.

Závěr

Technická výchova je důležitou součástí vzdělávání a výchovy žáků na primární škole. Mezi hlavní cíle patří vybudovat si kladný vztah k práci, seznámit se s různými materiály, pomůckami a technikami. Variabilnost materiálů i technik je v dnešní době obrovská, a tak jsme jako téma naší práce zvolili méně častou, avšak v kontextu vzdělávání velmi tradiční, techniku ručního šití.

Teoretická část měla za cíl zpracovat témata týkající se technické výchovy, techniky ručního šití a projektového vyučování. Technická výchova byla popsána jak v kontextu RVP ZV, tak v souvislosti s vyučovacím procesem a jeho složkami. Důraz byl přitom kladen na specifika primární školy a technického vzdělávání. Pro ukotvení techniky ručního šití jsme nejdříve popsali textil a textilní materiály, poté různé techniky pro práci s nimi, a nakonec jsme se podrobněji věnovali samotné technice ručního šití, potřebným pomůckám a stehům. Důležitou kapitolou je potom začlenění techniky ručního šití do RVP ZV a ŠVP. Poslední kapitola popisuje projektové vyučování, typy projektů, fáze jejich vytváření a klady a zápory této vyučovací metody.

Primárním cílem empirické části této diplomové práce bylo zjistit míru využívání techniky ručního šití na primární škole. Jako výzkumná metoda byl zvolen dotazník, který byl určen pro učitele primární školy, kteří v současné době učí technickou výchovu. Z tohoto dotazníkového šetření jsme získali cenné informace, které nám pomohly odpovědět na výzkumné otázky.

Ukázalo se, že technika ručního šití je na primární škole pořád poměrně hojně využívanou technikou práce s textilem. Na základě výzkumného šetření můžeme dále říct, že je využívána kreativním způsobem k výrobě hodnotných produktů. Většina respondentů navíc vnímala techniku ručního šití jako dovednost s přesahem do praktického života, která rozvíjí spoustu aspektů žáka primární školy, například motoriku, zručnost nebo trpělivost. Naopak faktory, které ovlivňují využívání techniky ručního šití negativním způsobem, mohou být záporný vztah učitele k této technice, bezpečnost nebo nevybavenost školy. Z hlediska RVP je toto rozhodnutí pouze na učiteli, případně může být ovlivněno zařazením do ŠVP konkrétní školy.

Osvojení techniky ručního šití není záležitostí jedné vyučovací jednotky. Velmi vhodná se proto jeví projektová metoda, a to hned z několika důvodů. Projekt dává k dispozici delší

časový úsek a umožňuje tolik důležitou návaznost a postupné rozvíjení této dovednosti. Zároveň technika ručního šití je velmi vhodná pro splnění hlavních cílů projektu, tedy vytvoření finálního výrobku a propojenost s praxí. Projekt by měl být co nejvíce individualizovaný a žáci by se na něm měli podílet od samého začátku, včetně plánování a výběru tématu. Žáci se mohou seznamovat s technikou ručního šití v jakémkoliv věku. Důležitá však je začít vhodnou formou, neopomíjet motivaci a být trpělivým rádcem.

Na základě toho jsme vytvořili návrh metodické řady, která by podle našeho názoru mohla být vhodným základem pro projekt osvojování techniky ručního šití na primární škole. Tato metodická řada dělí proces osvojování techniky ručního šití do několika fází, uvádí jejich náplň i náměty na konkrétní výrobky. Při tvorbě takového projektu se můžeme opřít o teoretickou část této práce, která zpracovává problematiku projektového vyučování i techniku ručního šití.

Anotace

Jméno a příjmení:	Michaela Hlobilová
Katedra:	Katedra technické a informační výchovy
Vedoucí práce:	PhDr. Pavlína Částková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Technika ručního šití a její uplatnění v projektovém vyučování na 1. stupni ZŠ
Název v angličtině:	The technique of a needlework and its application in a project teaching at elementary school
Anotace práce:	Tato diplomová práce se zaměřuje na techniku ručního šití v souvislosti s projektovým vyučováním. Cílem práce je zjistit míru a způsob využívání techniky ručního šití na 1. stupni ZŠ. Teoretická část pojednává o technické výchově na primární škole, textilu, technice ručního šití a projektovém vyučování. Praktická část na základě dat získaných z dotazníku popisuje aktuální stav využívání ručního šití na primární škole.
Klíčová slova:	Technická výchova, textil, technika ručního šití, projektové vyučování
Anotace v angličtině:	This diploma thesis deals with a technique of a needlework in connection with a project teaching. The aim of the thesis is to find out the extent and a method of a needlework technique at primary school. The theoretical part deals with a topic of technical education at primary school, textile, needlework technique and project teaching. The practical part of the thesis, based on the data obtained from the questionnaire, describes the current use of a needlework at primary school.
Klíčová slova v angličtině:	Technical education, textile, technique of a needlework, project teaching
Přílohy vázané k práci:	Příloha č. 1 - Dotazník „Využívání techniky ručního šití na primární škole“

	Příloha č. 2 - Metodická řada
Rozsah práce:	83 stran
Jazyk práce:	Český

Seznam zkratk

RVP ZV	– Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
ŠVP	– školní vzdělávací program
ZŠ	- základní škola
apod.	– a podobně
atd.	– a tak dále
např.	– například
tzv.	– tak zvaný
č.	– číslo

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Seznam tabulek:

Tabulka č. 1 - Pohlaví

Tabulka č. 2 - Kraj

Tabulka č. 3 – Délka praxe

Tabulka č. 4 – Typ školy

Tabulka č. 5 – Ročník, ve kterém aktuálně učím

Tabulka č. 6 – Je šití ve výuce přínosné

Tabulka č. 7 – Míra využívání

Tabulka č. 8 - Tvrzení 1 – ruční šití nevyužívám

Tabulka č. 9 - Tvrzení 2 – ruční šití nevyužívám

Tabulka č. 10 - Tvrzení 3 – ruční šití nevyužívám

Tabulka č. 11 - Tvrzení 4 – ruční šití nevyužívám

Tabulka č. 12 - Tvrzení 5 – ruční šití nevyužívám

Tabulka č. 13 – Důvod, proč nevyužívám

Tabulka č. 14 – Tvrzení 1 – ruční šití využívám

Tabulka č. 15 - Tvrzení 2 – ruční šití využívám

Tabulka č. 16 - Tvrzení 3 – ruční šití využívám

Tabulka č. 17 - Tvrzení 4 – ruční šití využívám

Tabulka č. 18 - Tvrzení 5 – ruční šití využívám

Tabulka č. 19 - Tvrzení 6 – ruční šití využívám

Tabulka č. 20 - Tvrzení 7 – ruční šití využívám

Tabulka č. 21 – Ročník pro zařazení

Tabulka č. 22 – Jak baví děti šití

Tabulka č. 23 – Baví více chlapce nebo dívky

Tabulka č. 24 – Zdroj inspirace

Tabulka č. 25 – Metodické materiály

Tabulka č. 26 – Druhy stehů

Tabulka č. 27 – Nejčastější náměty na výrobky

Seznam grafů:

Graf č. 1 - Pohlaví

Graf č. 2 - Kraj

Graf č. 3 – Délka praxe

Graf č. 4 – Typ školy

Graf č. 5 – Ročník, ve kterém aktuálně učím

Graf č. 6 – Je šití ve výuce přínosné

Graf č. 7 – Míra využívání

Graf č. 8 – Tvrzení 1–5 – ruční šití nevyžívám

Graf č. 9 – Důvod, proč nevyžívám

Graf č. 10 – Tvrzení 1-7 – ruční šití využívám

Graf č. 11 – Ročník pro zařazení

Graf č. 12 - Jak baví děti šití

Graf č. 13 – Baví více chlapce nebo dívky

Graf č. 14 - Zdroj inspirace

Graf č. 15 – Metodické materiály

Graf č. 16 – Druhy stehů

Graf č. 17 – Nejčastější náměty na výrobky

Seznam obrázků:

Obrázek 1 - Přední steh

Obrázek 2 - Zadní steh

Obrázek 3 - Šikmý steh

Obrázek 4- Křížkový steh

Obrázek 5 - Řetízkový steh

Obrázek 6 - Obnitkovací steh

Obrázek 7- Látková koláž

Obrázek 8 - Uzel

Obrázek 9 - Polštář 1

Obrázek 10 - Polštář 2

Obrázek 11 - Polštář 3

Obrázek 12 - Šití na papír

Obrázek 13 - šití s látkou

Obrázek 14 - Vonný pytlíček

Obrázek 15 - Knoflíky

Obrázek 16 - Vyšívání

Obrázek 17 - Vyšívání 2

Seznam použité literatury

- BRINKMANN, Anja. *Vyšívání: je to tak snadné*. Přeložil Ivana ČEJKOVÁ. Praha: Vašut, 2015. Jak na to (Jan Vašut). ISBN 978-80-7236-912-6
- COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. Praha: Fortuna, 2006. ISBN 80-7168-958-0
- CURTO, Rosa María. *Super snadné ruční šití pro děti*. Přeložil Ivana HRDLIČKOVÁ. Praha: Svojtka & Co., 2015. ISBN 978-80-256-1744-1
- ČÁSTKOVÁ, Pavlína. *Sebereflexe žáka v technické výchově na primární škole*. Trendy ve vzdělávání [online]. Olomouc: UPOL, 2014, roč. 7, č. 1 [cit. 2019-02-15]. ISSN 1805-8949. Dostupné z:<http://tvv-journal.upol.cz/pdfs/tvv/2014/01/05.pdf>
- DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1620-9
- Encyklopedie šití: praktický průvodce technikami šití*. Praha: Ikar, 1998. ISBN 80-7202-333-0
- FRIEDMANN, Zdeněk. *Didaktika technické výchovy*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2641-3
- HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Kdo tvoří, ten nezlobí: průvodce pro práci s materiálem*. Plzeň: Nava, 2013. ISBN 978-80-7211-455-9
- HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2006. ISBN 80-7043-453-8
- HONZÍKOVÁ, Jarmila a Ján BAJTOŠ. *Didaktika pracovní výchovy na 1. stupni ZŠ*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-255-1
- KANTOROVÁ, Jana a Helena GRECMANOVÁ. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. Olomouc: Hanex, 2008. Vzdělávání. ISBN 978-80-7409-024-0
- KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8163-5
- KUBÍNOVÁ, Marie. *Projekty ve vyučování matematice: cesta k tvořivosti a samostatnosti : [kapitoly z didaktiky matematiky]*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-088-9

- KVAPIL, Luděk. *Technická výchova a její místo v současném systému základního vzdělávání*. Trendy ve vzdělávání [online]. Olomouc: UPOL, 2009, roč. 2, č. 1 [cit. 2019-01-11]. ISSN 1805-8949. Dostupné z: <http://tvv-journal.upol.cz/pdfs/tvv/2009/01/20.pdf>
- LOKŠOVÁ, Irena a Jozef LOKŠA. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Praha: Portál, 1999. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-205-X
- LOKŠOVÁ, Irena a Jozef LOKŠA. *Tvořivé vyučování*. Praha: Grada, 2003. Výchova a vzdělávání. ISBN 80-247_0374-2
- NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. ISBN 80-244-0037-5
- NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ. *Didaktika III*. 2. nezm. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0598-9
- NELEŠOVSKÁ, Alena. *Jak se děti učí hrou*. Praha: Grada, 2004. Výchova a vzdělávání. ISBN 80-247-0815-9
- Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. 24. díl, [online]. Praha: J. Otto, 1906, [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.ulozto.cz/!BVcdH12QJOQU/ottuv-slovník-naucny-pdf>
- Školní vzdělávací program ZŠ Rymice*. [online]. Rymice: 2017 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <http://www.skolarymice.cz/3/dokumenty.html>
- PILLER, Bohumil a Otto LEVINSKÝ. *Malá encyklopedie textilních materiálů*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1978. Řada textilní literatury
- PRŮCHA, Jan, MAREŠ, Jiří a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2015. 164 s. [cit. 2019-01-20]. Dostupné z WWW: <http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf>
- SKARLANTOVÁ, Jana a Marie VECHOVÁ. *Textilní výtvarné techniky*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-723-8319-1
- SRBOVÁ-LUŽICKÁ, Anna. *Methodika ženských prací ručních: pro pětileté a tříleté školy měšťanské*. Praha: Karel Bellmann, 1885

STAŇKOVÁ, Jitka a Ludvík BARAN. *Tradiční textilní techniky*. Praha: Grada, 2008. Řemesla, tradice, technika. ISBN 978-80-247-2035-7

ŠKÁRA, Ivan. *Úvod do teorie technického vzdělávání a technické výchovy žáků základní školy: [určeno pro posl. pedagog. fak.]*. Brno: Masarykova univerzita, 1993. ISBN 80-210-0743-5

Vzdělávací program Základní škola 1-9. [online]. MŠMT, 1996. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf>

Vzdělávací program Obecná škola 1-5 [online]. MŠMT, 1997. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf>

Vzdělávací program Národní škola [online]. MŠMT, 1997. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2016.pdf>

Internetové zdroje:

FELGR, Pavel. *Tkaní*. Starovekyegypt.cz – všední život – Egypťané a řemesla. Tkalci začátečníky [online]. 2019 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <http://www.starovekyegypt.net/egyptska-remesla/tkalci.php>

GURYČA, Lukáš. *Pletení*. Mini-kurzy.cz – kreativita – škola pletení pro začátečníky [online]. 2013 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://www.mini-kurzy.cz/skola-pleteni-pro-zacatecniky/>

HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Příroda jako zdroj surovin: Bez přírodních materiálů není móda* [online]. [cit. 2019-03-12]. Dostupné z: http://biologievsednihodne.cz/download/10_bez_prirodnich_materialu_neni_moda.pdf

RŮŽIČKOVÁ, Hana. *Provazové panely*. RucniPrace.cz [online]. [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <http://www.rucniprace.cz/kategorie/hackovani>

RŮŽIČKOVÁ, Hana. *Vyšívání*. Vysivani-online.cz – úvod [online]. 2019 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://vysivani-online.cz/>

TÓTHOVÁ, Monika. *Frivolitková krajka*. Korálky.stoklasa.cz. [online]. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <http://koralky.stoklasa.cz/frivolitkova-krajka-kurz-pro-zacatecniky-x31497>

VACULÍKOVÁ, Markéta. *Batikování*. Výtvarka.cz - návody a postupy [online]. 2006 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: <https://www.vytvarka.cz/batika-savovani-modrotisk>

VELEHRADSKÁ, Dana. *Quilting*. Quiltingdana.cz – Patchwork – Quilting [online]. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <http://www.quiltingdana.cz/index.php/Jedn%C3%A1-se-o-PATCHWORK-se%C5%A1%C3%ADv%C3%A1n%C3%AD-mal%C3%BDch-kousk%C5%AF-1%C3%A1tek-s-n%C3%A1sledn%C3%BDm-PRO%C5%A0%C3%8DV%C3%81N%C3%8DM-quiltov%C3%A1n%C3%ADm.html>

WIKIHOW. Wikihow.com – Teach a child to sew [online]. [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <https://www.wikihow.com/Teach-a-Child-to-Sew>

Redtedart. Redtedart.com – teaching kids to sew [online]. 2016 [cit. 2019-04-10]. Dostupné z: <https://www.redtedart.com/teaching-kids-to-sew/>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník „*Využívání techniky ručního šití na primární škole*“

Příloha č. 2 – Metodická řada osvojení si techniky ručního šití

Příloha č. 1 Dotazník

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,

jmenuji se Michaela Hlobilová a jsem studentkou učitelství pro 1. stupeň ZŠ Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Chtěla bych Vás tímto požádat o vyplnění krátkého dotazníku, který je určen pro učitele primární školy. Dotazník je anonymní a jeho vyplnění Vám zabere maximálně 5 minut. Cílem je zmapovat reálnou situaci využívání ručního šití na primární škole, proto Vás prosím o pravdivé odpovědi.

Získaná data poslouží pouze pro účely diplomové práce.

Předem moc děkuji za Váš čas.

1. Vaše pohlaví:
 - a) Žena
 - b) Muž
2. Ve kterém kraji učíte?

a) Zlínský	f) Pardubický	k) Praha
b) Moravskoslezský	g) Královéhradecký	l) Ústecký
c) Olomoucký	h) Středočeský	m) Karlovarský
d) Jihomoravský	i) Liberecký	n) Jihočeský
e) Vysočina	j) Plzeňský	
3. Délka Vaší praxe: (uveďte prosím počet let) _____
4. Na jakém typu školy učíte:
 - a) Plnoorganizovaná městská škola
 - b) Plnoorganizovaná vesnická škola
 - c) Málotřídní škola
 - d) Jiná: _____
5. Ve kterém ročníku momentálně učíte: _____
6. Myslíte si, že je pro žáky přínosné zařadit ruční šití do výuky?
 - a) Určitě ano
 - b) Spíše ano
 - c) Nevím
 - d) Spíše ne
 - e) Určitě ne

Prosím o zdůvodnění: _____

7. V jaké míře využíváte ruční šití v pracovních činnostech?

- a) Využívám ji zřídka (1-2x za rok)
- b) Využívám ji méně (3-4x za rok)
- c) Využívám ji více (5x a více za rok)
- d) Nevyužívám ji vůbec

➤ POKUD JSTE U OTÁZKY Č.7 ZVOLIL/A **MOŽNOST D** (Nevyužívám ji vůbec), POKRAČUJTE PROSÍM NA STRANU **4**.

➤ POKUD JSTE ZVOLIL/A JAKOUKOLIV JINOU MOŽNOST, POKRAČUJTE NA DALŠÍ STRANY DOTAZNÍKU (2,3).

NA OTÁZKU Č.7 JSTE ODPOVĚDĚL/A KLADNĚ, RUČNÍ ŠITÍ VYUŽÍVÁTE . . .

8. Zvolte, v jaké míře se ztotožňujete s následujícími tvrzeními:
(Ke každému tvrzení zvolte jednu možnost, kterou zakroužkujete)

Sám/sama mám ruční šití ráda.	Zcela souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
Sám/sama ovládám ruční šití.	Zcela souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
Je to praktická dovednost využitelná v běžném životě.	Zcela souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
Je to pro děti zábavné.	Zcela souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
Rozvíjí zručnost a motoriku.	Zcela souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
Na naší škole je vyžadováno zařadit ruční šití do výuky.	Zcela souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
Každý člověk by měl ovládat základy ručního šití.	Zcela souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

9. Do kterého roční byste ruční šití zařadil/a a proč?

10. Baví děti ruční šití podle Vašeho názoru?

a) Ano b) Spíše ano c) Nevím d) Spíše ne e) Ne

11. Jaký je rozdíl mezi vztahem dívek a chlapců k ručnímu šití?

a) Dívky baví ruční šití více c) Není v tom zásadní rozdíl
b) Chlapce baví ruční šití více d) Nevím

12. Odkud čerpáte inspiraci pro přípravu? (můžete označit více odpovědí)

a) Knihy c) Zkušenosti a doporučení kolegů
b) Internet d) Vlastní nápady e) jiné: _____

13. Myslíte si, že metodických materiálů je dostatek?

a) Ano b) Spíše ano c) Nevím d) Spíše ne e) Určitě ne

14. Vyberte, které stehy jste někdy využil/a v hodinách pracovních činností:
(můžete označit více odpovědí)

a) Přední steh

b) Zadní steh

c) Šikmý steh

d) Křížkový steh

e) Řetízkový steh

f) Obnitkovací steh

e) Jiný: _____

15. Uveďte co nejvíce námětů na výrobky, které jste se svými žáky realizoval/a:

- KONEC -

Ještě jednou Vám velice děkuji za vyplnění dotazníku a přeji hezký zbytek dne. *M.H.*

NA OTÁZKU Č.7 JSTE ODPOVĚDĚL/A ZÁPORNĚ, RUČNÍ ŠITÍ **NEVYUŽÍVÁTE** . . .

8a. Zvolte, v jaké míře se ztotožňujete s následujícími tvrzeními:

(Ke každému tvrzení zvolte jednu možnost, kterou zakroužkujete)

Ruční šití sám/sama neovládám.	Zcela souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
Nemáme ve škole vhodné vybavení.	Zcela souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
Je to problémové z hlediska organizace a bezpečnosti.	Zcela souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
Je to náročné na tvorbu přípravy.	Zcela souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím
Není to povinnost vzhledem k ŠVP.	Zcela souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Zcela nesouhlasím

9a. Z jakého důvodu nezařazujete ruční šití do výuky?

- KONEC -

Ještě jednou Vám velice děkuji za vyplnění dotazníku a přeji hezký zbytek dne. M.H.

Příloha č.2 Metodická řada

„Metodická řada osvojení si techniky ručního šití“

Osvojení techniky ručního šití není jednorázovou činností, naopak je nutné postupné zvládnutí dílčích aspektů této techniky. Velmi vhodná se proto jeví projektová metoda, a to hned z několika důvodů. Projekt dává k dispozici delší časový úsek a umožňuje tolik důležitou návaznost. Zároveň technika ručního šití je velmi vhodná pro splnění hlavních cílů projektu, tedy vytvoření finálního výrobku a propojení s praxí.

Uvádíme zde návrh na metodickou řadu, která by mohla být východiskem pro tvorbu projektu. Tato metodika je podle nás vhodná pro osvojení techniky ručního šití pro žáky na primární škole. Děti si mohou začít osvojovat techniku ručního šití v jakémkoliv věku. Je však důležité zvolit vhodnou formu, která bude korespondovat s jejich schopnostmi. Nutná je koordinace oko-ruka, trpělivost a motivace. Je zároveň nezbytné pracovat s chybou a využívat ji ke zlepšení.

Tato metodická řada obsahuje několik bodů, do kterých jsme rozčlenili činnosti vedoucí k osvojení techniky ručního šití. První dva body této metodiky slouží spíše jako průprava před samotným šitím, další body již můžeme označit za osvojování techniky ručního šití.

- 1) Různé druhy látek a jejich vlastnosti
- 2) Uzel a navlékání
- 3) Šití na papír
- 4) Šití s látkou
- 5) Přišívání knoflíků
- 6) Druhy stehů

1) Různé druhy látek a jejich vlastnosti

- *Seznámení se s plošnou textilií*
- Je velmi důležité se důkladně seznámit s materiálem, se kterým budeme pracovat. Jelikož se k šití dají využít různé druhy látek s odlišnými vlastnostmi, měly by se s nimi žáci předem seznámit.
- Námět: Stříhání tvarů z různých druhů látek a koláž z nich, pokus (savost, pružnost)

Obrázek 7- Látková koláž (<http://svetluka77.blog.cz/1110/latkove-kolaze>)

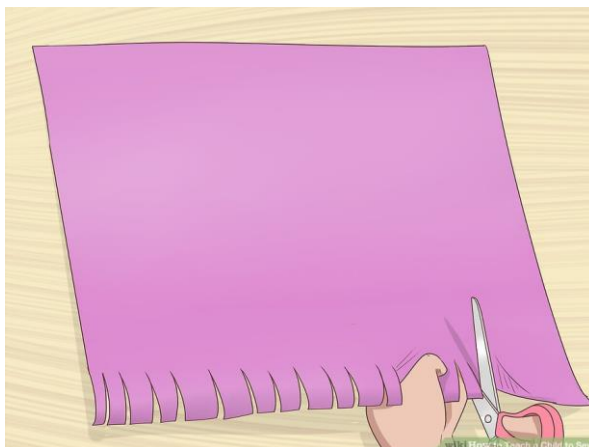
2) Uzel a navlékání

- *Seznámení se s délkovou textilií*
- Pro budoucí zacházení s nití je nutné se naučit správně dělat uzel a manipulovat například se silnějším provázkem nebo bavlnkou.
- Námět: Navlékání korálek; sukováním vyrábět náramky nebo lapač snů, apod.

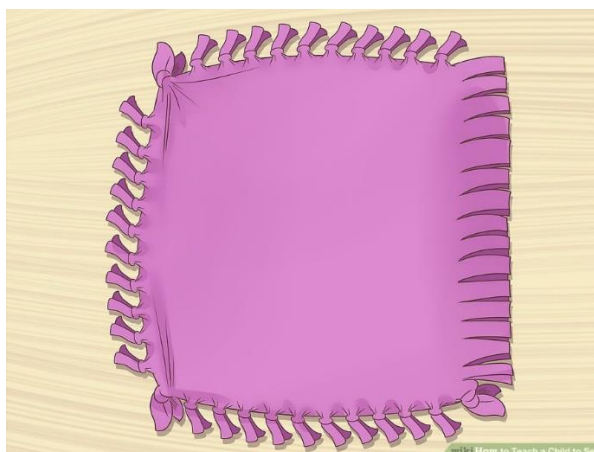

Obrázek 8 - Uzel (https://koralky.stoklasa.cz/projekty/p1/souborovy_system/cms/maxi/30n1-05.jpg)

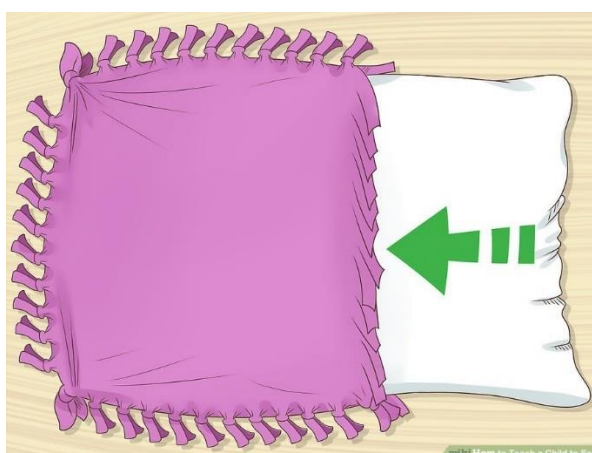
Pokud bychom spojili tyto dvě techniky, můžeme vyrobit třeba potah na polštář bez toho, aniž bychom zatím použili techniku ručního šití.

Obrázek 9 - Polštář 1 (<https://www.wikihow.com/Teach-a-Child-to-Sew#/Image:Teach-a-Child-to-Sew-Step-19-Version-2.jpg>)

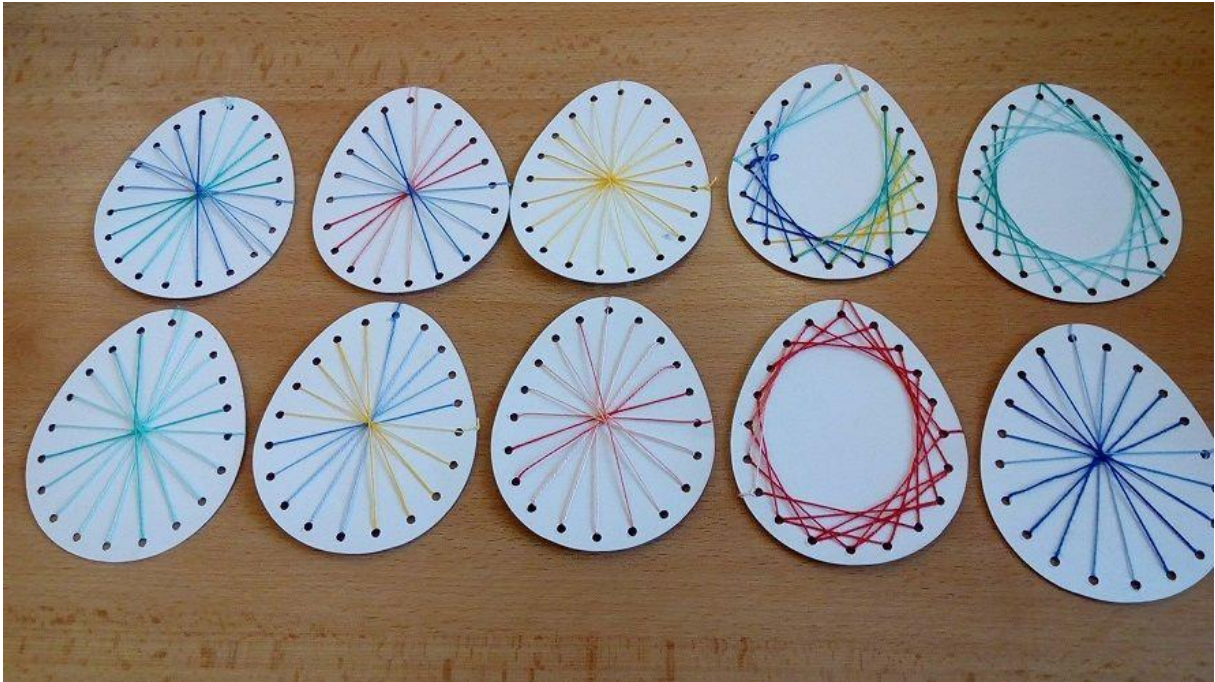
Obrázek 10 - Polštář 2 (<https://www.wikihow.com/Teach-a-Child-to-Sew#/Image:Teach-a-Child-to-Sew-Step-20-Version-2.jpg>)

Obrázek 11 - Polštář 3 (<https://www.wikihow.com/Teach-a-Child-to-Sew#/Image:Teach-a-Child-to-Sew-Step-21-Version-2.jpg>)

3) Šití na papír

- *První setkání s technikou šití, přední steh*
- V průběhu tohoto bodu již začínáme pracovat s technikou šití. Pomocí jehly a niti budeme šít na tvrdý papír. (Pro úplné začátečníky můžeme připravit papír s dírkami, kterými budou nejdřív jehlu s nití jen protahovat.)
- Námět: Vyšít rámečku na papírové přání, dekorace

Obrázek 12 - Šití na papír (<http://www.barevnenapady.cz/cs/papir/tvorime-z-papiru/papirove-vejce-k-vysivani.html>)

4) Šití s látkou

- *Jednoduché šití s látkou, zadní steh*
- Nejdřív začneme například se sešíváním dvou stejných tvarů látek k sobě, například srdce, poté přejdeme ke složitějším námětům.
- Námět: 1. sešítí dvou stejných tvarů různé velikosti, 2. Vonný pytlíček, 3. šití podle stříhu (např. oblečení pro panenky), apod.

Obrázek 13 - šití s látkou (<https://www.redtedart.com/teaching-kids-to-sew>)

Obrázek 14 - Vonný pytlíček (<https://www.vytvory.cz/vonny-pytlicek-s-levanduli/1262>)

5) Přišívání knoflíků

- *Technika přišívání knoflíků*
- Kromě knoflíků můžeme přišívát různé ozdoby, mašle apod.
- Námět: přišívání knoflíků na kabát; ozdoba předešlých výrobků

Obrázek 15 - Knoflíky (<https://mojevytvarka.webnode.cz/products/zviratka-z-filcu-prisivani-knofliku1/>)

6) Druhy stehů

- *Různé druhy stehů*
- Naučíme žáky různé druhy stehů, vysvětlíme na co je vhodné je využívat, apod.
- Existují různé kreativní sady, předpřipravené materiály s natištěným vzorem pro vyšívání, které můžeme využít.
- Námět: Vyšívání dečka, ozdoba polštáře

Obrázek 16 - Vyšívání (http://www.galanterka.cz/index.php?page=106&podpage=111&detail_product=262&seo=detske-vysivani-beruska-oval)

Obrázek 17 - Vyšívání 2 (<https://www.prosikulky.cz/vysivani-stehy/>)